

ACTIVITAT 1.2.

TÍTOL: "Les ulleres"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Ciències Socials, Llengua (Català, Castellà), Ed. Física (Expressió corporal).

MATERIAL: Un exemplar del text "Les ulleres" i un qüestionari per a cada alumne/a;
l'obra de teatre "Unos lentes para ver" de la col·lecció de teatre Edebé;
el material necessari per a fer l'escenificació, bàsicament diferents tipus d'ulleres.

DURACIÓ: 2 o 3 sessions.

PRESENTACIÓ:

L'objectiu d'aquesta activitat és analitzar les actituds que tenim en relació als demés i dins del grup.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Començarem fent una lectura ràpida del text "Les ulleres" per tal de preparaR-ne la representació. en total necessitarem unes 10 persones (1 narrador/a, un/a que cau i se li trenquen les ulleres, 4 o 5 persones que duen diferents tipus d'ulleres, l'inventor/a de les ulleres, 1 per a la música i 1 per fer de tramoia). Si es creu convenient, donat que les classes solen ser força nombroses, es poden fer dos o tres grups per tal que cadascun d'ells prepari una representació de l'obra. Si es vol, en comptes del text "Les ulleres", es pot agafar l'obra de teatre "Unos lentes para ver" de la col·lecció de teatre Edebé.

- Després de la representació, el pas següent és reflexionar sobre el que hem vist -o llegit, en cas de no fer la dramatització. I contestar individualment el qüestionari.

- En acabar, farem grups de 5 a 7 persones i els demanarem de dialogar entorn aquestes preguntes:

- . Què vol dir-nos aquest text?
- . Quina aplicació té aquest conte a la classe i a les nostres relacions?
- . Quines "ulleres" sol utilitzar la gent amb més freqüència?

- Per acabar, farem una posta en comú on cada portaveu de grup exposarà el que han dit i, a partir d'aquí, en treurem conclusions.

AVALUACIÓ:

Tant la representació com el diàleg final poden servir-nos per avaluar l'esforç esmerçat en aquesta activitat.

OBSERVACIONS:

Es poden adoptar variants com:

- a) prescindir de la representació i començar amb la lectura individual;
- b) el/la professor/a explica la historieta, en comptes de fer la representació;
- c) el grup escolta un relat gravat prèviament.

ACTIVITAT 1.2. "Les ulleres"

Hi havia una vegada una ciutat on tothom duia ulleres. Els homes i les dones d'aquella ciutat utilitzaven unes ulleres realment extraordinàries. Unes descomposaven la llum captant només uns determinats raigs. Altres descomposaven els objectes i només se'n veien alguns aspectes. Algunes aconseguien fer veure com a lleig el que fins llavors s'havia considerat bonic, i com a bonic el que abans semblava lleig...Hi havia moltes classes d'ulleres però totes creaven un món nou, des d'una infinitat de punts de vista diferents.

La història venia de molt temps enllà quan un geni malintencionat havia inventat aquesta varietat d'ulleres. Al principi ningú no comprava unes ulleres que semblaven tan rares. Després alguns van començar a comprar-les desitjosos de poder tenir la seva pròpia visió de les persones, les coses, el món i, d'aquesta manera, poder riure molt. Només es treien les ulleres per eixugar-se les llàgrimes que de tant riure els queien, i gairebé mai se les netejaven...Només en aquells moments veien les coses tal com eren.

De mica en mica, el riure es va anar acabant fins que es van acostumar a veure el que les ulleres els mostraven. I van acabar per no riure mai més. I s'hi havien acostumat tant a aquell tipus de vida, que sempre anaven per aquests mons de Déu amb les ulleres damunt del nas i amb una cara extraordinàriament sèria.

Hi havia ulleres per a tots els gustos. Unes ho feien veure tot negre, ¡quina llàstima!; altres només deixaven veure el propi treball, els propis interessos, el propi cotxe, el propi negoci, la pròpia casa, les pròpies preocupacions..., ¡que poc divertit era tot allò!; alguns només deixaven veure els aspectes científics, els llibres, els números, els càlculs,...¡quin avorrit!; n'hi havia unes que només deixaven veure el joc, la diversió, les distraccions i, francament, a la llarga també era cansat.

Un dia hi va haver una lluita entre els que veien els demés com menys intel·ligents i els que els veien com animals. Les ulleres d'un dels primers van rebre un cop, van caure a terra i es van trencar. En veure-les a terra i esmicolades aquell es va enfurismar. Però de cop i volta va veure tota la gent al seu voltant amb les ulleres posades, li va entrar un pessigolleig i va esclafir a riure.

Devia haver-se tornat boig per riure d'aquella manera i en aquells moments tan difícils. Eren moments d'estar seriós i imposar-se a les dificultats i a la situació, no per riure: era temps de lluitar per sobreviure. Ningú no podia fiar-se dels demés. La violència regnava arreu. L'egoïsme i els propis interessos es trobaven pertot. Els diners ho solucionaven tot. Els pobres, els malalts, els febles no tenien res a fer en aquella ciutat. I com era capaç de riure en aquella situació? Ben segur que devia estar boig.

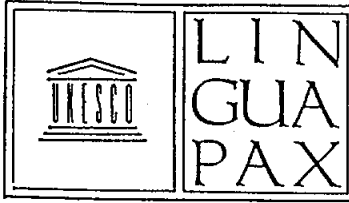
Aquell home de les ulleres trencades es va adonar de tot allò. Va parar de riure. Va posar sobre el seu nas la muntura de les ulleres trencades per a no cridar l'atenció. I, donat que el fet més comú entre els habitants de la ciutat era barallar-se, es va comprometre a lluitar contra ell mateix i contra els altres per tal de fer malbé el major nombre possible d'ulleres. Després ja veuríem què passaria!

QUESTIONARI PER A L'ALUMNE:

- Què et sembla que vol dir-nos el conte "Les ulleres"?
- Quina relació pot haver-hi entre aquest relat i la nostra classe? Pot aplicar-se a les nostres relacions el que succeeix a "Les ulleres"? Per què?

- Quina mena d'"ulleres" sol usar la gent amb més freqüència?
  - Quin tipus d'"ulleres" sols utilitzar tu més freqüentment?
  - Creus que coneixes els demés? Per què?
  - Trobes dificultats al voler conèixer els demés? Quines?
-

ACTIVITAT 1.3.

TÍTOL: "Rentant l'elefant"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Ed. Física (Expressió corporal), Llengua (Català, Castellà), Llengües Estrangeres (Anglès, Francès).

MATERIAL: El propi cos i un full per cadascun dels observadors, de manera que puguin prendre nota dels canvis que es vagin produint.

DURACIÓ: 1 sessió.

PRESENTACIÓ:

Aquesta és una activitat eminentment pràctica, de manera que no caldrà fer, si es vol, la interdisciplinarietat entre Ciències Socials i Llengua. En aquest cas, una classe de Educació Física ens pot servir per desenvolupar l'activitat i els comentaris que es facin, en acabar la representació de "Rentant l'elefant", ja ens serviran de reflexió en veu alta entorn el tema de les idees preconcebudes. De totes maneres, us oferim el que ha de dir el professorat en diferents llengües per tal de poder fer l'activitat, com sempre, en una classe de llengua.

L'objectiu d'aquest joc és mostrar com interpretem les coses que no són massa clares d'acord amb les nostres idees preconcebudes. L'alumnat espera veure "rentar un elefant" però el mim farà com si rentés un cotxe. Esperarem i veurem fins a quin punt el "cotxe" es converteix en un "elefant" al llarg del joc.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

La classe quedarà dividida en dos grups: els que jugaran i els que observaran. I a més a més hi haurà un mim per iniciar la representació. Els que jugaran queden a part mentre el/la professor/a explica al mim i als observadors l'objectiu del joc i quina és la seva tasca. El mim ha de fer com si rentés un cotxe (comença omplint la galleda i escorrent la baieta; haurà de posar especial atenció en les rodes que llavors esdevindran cames i en les finestres que esdevindran una trompa i una cua; ha de tenir cura de no atravesar el cotxe, sinó donar la volta...). Els observadors estaran atents a tots els canvis que es produeixin en la representació de "rentar l'elefant".

Una vegada hem anunciat al grup de jugadors que del que es tracta és de fer veure que estem rentant un elefant, comença el joc. El mim i un dels jugadors entren a la sala on hi ha els observadors; el mim fa la representació i en acabar-la, el jugador que havia entrat amb ell la repeteix davant de tots/es els/les companys/es i davant d'un nou jugador que l'observarà per poder ser després ell qui ho faci. D'aquesta manera van passant tots i cadascun dels jugadors: observen un mim, el representen davant dels seus companys i van a seure amb els observadors.

Quan hagi "actuat" tot l'alumnat del grup dels jugadors, preguntarem quins canvis han vist al llarg de la representació i no us estranyi que no n'hagin vist massa. Això pel que fa als que han jugat, és a dir aquells/es que les úniques dades que tenien és que jugarien a "rentar l'elefant". A vegades durant el col·loqui algú diu: "Em semblava que tu -assenyalant algun dels mims- estaves fent alguna cosa més", i aquesta serà l'ocasió per fer-los donar compte que quan nosaltres veiem alguna cosa que no és massa clara o que és ambigua, intentem adequar allò a les nostres preconcepcions de manera que tingui sentit per a nosaltres. I això és el que ha passat: estaven suggestionats pel nom del joc! En aquest moment hi intervindran els observadors per explicar les reaccions que han vist (expressions, gestos, mirades, ...).

Per mostrar-los els orígens de la representació, demanarem al mim original que torni a fer la representació.

Després del col.loqui, podríem intentar que cadascú recordés, individualment o en grup, casos semblants que pot haver viscut o que li han explicat. I també es podrien representar.

AVALUACIÓ: No la creiem necessària.

ACTIVITAT 1.3. "Rentant l'elefant"

"Anem a fer un joc anomenat "Rentant l'elefant". Us ho explicaré a tots però la meitat de vosaltres ha de sortir de la classe. Primer us mostraré la persona que farà la representació de "rentar l'elefant". Ell/a introduirà una segona persona que repetirà la representació davant els altres. Tothom anirà fent la representació de "rentar l'elefant" i, en acabar, anirà a seure, sense dir res a ningú, amb els/les observadors/es i mirarà què passa. En acabar el joc, discutirem els canvis que hi ha hagut i tornarem a veure, tots junts, el mim original".

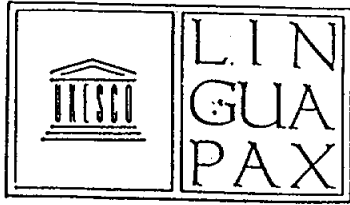

ACTIVITÉ 1.3. "Je lave l'éléphant"

"Nous allons faire un jeu qui s'appelle "Je lave l'éléphant".

Je vais demander à tout le monde de rester ici sauf la moitié du groupe. Je montrerai un mime à ceux qui resteront. Ensuite il fera entrer la personne suivante à qui il répètera le mime, et ainsi de suite jusqu'à ce que tout le monde soit passé. Lorsque votre tour est passé vous allez vous asseoir tranquillement à côté des observateurs et vous regardez ce qui se passe. A la fin du jeu nous discuterons des changements qui ont eu lieu et je vous montrerai le mime original".

ACTIVITY 1.3. "Washing the Elephant"

"We are going to play a game called "Washing the Elephant". I will ask all but half of you to leave the room. I will show the person who remains a mime. He/she will call in the next person and repeat the mime in front of them. They will call in the next person and repeat the mime and so until everyone has had a turn. When you have had your turn you are to sit quietly with any of the observers and watch what happens. At the end of the game we will discuss any changes that have taken and I will show you the original mime"

ACTIVITAT 1.4.

TÍTOL: "Etiquetes"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Ciències Socials, Llengua (Català, Castellà), Llengües Estrangeres (Anglès, Francès).

MATERIAL: Full del qüestionari de l'alumne/a.

DURACIÓ: 1 sessió.

PRESENTACIÓ:

Moltes vegades, les ETIQUETES ens han estat atorgades des de molt petits, pels mateixos familiars que repeteixen envers nosaltres el que ells han rebut. Altres ETIQUETES són degudes a experiències més recents, especialment a comentaris d'amics i gent que té algun poder sobre nosaltres. I ens posem nerviosos amb aquestes ETIQUETES perquè estem massa ocupats, ens sentim massa poca-cosa o ens veiem impotents per a rebutjar-les. Però **ES POSSIBLE RECONSIDERAR AQUESTES ETIQUETES, NO HAN DE SER UNA CÀRREGA PER A NOSALTRES, PODEM CANVIAR-LES, SI VOLEM FER-HO!**

Aparentment, les ETIQUETES ens fan sentir més còmodes perquè sentim i sabem el que volem. Ens serveixen com una guia sobre com comportar-nos i com viure d'acord amb les nostres ETIQUETES. Per exemple: "Sóc bo, sóc dolent, sóc un indecís...", sembla com si aquestes ETIQUETES ens permetessin fer o deixar de fer algunes coses.

Ara bé, les ETIQUETES poden ser perilloses. I ens podem equivocar si pensem que les ETIQUETES són permanents o fixes. No són com un problema de cor o un apèndix infectat que requereixen passar pel quiròfan. Senzillament: les ETIQUETES es poden canviar, si nosaltres ho volem.

La finalitat d'aquest joc és intentar canviar les ETIQUETES no desitjades.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Després de comentar quin significat té la paraula ETIQUETES en aquesta activitat, podríem afegir-hi alguna cosa del que es diu en els dos primers paràgrafs del Full de l'Alumne, per tal d'estimular-los a començar amb ànims la reflexió que els demanarem a continuació.

- Distribuïm un Full de l'Alumne a cada un d'ells i els donem 10'per treballar-hi.

- El pas següent serà fer grups de 2 o 3 per poder parlar de les ETIQUETES que s'han atribuït. En aquesta primera discussió demanarem als grups que pensin en:

- . Hi ha algú més del teu grup amb qui tinguis ETIQUETES en comú?
- . En quin moment de la teva vida penses que aquestes ETIQUETES et van ser atribuïdes?

Tenen 10'per a parlar-ne.

Després d'això, és important que fem una pausa i ajudem l'alumnat amb una reflexió en veu alta: "Penseu que és possible reconsiderar aquestes ETIQUETES i canviar-les? Si ho voleu fer, no és necessari carregar amb elles!"

- Tornem als grups de 2 o 3 persones i iniciem un segon debat centrat en les ETIQUETES que més els agradaria canviar. Poden fer servir aquestes qüestions:

. En quines circumstàncies et comportes tal com diu l'ETIQUETA? En quins llocs? Quan ho fas? Amb qui ho fas? Amb quina freqüència?

. Què fas o què no fas actualment que et faci mereixedor/a de l'ETIQUETA?

. Si vols canviar alguna de les ETIQUETES, què hauries de fer per tal que l'ETIQUETA et fos impròpia?

AVALUACIÓ:

Serà bo acabar l'activitat amb una posta en comú de tota la classe per tal que l'alumnat pogués dir en veu alta què en pensa del joc i què en pensa de les ETIQUETES.

=====

ACTIVITAT 1.4. "Etiquetes"

FULL DE L'ALUMNE.

Completeu les afirmacions que comencen amb "Jo sóc..." en els apartats que hi ha més avall. La primera relació descriu aspectes de vosaltres mateixos dels que n'esteu satisfets i la segona, coses de les quals no n'esteu contents. Alguns exemples del que han dit altres persones serien: "No sóc gaire previsor", "Són una persona de tracte fàcil", "Són un busca-raons".

Proveu de trobar 6 afirmacions per cada a relació. Alguns de vosaltres potser només en trobareu 3 o 4, i prou. La majoria en trobareu varies per cada relació. Tant les respostes dels uns com les dels altres serveixen.

COSES QUE M'AGRADEN DE MI MATEIX:

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

COSES QUE NO M'AGRADEN DE MI MATEIX:

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Jo sóc .....

Posteriorment, repartiu-vos en grups de 2 o 3 persones i escolliu les "etiquetes" de les que voleu parlar. No heu de revelar res per força.

En un primer debat se us demanarà que penseu en:

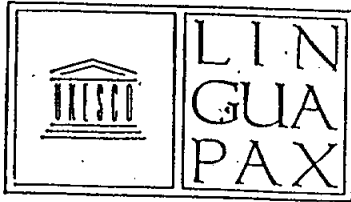
- Hi ha algú més del teu grup amb qui tinguis "etiquetes" en comú?
- En quin moment de la teva vida penses que aquestes "etiquetes" et van ser atribuïdes?

En un segon debat podeu centrar-vos, si ho creieu convenient, en les "etiquetes" que més us agradaria canviar. Se us preguntarà sobre:

- En quines circumstàncies et comportes tal com diu l'"etiqueta"? En quins llocs? Quan ho fas? Amb qui ho fas? Amb quina freqüència?
- Què fas o què no fas actualment que et faci mereixedor de l'"etiqueta"?
- Si vols canviar alguna de les "etiquetes", què hauries de fer per tal que l'"etiqueta" et fos impròpia?

FONT: "Games for Social and Life Skills" (Hutchinson, 1985)

ACTIVITÉ 1.4. "Étiquettes"

Complétez les phrases commençant par "Je suis..." dans les deux paragraphes ci-dessous. La première liste décrit les choses que vous aimez en vous et la seconde, les choses que vous n'aimez pas. Voici des exemples donnés par d'autres personnes: "Je suis une personne insouciante", "Je suis amical", "Je suis chahuteur".

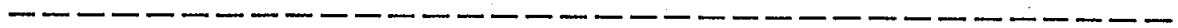
Essayez de donner 6 réponses par liste. Quelques uns ne trouvent que trois ou quatre exemples mais la plupart réussit à en trouver plusieurs pour chaque liste. Il n'y a pas de réponses vraies ou fausses.

CE QUE J'AIME EN MOI:

- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....

CE QUE JE N'AIME PAS EN MOI:

- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....
- Je suis .....

Après vous être répartis en petits groupes, choisissez les exemples dont vous souhaitez parler. Vous n'êtes pas obligés de révéler ce que vous voulez garder pour vous.

Dans une première étape on vous demande d'observer les choses suivantes:

- Avez-vous des "étiquettes" en commun avec quelqu'un d'autre du groupe?

- A quel moment de votre vie ces "étiquettes" se sont appliquées à vous pour la première fois?

Pour la seconde partie de la discussion, vous pouvez vous aider en vous concentrant sur les "étiquettes" que vous voudriez changer. On vous demande de parler des thèmes suivants:

- Dans quelles circonstances se révèle cette "étiquette", par exemple où? quand? avec qui? Décrivez une situation typique.

- Qu'est-ce qui est propre de cette "étiquette" et que je fais ou que je ne fais pas en réalité?

- Si je veux changer l'une de ces "étiquettes", que dois-je faire pour la rendre impropre?

SOURCES: "Games for Social and Life Skills" (Hutchinson, 1985)

=====

ACTIVITY 1.4. "Labels"

Complete the statements beginning "I am..." under the two headings below. The first list describes things you like about yourself and the second list things you do not like. Examples of things other people have written include: "I am a happy-go-lucky person", "I am friendly", "I am a trouble-maker".

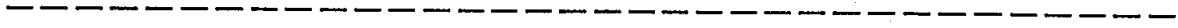
Try to put six in both lists. Some people find they can think of only three or four things. Most people can think of several things for each list. There are no right or wrong answers.

THINGS I LIKE ABOUT MYSELF:

- I am .....
- I am .....
- I am .....
- I am .....
- I am .....
- I am .....

THINGS I DON'T LIKE ABOUT MYSELF:

- I am .....
- I am .....
- I am .....
- I am .....
- I am .....
- I am .....

After you have divided into small groups select the "labels" you are willing to talk about. You do not have to reveal anything you do not want to.

In the first discussion you will be asked to consider:

- Do you share any "labels" with other people in your group?

- At what stage in your life do you think these "labels" were first applied to you?

In the second discussion you may find it helpful to concentrate on the "labels" you would most like to change. You will be asked to talk about:

- Under what circumstances do I behave as described by the "label", e.g. where? when? with whom? how often? Describe a typical situation.

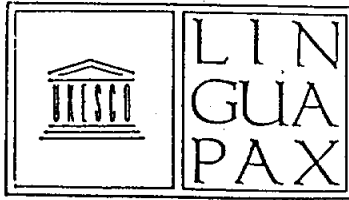
- What do I actually do or not do which earns the "label"?

- If I want to change any of the "labels" what could I do to make the "label" inappropriate?

SOURCE: "Games for Social and Life Skills" (Huchinson, 1985).

=====

ACTIVITAT 2: Tot detectant mirades esbiaixades.

2.1. Discriminació per raó de sexe:

2.1.1. "Mirades"

2.1.2. "Dualitats lingüístiques i salts semàntics"

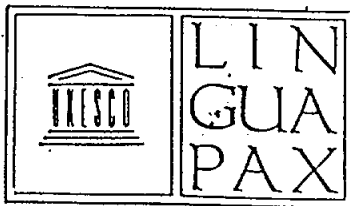
2.1.3. "Fantasia i realitat: Les dones en el món"

2.2. Discriminació per raó d'ètnia:

2.2.1. "Carta d'un moro-negre-gitano-sudaca"

2.2.2. "El joc dels perquès"

2.2.3. "El cas dels indígenes nordamericans"

ACTIVITAT 2.1.1.

TÍTOL: "Mirades"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Llengua (Català, Castellà), Ciències Socials.

MATERIAL: Diccionaris (enciclopèdics, etimològics, d'ús, bilingües, etc.) i les dues endevinalles.

DURACIÓ: 1 o 2 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Us proposem començar amb dues endevinalles:

ENDEVINALLA A: En Camps tenia un germà. El germà d'en Camps es va morir. Tanmateix l'home que es va morir no tenia cap germà.

ENDEVINALLA B: Un pare i el seu fill anaven ^{amb} en cotxe quan, de sobte, el pare va perdre el control del vehicle que s'estavellà contra un arbre. El pare es va morir immediatament; el fill va quedar malferit i, ràpidament, el van traslladar a l'hospital on li van observar lesions importants que exigien una intervenció urgent. Van avisar l'equip mèdic de guàrdia i en arribar a la sala d'operacions es va sentir una veu que deia: -No puc operar aquest noi: és el meu fill!

SOLUCIONS:

A: En Camps era una dona.

B: La veu pertanyia a la mare del noi: la metgeixa cirurgiana.

Després d'haver donat un temps a l'alumnat per trobar les possibles solucions a aquestes situacions, proposem una sèrie de tasques a fer en petit grup -2 o 3 persones- que suposen un treball amb diccionari i una reflexió en veu alta. La proposta podria ser la següent:

1. Un cop hagin trobat alguna solució, els donem a conèixer les solucions abans esmentades. Els fem veure que sovint ens és difícil trobar aquestes solucions; alguna cosa ens impedeix veure-ho, alguna cosa arrelada a l'educació, al procés de socialització, ... Això explica l'existència de MIRADES ANDROCÈNTRIQÜES. Per tant, es tracta d'esbrinar entre tots els components del petit grup, què significa MIRADES ANDROCÈNTRIQÜES.

2. Una vegada tinguem aquest primer resultat, cada grup comentarà si coneix altres casos semblants, quins, què es podria fer evitar aquests embolics o malentesos, etc.

3. Tornarem als diccionaris per conèixer exactament què significa la paraula ESTEREOTIP. Els comentarem que els estereotips poden ser favorables a una persona, gènere o grup social, però sovintegen més els estereotips negatius que els positius. Per exemple, segur que els sona l'afirmació genèrica de "la joventut és irresponsable i/o immadura". Què en pensen d'aquesta afirmació? Per què es deu dir? etc.

4. Ara hauríem d'anar a la recerca del mot DISCRIMINACIÓ. Els estereotips solen anar lligats a actituds discriminatòries. Intenteu contestar les preguntes següents:

. Pot parlar-se d'una actitud discriminatòria basada només en la diferència sexual?

. Es detecta en el llenguatge? Poseu alguns exemples concrets detectats entre els companys, a la classe, a l'escola, a la família, en els mitjans de comunicació, etc.

AVALUACIÓ:

Aquesta activitat hauria de donar-nos un petit treball escrit que pot exposar-se davant la resta de la classe i continuar amb un col.loqui-debat.

ACTIVITAT 2.1.2.

TÍTOL: "Dualitats lingüístiques i salts semàntics"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Llengua (Català, Castellà), Llengua Estrangera (Anglès, Francès), Ciències Socials.

MATERIAL: Diccionaris (enciclopèdics, etimològics, d'ús, de diferents llengües, bilingües)

DURACIÓ: 2 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

A. Us proposem un exercici que es pot fer en diferents llengües. Es tracta d'examinar les variacions de significat d'alguns termes en aplicar-los a homes o a dones.

Per exemple: en català: peixater/peixatera o gall/gallina

En castellà: verdulero/verdulería o perro/perra

En anglès: fishmonger/fishwife o courtier/courtesan

En francès: poissonnier/poissonnière o maître/maîtresse

Una vegada cada alumne ha buscat el significat d'aquestes paraules en el diccionari, feu petits grups de 3 o 4 persones, comenteu els resultats obtinguts i busqueu altres exemples semblants d'aquestes dualitats lingüístiques.

B. Com una egona part d'aquesta activitat, podem tornar al treball individual, en un principi.

Sabem que molts paraules tenen diverses acceptacions, però normalment sabem quina estem emprant. Algunes tenen una doble acceptació menys clara, lligada al gènere. "Home", concretament, pot al·ludir -segons el diccionari- a la totalitat dels éssers humans o simplement al baró o mascle, a la persona de sexe masculí. el mateix s'esdevé amb molts altres mots, car nombroses llengües empen el gènere masculí com a generalitzador (masculí i femení) i també com específicament masculí. Tenint en compte aquest fet, examina les frases següents, extretes de textos rals, i troba l'anomalia lingüística que hi ha:

- "Els antics egipcis vivien a la Vall del Nil. Les seves dones solien..."

- "Hi ha moltes altres normes a l'Alcorà que serveixen per estructurar la vida i els costums dels creients (...) Poden casar-se amb diverses dones, la dona està sotmesa a l'home".

- "Alguns nobles es van veure obligats a casar-se amb pageses riques".

- "Els treballadors rebran un ajut familiar per muller i fills".

Alvaro García Eseguer ha anomenat aquest parany **SALT SEMÀNTIC**. El salt semàntic consisteix a començar una frase o un discurs emprant un terme de gènere masculí que sembla genèric (que inclou homes i dones) per comprovar posteriorment que, en realitat, només al·ludeix els homes. Aquest "salt" en el significat és considerat un defecte d'ús del llenguatge.

Tornem als grups de 3 o 4 persones i dialoguem a partir d'aquestes propostes:

. Què passa en totes aquestes frases?

. En quin sentit pot parlar-se de parany del llenguatge?

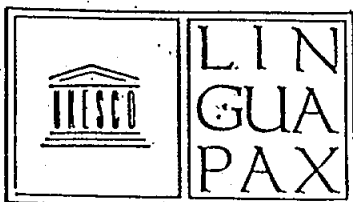
. Hi ha alguna forma d'evitar aquests paranys?

- Intenteu trobar altres exemples d'aquest tipus en els llibres de text que teniu o en alguns textos escrits en altres llengües (castellà, anglès, francès).

AVALUACIÓ:

escrita del treball realitzat.

ACTIVITAT 2.1.3.

TÍTOL: "fANTASIA I REALTAT: les dones en el món"

ÀREES DE CONEIXEMENTS. Ciències Socials, Llengua (Català, Castellà), Llengües Estrangeres (anglès, Francès).

MATERIAL: Textos "Fantasia i realitat" i "Les dones en el món"

Mapa "Mujeres en el Parlamento", UIP, Ginebra, 1991.

Acudits de "Les droits de l'homme" Ed. Hachette i "Dessine-moi un droit de l'homme" Ed. E.I.P.

Els textos "Declaració sobre l'eliminació de la discriminació contra la dona" (NU 7/11/67) i "Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona" (NU 18/12/79).

Video "Egalité homme-femme", Conseil de l'Europe, 1986.

DURACIÓ: 2 sessions

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Donarem el text "Fantasia i realitat" a cada alumne/a i un temps breu per poder-lo llegir i reflexionar-hi individualment. Els advertirem però que el text que està en majúscula és l'afirmació que hom accepta, tot i que la realitat correspon al text que hi ha escrit just dessota.

Després farem un petit col·loqui tots plegats entorn preguntes com:

- . Quina impressió us ha produït la lectura d'ambdós textos?
- . Com poden funcionar durant tants anys els mites o fantasies que acabem de llegir?

Seria bo aprofundir en el tema amb diferents activitats i llegint el full "Les dones en el món" que complementa o afageix alguns detalls al que ja havíem llegit. Així doncs algunes propostes serien:

- Intentar esbrinar quina és la situació concreta de la dona en el nostre país i en algun país en vies de desenvolupament (un país sudamericà, per tal de poder utilitzar textos en Castellà; un país africà o asiàtic, per treballar en Anglès o Francès).

- Retallar durant un període de temps no massa ampli -1 mes com a màxim- les notícies del diari que presentin situacions discriminatòries envers les dones. Cada grupet podria fixar-se en un aspecte diferent, és a dir, un grup podria tractar el món laboral; un altre, el de l'educació; un tercer, l'esportiu; un quart, el de la política; un altre, el dels espectacles; etc.. I els aspectes a tenir en compte a l'hora de fer aquesta anàlisi serien: el llenguatge emprat, la il·lustració (fotos d'homes o de dones); autors dels treballs (articulistes femenins o masculins); els titulars, etc.

- Partint de dos textos legals com són: "Declaració sobre l'eliminació de la discriminació contra la dona" (Nacions Unides 7/11/67) i "Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona" (Nacions Unides 18/12/79), es pot analitzar la situació actual de la qüestió a través dels diaris esmentats en l'apartat anterior, o bé partint de situacions reals que ens hagin arribat per transmissió oral.

- Encara us proposem un altre treball amb diccionari: buscar la paraula "dona" i la paraula "home" i comparar el que heu trobat. Aquest exercici es pot fer en qualsevol llengua. I elaborar dues definicions -una per home i una per dona- que us semblin el més equilibrades i justes possible.

- Per acabar aquesta activitat seria bo que cada grup exposés en veu alta davant els companys/es el que ha fet. I que en quedés constància escrita en forma de dossier, mural, etc.

AVALUACIÓ:

- Oral: De l'exposició del seu treball d'equip.
  - Escrita: Del mateix treball.
-

ACTIVITAT 2.1.3. "Fantasia i realitat"

TEXT PER A L'ALUMNE/A.

De vegades no cal mentir, n'hi ha prou amb perpetuar, entre tots, mites com els següents (el que està escrit en majúscula és l'afirmació que hom accepta, tot i que la realitat és el que està escrit just dessota).

a) ELS HOMES PRODUEIXEN ELS ALIMENTS, LES DONES PREPAREN LA TAULA.

Al Tercer Món, on viuen les 3/4 parts de la Humanitat, les dones de l'àrea rural produeixen més de la meitat del menjar d'aquestes societats.

b) EL TREBALL DELS BARONS FORNEIX EL SUPORT D'UNA FAMÍLIA.

D'un quart a un terç de les famílies del món sobreviuen perquè les dones són l'únic suport.

c) ELS HOMES REALITZEN LA FEINA PESANT; QUAN HI HA ESCASSEDAT D'ALIMENTS HAURIEN DE TENIR PRIORITAT.

Com a regla general, com ja has vist, les dones treballen més hores que els homes. Sovint fan tres tipus de treball: feines domèstiques, feines lligades a la força de treball, en general, i tasques vinculades als rols reproductius. Les dones de les àrees rurals dels països del Tercer Món treballen una mitjana que hom podria situar entre les 15 i 18 hores diàries.

d) A LES SOCIETATS MODERNES LES DONES JA TREBALLEN A TOTS ELS CAMPS.

Les dones que han ingressat a professions tradicionalment ocupades per homes són, proporcionalment, molt poques. La majoria de dones encara pateixen discriminació, essent segregades per ocupar llocs de treball de menor remuneració.

e) LES DONES CONTRIBUEIXEN AMB UNA QUOTA MENOR AL PRODUCTE ECONÒMIC MUNDIAL.

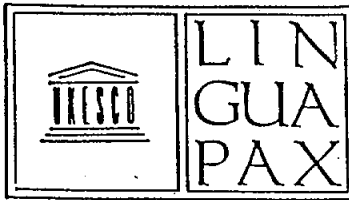
Segons mesures convencionals, les dones constitueixen una minoria d'acord amb les mesures convencionals de l'activitat econòmica, atès que aquestes unitats solen menysprear el treball femení remunerat i no prenen en consideració la seva feina no retribuïda. Si hom donés valor econòmic només al treball domèstic femení, representaria una tercera part del producte nacional brut al món.

f) QUAN LES DONES REBIN LA MATEIXA EDUCACIÓ I PREPARACIÓ QUE ELS HOMES, REBRAN IGUAL SALARI.

Fins ara, les diferències en remuneracions persisteixen fins i tot en els nivells de preparació equivalents. A tots els camps professionals, les comparacions entre els sous de dones i homes solen mostrar una clara diferència, fins i tot quan els exemples provenen de professionals amb idèntica experiència i formació.

=====

ACTIVITAT 2.1.3. "Les dones en el món" (Text complementari)

TEXT PER A L'ALUMNE/A.

"Les dones constitueixen la meitat de la població mundial; duen a terme, aproximadament, dues terceres parts del total d'hores de treball; reben una desena part dels ingressos mundials i posseeixen menys d'un centenar de la propietat mundial"

FONT: Informe de les Nacions Unides, 1980.

ALGUNES DADES SOBRE LES DONES.

1. **NAIXEMENT:** Les nenes i els nens neixen amb les mateixes aptituds per aprendre, pensar, sentir, treballar i jugar.
  2. **VIDA I SALUT:** Arreu del món, les dones viuen més que els homes. Tant com a mares, dones, filles o infermeres tenen cura de gairebé tots els malalts del món.
  3. **ALIMENTACIÓ** Les dones produeixen més de la meitat de la producció alimentícia del Tercer Món i preparen gairebé tots els aliments del món per menjar.
  4. **LLEGIR I ESCRIURE:** Dues de cada tres persones que no han pogut aprendre a llegir i escriure, en el món, són dones.
  5. **TREBALL:** En diferents països les dones fan els treballs més pesats. Per exemple, a l'Índia la meitat dels constructors són dones.
  6. **TREBALL DOMÈSTIC:** En el món occidental, les dones que tenen nens petits dediquen un promig de 77 hores setmanals a la casa i la família. Si elles fossin correctament pagades per aquesta feina, cada una rebria un bon salari.
  7. **TREBALL I DESCANS:** Les dones fan dues de cada tres hores treballades en el món. Mares casades amb un treball remunerat tenen menys de dues hores de temps lliure enfront les tres hores disfrutades pels seus marits.
  8. **FAMÍLIES MENYS NOMBRESES:** Gairebé en tots els països d'arreu del món les dones, cada vegada, tenen menys fills que les seves mares. Això és degut a què s'han casat tard, reben una educació millor, poden trobar amb més facilitat treballs remunerats fora de casa i perquè hi ha mètodes anticonceptius més efectius.
  9. **GUERRA I PAU:** Durant les dues guerres mundials, cap dels líders o generals dels països en conflicte fou una dona. Però les dones poden esdevenir soldats en molts països.
  10. **SALARIS I RIQUESA:** Una de cada deu lliures guanyades en el món ha estat gràcies a les dones i, en canvi, elles posseeixen només una de cada onze lliures de la propietat i riquesa mundials.
- =====

ACTIVITÉ 2.1.3. "Fantaisie et réalité"

TEXTE POUR L'ÉLÈVE.

Parfois ce n'est pas la peine de mentir, il suffit de reproduire, entre tous, des mythes comme ceux qui suivent (nous avons souligné les affirmations que tout le monde accepte, bien qu'en réalité elles relèvent de la fantaisie, et laissé en caractères standard la réalité).

a) LES HOMMES PRODUISENT LES ALIMENTS, LES FEMMES PRÉPARENT LES REPAS.

Dans le Tiers Monde, où vivent les trois-quarts de l'humanité, les femmes des régions rurales produisent plus de la moitié de la nourriture de ces sociétés.

b) LE TRAVAIL DES HOMMES FOURNIT LE SOUTIEN D'UNE FAMILLE.

D'un quart à un tiers des familles du monde survivent parce que les femmes sont leur seul soutien.

c) LES HOMMES ACCOMPLISSENT LE TRAVAIL PÉNIBLE; EN CAS DE PÉNURIE D'ALIMENTS, ILS DEVRAIENT AVOIR LA PRIORITÉ.

En règle générale, comme tu l'as déjà vu, les femmes travaillent un plus grand nombre d'heures que les hommes. Elles font souvent trois types de travail: les travaux domestiques, les travaux liés à la force de travail en général et les tâches ayant un rapport avec les rôles productifs. Les femmes des aires rurales des pays du Tiers Monde travaillent en moyenne entre 15 et 18 heures par jour.

d) DANS LES SOCIÉTÉS MODERNES LES FEMMES TRAVAILLENT DÉSORMAIS DANS TOUS LES SECTEURS.

Les femmes exerçant actuellement des professions traditionnellement réservées aux hommes sont, proportionnellement, très rares. La majorité des femmes souffrent encore de discrimination puisqu'elles sont cantonnées dans des emplois moins rémunérés.

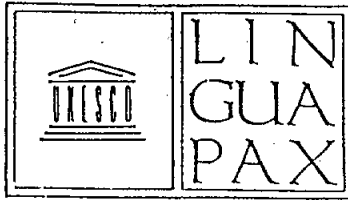
e) LES FEMMES CONTRIBUENT POUR UNE PLUS PETITE PART AU PRODUIT ÉCONOMIQUE MONDIAL.

Conformément aux mesures habituellement utilisées pour déterminer le taux d'activité, les femmes actives sont une minorité car ces mesures sous-estiment le travail féminin rémunéré et ne tiennent pas compte de leur travail non rémunéré. Si on attribuait une valeur économique au seul travail domestique des femmes, celui-ci représenterait un tiers du produit national brut dans le monde.

f) QUAND LES FEMMES RECEVRONT LA MÊME ÉDUCATION ET PRÉPARATION QUE LES HOMMES, ELLES RECEVRONT UN SALAIRE ÉGAL.

Jusqu'à maintenant, les différences de rémunération persistent même à préparation égale. Dans tous les secteurs professionnels, les comparaisons entre les salaires des femmes et ceux des hommes révèlent une très nette différence, même lorsqu'on a affaire à des personnes ayant les mêmes expérience et formation.

=====

ACTIVITÉ 2.1.3. "LES FEMMES DANS LE MONDE" (Texte complémentaire)

"Les femmes représentent la moitié de la population mondiale; elles accomplissent près de deux-tiers des heures de travail mondiales; perçoivent un dixième des revenus mondiaux et possèdent moins d'un centième des biens".

SOURCES: Rapport des Nations Unies, 1980.

QUELQUES DONNÉES SUR LES FEMMES:

1. **ÉGALITÉ de NAISSANCE:** Les filles naissent avec la même capacité d'apprendre, de penser, de sentir, de travailler et de jouer que les garçons.

2. **VIE ET SANTÉ:** Partout dans le monde, les femmes vivent plus longtemps que les hommes. En tant que mères, épouses, filles ou infirmières, elles s'occupent de presque tous les malades dans le monde.

3. **ALIMENTATION:** Les femmes produisent plus de la moitié de la culture vivrière du Tiers Monde et préparent toute la nourriture mondiale destinée à l'alimentation.

4. **LECTURE ET ÉCRITURE:** Deux tiers des personnes n'ayant pas appris à lire ou à écrire dans le monde sont des femmes.

5. **TRAVAIL:** Dans de nombreux pays les femmes accomplissent les tâches les plus rudes. En Inde, par exemple, la moitié des ouvriers de la construction sont des femmes.

6. **TÂCHES MÉNAGÈRES:** Dans les pays occidentaux, les femmes ayant la charge de jeunes enfants passent 77 heures en moyenne à s'occuper de leur maison et de leur famille. Si elles étaient convenablement payées pour cela, elles recevraient un assez gros salaire.

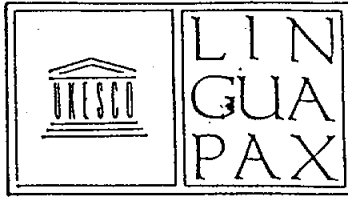
7. **TRAVAIL ET REPOS:** Les femmes accomplissent les deux tiers des heures travaillées dans le monde. Les mères de famille ayant un travail rémunéré disposent de moins de deux tiers du temps libre dont disposent leur mari.

8. **FAMILLES RESTREINTES:** Dans presque tous les pays du monde, les femmes ont moins d'enfants que leur mère. C'est ainsi car elles se marient plus tard, elles reçoivent une meilleure éducation, elles peuvent trouver plus facilement un travail rémunéré en dehors de la maison et car la méthode de contrôle des naissances est plus efficace.

9. **GUERRE ET PAIX:** Lors des deux guerres mondiales aucun des dirigeants ou généraux des pays en guerre n'étaient des femmes. Mais les femmes peuvent devenir soldats dans de nombreux pays.

10. **SALAIRES ET RICHESSE:** Sur chaque 10 francs gagnés dans le monde, 1 seul franc revient aux femmes. Pour 11 francs de biens et de richesses mondiaux, 1 franc leur appartient.

=====

ACTIVITY 2.1.3. "Fantasy and reality"

Sometimes we don't need to lie; it's enough if we all perpetuate myths like the ones that follow (underlined, the statement everyone accepts, even though it's really a fantasy; in normal type, the reality):

a) MEN PRODUCE THE FOOD, WOMEN PREPARE THE TABLE.

In the Third World, where three quarters of the human race lives, women in rural areas produce more than half their societies food.

b) THE MAN'S WORK PROVIDES THE FAMILY'S SUPPORT.

Between a quarter and a third of the world's families survive thanks to the sole support of the women.

c) MEN DO THE HEAVY WORK; WHEN FOOD IS SCARCE THEY OUGHT TO HAVE PRIORITY.

As a general rule, as you've already seen, women work more hours than men. They often do three types of work: domestic work, work linked to the workforce in general and work arising from the productive roles. In Third World countries, women in rural areas work an average of between 15 and 18 hours a day.

d) IN MODERN SOCIETIES WOMEN NOW WORK IN ALL FIELDS.

Proportionally, the number of women in professions traditionally reserved for men is very low. Most women still suffer discrimination, and are left the lower-paid posts.

e) WOMEN MAKE A SMALLER CONTRIBUTION TO THE GLOBAL ECONOMIC PRODUCT.

By conventional standards, women form a minority by conventional standards of economic activity, since these standards tend to look down on paid female work and don't consider their unpaid work. If we take female domestic work alone into account, it represents a third of the world's gross national product.

f) WHEN WOMEN RECEIVE THE SAME EDUCATION AND TRAINING AS MEN, THEY'LL RECEIVE EQUAL WAGES.

So far, differences in remuneration persist, even at equal levels of training. Comparisons between women's and men's wages in all professional fields tend to reveal a definite difference, even amongst professionals with identical experience and training.

=====

ACTIVITY 2.1.3. "WOMEN IN THE WORLD" (Supplementary Text)

"Women make up half the world's population, do nearly two-thirds of the world's working hours, receive one tenth of the world's income and own less than one hundredth of the world's property"

SOURCE: United Nations Report, 1980.

SOME FACTS ABOUT WOMEN:

- 1. BORN EQUAL:** Girls are born with the same ability as boys to learn, think, feel, work and play.
- 2. LIFE AND HEALTH:** Women live longer than men in all parts of the world. As mothers, wives and daughters, or as nurses, they look after nearly all the sick people in the world.
- 3. FOOD:** Women produce over half the food grown in the "third world" and prepare nearly all the world's food for eating.
- 4. READING AND WRITING:** Two out of every three of the people who have not been taught to read or write in the world are women.
- 5. JOBS:** In many countries women have some of the toughest jobs. For example, half of those working as builders in India are women.
- 6. HOUSEWORK:** Women with young children in the West spend on average seventy-seven hours a week looking after home and family. If they were properly paid for this they would each receive quite a large salary.
- 7. WORK AND REST:** Women do two out of every three hours worked in the world. Married mothers with a paid job have less than two hours free time for every three enjoyed by their husbands.
- 8. SMALLER FAMILIES:** In almost every country in the world women are having fewer children than their mothers. This is because they are marrying later, are better educated, can more easily find paid jobs outside the home and because of more effective methods of birth control.
- 9. WAR AND PEACE:** In both world wars none of the leaders or generals of the fighting countries were women. But women can become soldiers in many countries.
- 10. WAGES AND WEALTH:** £ 1 out of every £ 10 earned in the world goes the women. They own £ 1 out of every £ 11 of the world's property and wealth.

=====

ACTIVITAT 2.2.1.

TITOL: "Carta d'un moro-negre-gitano-sudaca"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Llengua (Català, Castellà), Ciències Socials, Llengües Estrangeres (Anglès, Francès).

MATERIAL: Text de la carta incompleta, folis i llàpissos.

"L'informe de Girona: 50 propostes sobre la immigració" Document 27/1992, editat pel Centre UNESCO de Catalunya.

Acudits de "Les droits de l'homme" Ed. Hachette i de "Dessine-moi un droit de l'homme" Ed. de l'E.I.P..

Dossier Documentation "Les immigrés en Europe" de la revista Phosphore, octubre 1989.

Vídeo "Una classe dividida".

DURACIÓ: 2 sessions: una pel treball individual i en grup; una segona pel debat i/o la dramatització.

PRESENTACIÓ:

L'objectiu d'aquesta activitat és fer reflexionar sobre les pròpies actituds i comportaments davant la indiferència envers altres col·lectius minoritaris, tant a nivell individual com col·lectiu; i sobre les possibilitats de relació entre persones de diferent cultura, origen, etc.

El tema bàsic d'aquesta activitat és l'ETNOCENTRISME (actitud dels components d'un grup ètnic de considerar llur grup superior als altres grups racials o culturals). El desinterès i el desconeixement envers altres cultures, formes de vida, valors, etc., és quelcom generalitzat en el nostre entorn. Tot això unit a la visió etnocèntrica és la causa de molts prejudicis, tòpics i estereotips sobre altres cultures, costums, formes de veure la vida,... Els PREJUDICIS es tradueixen ben sovint en despreci, discriminació, injustícies, explotació, etc., que són algunes de les respostes socials davant la diferència. Sense tenir en compte que la DIFERÈNCIA és un factor enriquidor de la nostra societat. La relació, la convivència amb persones d'altres cultures i societats és una forma d'obrir-nos a altres formes d'entendre la vida i el món.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- L'alumnat tindrà entre 10 i 15 minuts per completar individualment la carta. Es tracta d'una suposada carta que els escriu una persona -home o dona- d'una altra societat, d'una altra cultura, d'una altra ètnia,... Completant les frases, els/les alumnes han d'expressar el que ells/elles, com a membres d'una societat majoritària, pensen que aquesta persona "diferent" els diria.

- En acabar farem grups de 5 o 6 persones per tal que els membres de cada grup contrastin les seves respostes i elaborin, per consens, una única carta que reflecteixi les que, segons ells, són les postures més freqüents en la nostra societat envers persones d'altres procedències. Els donarem uns 40'.

- El pas següent serà una posta en comú dels resultats de cada grup mitjançant la lectura en veu alta del seu treball. El/la professor/a o un/a alumne/a prendrà nota de les conclusions per poder fer una síntesi final subratllant les coincidències més notables i les discrepàncies manifestades.

- Acabarem amb un col·loqui entorn les preguntes següents:

. Ens considerem iguals, superiors o inferiors a les persones "diferents", d'altres cultures, societats, ètnies,...? Per què?

. Com ens agradaria ser tractats si els "diferents" fossim nosaltres?

. Coneixem mínimament els valors, costums, sentit del món i de la vida, etc., de les persones considerades "diferents"?

. Si és que sí, com ho hem après? (escola, cine, TV, llibres...)

. Considerem que aquests valors, costums, sentit del món i de la vida, etc., podrien ensenyar-nos alguna cosa o, pel contrari, creiem que no tenen cap valor positiu o d'interès per a nosaltres?

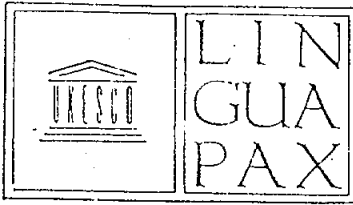
La posta en comú dels grups i el col.loqui podrien ser una sessió llarga d'una hora.

AVALUACIÓ:

- Escrita: A nivell de barri, població o país podríem fer un estudi d'un grup "diferent" (per la seva ètnia, condició social, procedència,...). L'estudi es pot fer a nivell de grup de manera que cada membre del grup estudiï un aspecte d'aquest grup: procedència; enquesta de l'acollida que reben i del paper que desenvolupen en la zona on viuen; associacions o grups organitzats que treballen amb ells i/o per a ells; tractament que dóna la premsa a aquests col.lectius; propostes que fa el grup per ajudar-los; etc.

- Oral: Gravacions per a l'enquesta.

=====

ACTIVITAT 2.2.1. "Carta d'un moro-negre-gitano-sudaca" (*)

"Carta a algú de la majoria"

Senyor/a blanc/a, paio/a, europeu/a,

Quan ens creuem pel carrer, tu em mires com pensant .....

.....

i sento que, davant els meus problemes, necessitats i interessos, tu .....

De mi, dels meus sentiments i de la meua manera de pensar, el que tu saps és .....

.....

Creus que ets .....

a mi i és per això que pots .....

mi. Potser mai no t'has aturat a pensar que tu podries ser, com jo, un/a estrany/a, algú diferent en un món on les altres

persones tenen un altre color, una altra llengua, una altra manera de viure i que, en aquest cas, el que tu desitjaries,

com jo ara, és que .....

i que els teus valors, el teu saber, les teves capacitats fossin .....

i llavors sentiries, com jo ara, que tens dret a .....

.....

Això mateix, el que tu desitjaries per a tu és el que jo espero de tu ara.

No t'estranyarà que .....et saludí cordialment.

Signat: Algú diferent.

(*) Pot ser també "Carta d'una mora-negra-gitana-sudaca"

=====

ACTIVITÉ 2.2.1. "Lettre d'un Arabe-Nègre-Gitan-Métèque" (*)

"Lettre à quelqu'un de la majorité"

Monsieur/Madame blanc/blanche, "payo/a", européen/européenne,

Quand on se croise dans la rue, tu me regardes avec l'air de penser .....

et je sens que, face à mes problèmes, mes besoins et mes intérêts, tu .....

De moi, de mes sentiments et ma façon de penser, ce que tu sais est .....

Tu crois que tu es .....

à moi, et que pour cette raison tu peux .....

avec moi. Peut-être n'as-tu jamais pensé que tu pourrais être, comme moi, un étranger/étrangère, quelqu'un de différent

dans un monde où les autres personnes ont une autre couleur, une autre langue, un autre mode de vie et que dans ce cas

ce que tu souhaiterais, comme moi maintenant, c'est que .....

et que les valeurs, ton savoir, tes aptitudes soient .....

et alors tu sentirais, comme moi maintenant, que tu avais droit à .....

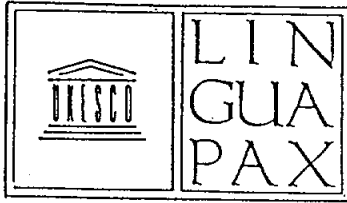
Cela même, ce que tu souhaiterais pour toi, c'est ce que j'attends de toi maintenant.

Tu ne seras pas étonné(e) que/qu'..... te salue cordialement.

Signé: Quelqu'un de différent.

(*) Il pourrait être aussi une femme.

=====

ACTIVITY 2.2.1. "Letter from a paki-wog-pikey-dago"(*)

"Letter to a member of the majority"

Dear (White/European) Sir/Madam,

When we pass in the street you look at me as though you were thinking .....

.....

and I feel that when it comes to my problems, needs and interests, you .....

You know .....about me, my feelings and my way of thinking.

You think you're .....

than me and that you can .....

with me. It may never have occurred to you that you could, like me, be strange, someone different in a world where others

are a different colour, speak a different language, have a different way of life, and that if that were so you would, like

me, want .....

and want your values, your learning, your skills .....

and then you would feel, like me, that you had the right to .....

.....

What I ask of you now is just that, the same as you would want for yourself.

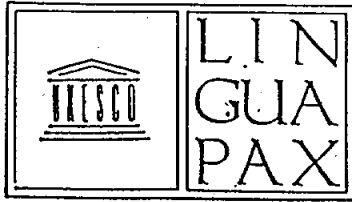
Don't let my best wishes surprise you, ...

Signed by:

SOMEONE DIFFERENT

(*) Man or woman.

=====

ACTIVITAT 2.2.2.

TÍTOL: "El joc dels perquè"

ÀREES DE CONEXEMENT: Llengua (Català, Castellà), Llengües Estrangeres (Anglès, Francès), Ciències Socials.

MATERIAL: "L'informe de Girona: 50 propostes sobre la immigració", Document 27/1992.

Acudits de "Les droits de l'homme" Ed. Hachette.

Cadascuna de les 6 situacions escrita en una tarja o tira de paper a part, de manera que cada grup d'alumnes en rebí una.

DURACIÓ: Si només treballem els "perquè", dues sessions. Si volem analitzar el tema, consultar diferents documents i debatre el tema, unes dues sessions més.

PRESENTACIÓ:

Mitjançant aquesta activitat, els continguts a tractar són els factors socioeconòmics que són causa i conseqüència immediata de la discriminació cap a persones d'altres cultures, països,...que s'incorporen a una societat majoritària en condició d'immigrants:

- a) El binomi minoria-marginació. Quins factors són els que fan que persones d'una cultura o origen determinat tinguin més possibilitats de trobar-se en situacions de marginació social?
- b) L'explotació econòmica, la realització de treballs marginals, amb risc, etc., que rebutgen els naturals d'un país, Apareixen associades a les diferències en funció de l'origen, la cultura, etc.

Així doncs el que pretén aquesta activitat és que l'alumnat aprofundeixi en l'anàlisi de les causes de la discriminació i exclusió social de persones o col·lectius "diferents".

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Formarem 6 grups -tants com "situacions"- de 4 o 5 alumnes cadascun i els donarem una "situació" a l'atzar (escrita en una tarja o en una tira de paper). Durant 30 minuts, hauran d'anar trobant les causes d'aquella "situació", des de les més llunyanes fins a les més properes, des de les més profundes fins a les més superficials. Com que totes les "situacions" comencen amb un "per què", els alumnes hauran d'encapçalar les seves respostes amb un "perquè". Cada grup tindrà un/a portaveu que recollirà el que es vagi dient.

- El pas següent serà la posta en comú del treball de cada grup a través del seu portaveu. El/la professor/a farà una síntesi, subratllant les causes que hagin sorgit en diferents grups, i s'obrirà un diàleg que pot iniciar-se amb preguntes com:

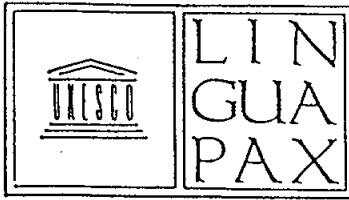
. Quines són les causes més comunes de la marginació i discriminació de les persones "diferents"?

. Aquestes causes són pròpies dels mateixos col·lectius, resultat de la seva voluntat o intenció o, ans al contrari, es tracta de raons més objectives, fruit del tipus de societat que tenim i les seves formes d'organització, de distribució de riqueses, etc?

La posta en comú i el col·loqui posterior poden durar uns 30 minuts més.

AVALUACIÓ:

- Oral: Del treball de cada grup.
  - Escrita: Es podria fer un treball de prospecció del tema en el mateix barri, població, país, etc.
-

ACTIVITAT 2.2.2. "El joc dels perquè"

LES SITUACIONS.

A continuació es mostren alguns exemples de situacions a partir de les quals els grups de treball aniran elaborant "perquè". Poden suggerir-se altres situacions més properes a l'entorn dels/de les participants, o bé que siguin ells/elles mateixos els que proposin les situacions.

SITUACIÓ 1: Per què hi ha tantes persones de color que cada nit dormen al carrer, en els passadissos del metro, en un banc, en un portal...?

SITUACIÓ 2: Per què la venda de drogues se sol fer en algunes barriades de barraques ubicades a la perifèria de les ciutats i on solen viure gitanos?

SITUACIÓ 3: Per què solen ser sudamericans/es la majoria de persones que venen bijuteria, artesanía, etc., pels carrers de la ciutat i en els llocs turístics?

SITUACIÓ 4: Per què a les explotacions agrícoles de Catalunya i Llevant hi treballen un elevat nombre de magribins en condicions precàries i amb sous miserables?

SITUACIÓ 5: Per què els llatinoamericans de l'Altiplà es dediquen, força sovint, a cantar cançons folklòriques del seu país pels carrers tot demanant la nostra col.laboració econòmica?

SITUACIÓ 6: Per què quan veiem un cotxe mig destartat, carregat fins a dalt de tot, tant de persones com d'objectes, solen ser magribins que van cap a la frontera?

=====

ACTIVITÉ 2.2.2. "Le jeu des parce que"

LES SITUATIONS.

Nous proposons ci-dessous quelques exemples de situations à partir desquelles les groupes de travail confectionneront une liste de "parce que". On peut suggérer d'autres situations plus directement liées au monde dans lequel vivent les participants/participantes, ou bien s'arranger pour que ce soit eux/elles mêmes qui les proposent.

SITUATION 1: Pourquoi y a-t-il tant de personnes de couleur qui dorment tous les soirs dans la rue, dans les couloirs du métro, sur un banc, dans un renforcement de porte?

SITUATION 2: Pourquoi la vente de la drogue se fait-elle dans certains bidonvilles situés dans la banlieue et là où vivent des gitans?

SITUATION 3: Pourquoi la plupart des personnes qui vendent des bijoux, de l'artisanat, etc., dans les rues des villes et dans les lieux touristiques sont-elles sud-américaines?

SITUATION 4: Pourquoi dans les exploitations agricoles de Catalogne y a-t-il un nombre élevé de Maghrébins travaillant dans des conditions précaires et pour un salaire de misère?

SITUATION 5: Pourquoi parmi les Latino-Américains des Andes il y en a beaucoup qui passent leur temps à chanter dans les rues des chansons folkloriques de leur pays en nous demandant de l'argent?

SITUATION 6: Pourquoi quand nous voyons une voiture à moitié déginglée et pleine à craquer de gens et d'objets divers, ce sont des Maghrébins se dirigeant vers la frontière?

=====

ACTIVITY 2.2.2. The Because Game"

SITUATIONS.

Here are some examples of situations out of which the work groups will make up "because" answers. Other situations more in keeping with the participants' environment can be suggested, or they themselves can put forward ideas.

SITUATION 1: Why are there so many coloured people who sleep in the street, in the underground, on benches, in doorways?

SITUATION 2: Why does the sale of drugs take place in shanty towns where mainly gipsies live?

SITUATION 3: Why are most of the people who sell trinkets, handiwork, etc. in busy streets and tourist areas South Americans?

SITUATION 4: Why do so many North Africans work on farms in Catalonia and the Mediterranean coast in dreadful conditions and for miserable pay?

SITUATION 5: Why do we find so many South Americans from the Andean plateau singing traditional folk-songs from their country in our streets and asking for money?

SITUATION 6: Why is it that whenever we see a beaten-up old car packed to the brim with people and luggage they turn out to be North Africans on their way to the border?

ACTIVITAT 2.2.3.

TÍTOL: "El cas dels indígenes nordamericans"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Ciències Socials, Llengua (Català, Castellà), Llengües Estrangeres (Anglès, Francès).

MATERIAL: Text "El camí de les llàgrimes" (1 x cada alumne).

Text "Les veus dels indígenes nordamericans" (1 x cada alumne).

Text "Indígenes nordamericans avui" (cada tema escrit en una tarja o tira de paper) (1 joc x grup).

Fotografies, posters, llibres on es puguin veure imatges de nadius nordamericans dels anys 1800.

Mapa "Where indigenous peoples live" de Nacions Unides.

Gravació de "UN Radio Perspective" núm. 46 "The International Year for the World's Indigenous Peoples".

"Recomanació de Barcelona: Llibertat, Diversitat i Solidaritat" editat a la revista Informacions núm. 42 del Centre UNESCO de Catalunya.

DURACIÓ: Mínim, 2 sessions; màxim, tant com el professorat desitgi i/o l'alumnat proposi.

PRESENTACIÓ:

Hem agafat el cas del indígenes nordamericans com a exemple de poble desposeït dels seus bens, però som conscients de què aquest cas no és únic, ni exclusiu del segle passat: la història ofereix massa exemples d'aquest tipus i la realitat continua donant-ne mostres dia rera dia. Per això, i tenint en compte que l'any 1993 ha estat designat per Nacions Unides, "Any Internacional de les Poblacions Indígenes" volem convidar el professorat i alumnat a cercar i estudiar, a més a més altres problemes d'aquest tipus, sobretot en el món actual (saharauis, kurds,...)

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Abans de començar aquesta activitat seria bo que el/la professor/a demanés els alumnes que escrivissin totes les paraules que els suggereix el mot "pell-roja". La llista de paraules que pot anar des de "salvatge" fins a "arrencar la cabellera" passant per "destral de guerra", "búfal", "cabana", "trenes", "plúmes", etc., serà dita en veu alta per l'alumnat. Mentre algú -professor o alumne- ho escriurà a la pissarra. També és interessant poder veure imatges de nadius nordamericans del 1800.

Una vegada fet aquest primer pas podem seguir dos camins que poden ser complementaris o excloents:

OPCIÓ A. Repartim a cada alumne/a un full del text "El camí de les llàgrimes" per tal que en puguin fer una lectura silenciosa. Quan ens sembli que han acabat els demanem que escriguin 3 paraules que defineixin o expliquin com se sentirien si els fets els haguessin passat a ells/elles, és a dir, que s'imaginin que ells/elles són Cherokees. En acabar d'escriure-les, els demanem 3 coses que podrien haver passat com a conseqüència dels fets. Fins aquí el treball individual.

Després formem grups d'unes 5 persones, com a màxim, i els demanem:

- Fer una llista amb totes les paraules que descriuen els seus sentiments quant a Cherokee dels anys 1800;
- Comprovar quantes paraules de la llista s'han dit més d'un cop i quin tipus de sentiment expressen tots aquests mots (sentiments de rebuig, de malestar, de compassió,...);
- Confeccionar una llista de totes les coses que el grup pensa que podria fer envers aquestes situacions i escollir-ne 1

o 2 de les millors.

Després els grups, un a un, exposen a la classe entera un resum del que han fet i les accions que han escollit.

Per acabar hauríem de passar a la realització de les accions triades. Per exemple, cartes als governs dels països on hi ha poblacions autòctones; simulacre d'Assemblea General de les Nacions Unides tractant el tema; representació d'una obreta de teatre on es reflecteixi alguna situació d'aquestes; intentar fer una taula rodona amb representants de diferents col·lectius minoritaris; etc.

OPCIÓ B. Hem d'advertir -abans de començar aquesta activitat- que cadascú és un/a índi/a nordamericà/na que viu els problemes que es presentaran a continuació.

Fem grups de 5 alumnes i els donem un joc de cartes o targes del text "Índigenes nordamericans avui". El procediment serà el següent:

- Els membres de cada grup aniran llegint en veu alta -procurant no molestar la resta de grups- el fet que exposa la tarja i la pregunta que hi ha.

- A cada grup hi haurà un encarregat d'escriure dues coses: els sentiments que provoca el fet (sorpresa, indignació, rebuig,...) i les possibles respostes.

- Una vegada llegides totes les targes, i després d'haver fet un repàs general a les respostes donades, el grup planificarà el que podria fer per millorar la seva situació (no oblideu que sou "índigenes nordamericans d'avui").

L'activitat acabarà amb una exposició en veu alta de les possibles solucions a la problemàtica del Índigenes Nordamericans Avui. Aquesta exposició pot ser en forma de dossier, mural, audiovisual, dramatització,...

AVALUACIÓ:

- Oral: De les exposicions fetes a classe.

- Escrita: Dels treballs de grup.

=====

ACTIVITAT 2.2.3. "El camí de les llàgrimes"

Els anys 1838 i 1839, les lleis del govern americà permetien als blancs quedar-se les terres dels Cherokee. L'exèrcit va ser enviat a reunir tots els Cherokee -homes, dones i mainada- a punta de pistola. Els que es resistien eren assassinats.

La tardor de 1838, 12.000 Cherokee van ser obligats a marxar cap a l'oest, des de les seves terres d'Oklahoma. 4.000 d'ells moriren durant la marxa. L'any 1890, un testimoni ocular dels fets, encara viu, ho explica. Aquest és el testimoni del soldat John Burnett que fou un dels que va participar-hi. Titulà el seu escrit "Relat d'aniversari" i l'adreçà als seus fills i nets.

RELAT D'ANIVERSARI.

Nens i nenes,

Avui, 11 de desembre de 1890, és el meu aniversari: avui faig 80 anys.

El trasllat dels indis Cherokee des de les seves llars de tota la vida, l'any 1838, essent jo un home jove, en la flor de la vida, i un soldat ras de l'exèrcit americà... Vaig veure els indefensos Cherokee arrestats i arrossegats des de les seves cases i conduïts a punta de baioneta als tancats. I sota el fred de la pluja que anava caient, carregar-los com si fossin bestiar en 645 vagons que eren posats en marxa cap a l'oest.

Mai podré oblidar la tristesa i solemnitat d'aquell matí. El major John Ross dirigia la pregària i quan va sonar la corneta i els vagons van començar a moure's, molts dels nens van alçar-se i van agitar les seves mans dient adéu a les muntanyes que havien estat la seva casa, savent que les deixaven per sempre. Molts d'aquells desvalguts no tenien mantes i molts d'ells havien estat conduïts descalços des de les seves llars.

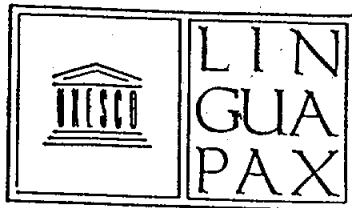
El matí del 7 de novembre va haver-hi un terrible temporal d'aigua i neu amb temperatures glacials i des d'aquell dia fins que vam arribar al final del fatídic viatge... els sofriments dels Cherokee van ser espantosos. El camí dels exiliats fou un camí de mort. Havien de dormir en els vagons, a terra i sense foc. I vaig saber que més de 22 d'ells moriren de neumonia en una sola nit, degut al mal tracte, al fred, a la intempèrie,...

En aquests dies de 1890, fa massa poc del trasllat dels Cherokee perquè la nostra joventut pugui entendre l'enormitat del crim que es va cometre contra una raça desvalguda però també és veritat que els fets estan sent amagats a la joventut d'avui... Un assassinat és un assassinat tant si és comès pel dolent amagant-se en la foscor com per un home uniformat marcant el pas al ritme de la música militar. Un assassinat és un assassinat i algú ha de respondre, algú ha d'explicar els rius de sang que flüiren pel país indi l'estiu de 1838. Algú ha d'explicar les 4.000 silencioses tombes que senyalen el camí dels Cherokee cap a l'exili. Desitjaria poder oblidar tot allò però la imatge dels 645 vagons de fusta sobre la terra glaçada amb la seva càrrega de dolorosa humanitat encara roman en la meva memòria.

Deixo que l'historiador d'un dia futur expliqui la trista història amb els seus propis sospirs, les seves llàgrimes i els moribunds gemecs. Deixo que el Gran Jutge de tota la terra sospesi les nostres accions i ens premii consegüentment el nostre treball.

Nens i nenes, així acabo el meu relat d'aniversari que us havia promès. Avui, 11 de desembre de 1890.

=====

ACTIVITAT 2.2.3. "Veus dels indígenes nordamericans"

Aquestes són algunes de les coses dites pels o als Indígenes Nordamericans quan ells lluitaven per protegir les seves terres al segle XIX.

1. Cap persona blanca podrà ocupar o atravesar part del territori sense consentiment dels indis.

Tractat de 1868.

2. Els blancs sempre estaven intentant que els indis deixessin el seu estil de vida i fer-los viure com els blancs -conreant terres, treballant dur i fent com ells feien- i els indis no sabien fer allò, ni ho volien de cap de les maneres... Si els indis haguessin intentat fer que els blancs visquessin com ells, els blancs s'hi haguessin oposat i això va ser el mateix que va passar amb molts indis.

Wamditanka (Gran Aliga) dels Santee Sioux.

3. He sentit a dir que vosaltres intentàveu situar-nos en una reserva a prop de les muntanyes. Jo no vull establir-me. M'agrada errar per les praderes. Allà em sento lliure i feliç, però quan nosaltres ens instal·lem, emmalaltim i morim. He deixat de banda la meua llança, el meu arc i el meu escut i encara em sento segur davant teu. T'he dit la veritat. No us he amagat res però jo no sé com entenen això els comissionaris. Ells són tan sincers com jo? Fa molt temps, aquesta terra pertanyia als nostres pares, però ara quan vaig al riu veig campaments de soldats a les vores. Aquests soldats tallen els meus arbres, maten el meu búfal, i quan jo veig això sembla que el meu cor hagi d'explotar: sento una pena... És que l'home blanc s'ha convertit en un nen que mata irreflexivament i no per necessitat de menjar? Quan el pell-roja juga a matar, ell ho fa per poder viure i no passar gana.

Santana, Cap dels Kiowas.

4. Nosaltres hem estat al Sud i hem patit moltíssim allà. Molts han mort de malalties de les quals no sabem el nom. Els nostres cors han buscat i anhelat el país on vam néixer. Només érem uns quants i només volíem un tros de terra on poder viure. Nosaltres vam deixar les nostres cases i vam fugir durant la nit. Les tropes ens seguien. Vaig muntar a cavall i vaig dir a les tropes que nosaltres no volíem lluitar, només volíem anar cap al Nord i, si ells ens permetien fer-ho, nosaltres no mataríem ningú. L'única resposta que vam tenir va ser una descàrrega. Després d'això, nosaltres vam haver de lluitar a la nostra manera, però no vam matar ningú que no ens hagués disparat primer. El meu germà Ganivet Esmussat va agafar la meitat dels seus homes i es va rendir a prop de Fort Robinson... Van lliurar les seves pistoles i després els blancs els van matar tots.

Ohcumgache (Llop Petit) dels Cheyenne del Nord.

ACTIVITAT 2.2.3. INDIGENES NORDAMERICANS AVUI.

1. INGRESSOS:

En un any, vosaltres guanyeu menys de la meitat del que cobren els americans blancs.
Pregunta: A què podria ser degut això?

2. TERRES:

Actualment el vostre poble està "lluïtant" en els tribunals per una gran causa: recuperar les terres perdudes.
Pregunta: Per començar, com s'han pogut "perdre" aquestes terres?

3. TREBALL:

El 40% del vostre poble és a l'atur.
Pregunta: Com afectarà això la vostra vida diària?

4. ESCOLA:

El 42% de la vostra mainada deixa l'escola.
Pregunta: Per què creus que ho fan?

5. SALUT:

Teniu una expectativa de vida de només 42 anys comparada amb els 70 dels americans blancs.
Pregunta: Quines podrien ser les causes d'això?

6. MINERIA:

Algunes importants companyies mineres estan planificant excavar gran part del vostre territori per extreure'n carbó i alumini.
Pregunta: Creus que ells haurien permès fer això?

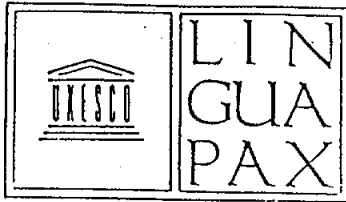
7. NATURA:

Vosaltres esteu tristos per la manera com l'home blanc sovint contamina i fa malbé el medi.
Pregunta: Quants casos, en què passi això, pots recordar?

8. PREJUDICIS:

En molts dels vostres negocis amb blancs heu trobat hostilitats i prejudicis.
Pregunta: Per què penses que passa això?

=====

ACTIVITÉ 2.2.3. "Le sentier des larmes"

En 1838 et 1839, le gouvernement américain blanc adopta des lois qui confisquaient toutes les terres des Cherokees. L'armée fut alors envoyée pour cerner tous les cherokees hommes, femmes et enfants sous la menace des fusils. Tous ceux qui résistaient étaient tués.

En automne 1838, 12.000 Cherokees furent obligés de laisser leur terre pour marcher vers l'Ouest, en direction d'Oklahoma. 4.000 d'entre eux périrent en cours de route. En 1890, il existait encore des témoignages de cet épisode. En voici un récit de John Burnett qui était l'un des soldats à y participer. Il l'appelait son "Histoire d'anniversaire" et la racontait à ses enfants et ses petits-enfants.

HISTOIRE D'ANNIVERSAIRE.

Mes enfants,

C'est aujourd'hui le 11 décembre 1890, jour de mon 80ème anniversaire...Le délogement des Indiens Cherokees des maisons où ils avaient vécu toute leur vie me surprit dans la fleur de ma jeunesse, alors que j'étais soldat de l'armée américaine...Je vis les Cherokees désamparés, arrêtés et traînés hors de leurs logis et conduits vers les camps d'emprisonnement à la pointe des baïonnettes. Et sous la pluie glacée d'un matin d'octobre, je les vis chargés comme du bétail sur 645 wagons qui se mirent en route vers l'ouest.

Il est impossible d'oublier la tristesse et la solennité de cette matinée. Le chef John Ross menait la prière, et lorsque le clairon retentit et que les wagons s'ébranlèrent, de nombreux enfants se mirent debout et agitèrent leurs mains en signe d'adieu à leurs maisons de la montagne, sachant qu'ils les quittaient pour toujours. Bon nombre de ces personnes désamparées n'emportaient pas de couverture, et beaucoup avaient été traînées hors de leur maison les pieds nus.

Le matin du 7 novembre, nous rencontrâmes une terrible tempête de pluie glacée et de neige sous une température polaire et, de ce jour jusqu'à la fin de notre voyage fatidique, la souffrance des Cherokees fut atroce. Le sentier des exilés était un sentier de la mort. Ils devaient dormir dans les wagons, à même le sol et sans feu. Et j'ai appris qu'une nuit, jusqu'à 22 d'entre eux moururent de pneumonie provoquée par les mauvais traitements, le froid et les intempéries...

A présent, en 1890, le délogement des Cherokees est encore trop proche pour que nos jeunes puissent pleinement comprendre l'énormité du crime qui fut commis contre cette race sans défense. En vérité, on cache les faits aux jeunes gens d'aujourd'hui...

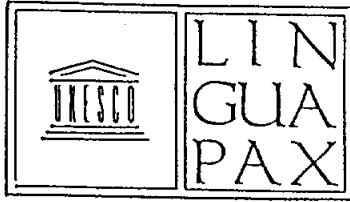
Un meurtre est un meurtre qu'il soit commis par un malfaiteur tapis dans l'obscurité ou par des hommes vêtus d'uniformes marchant sur un air de musique martiale. Un meurtre est un meurtre et quelqu'un doit donner la réponse, quelqu'un doit expliquer les torrents de sang qui coulèrent dans le pays Indien en été 1838. Quelqu'un doit expliquer les 4.000 tombes silencieuses qui jalonnent le sentier des Cherokees vers leur exil. Je souhaiterais pouvoir tout oublier, mais l'image des 645 wagons se trainant sur les sols glacés, chargés d'humanité souffrante, persiste dans ma mémoire.

Laissons l'historien d'un jour futur raconter la triste histoire avec ses soupirs, ses larmes et ses gémissements de mort.

Laissons le Grand Juge de la terre peser nos actions et nous rétribuer selon notre oeuvre.

Mes enfants, ainsi termine l'"Histoire d'Anniversaire" que j'avais promise. Ce 11 décembre 1890.

ACTIVITÉ 2.2.3. "Les voix des Indigènes de l'Amérique du Nord"

Voici ce que dirent des Indigènes de l'Amérique du Nord ou ce qui leur fut dit lorsqu'ils se battaient pour protéger leurs terres au XIXème siècle.

1. Aucun blanc ne doit être autorisé à occuper ou s'établir en aucune partie du territoire, ni à traverser celui-ci sans le consentement des Indiens.

Traité de 1868.

2. Les blancs essayaient toujours de faire en sorte que les Indiens renoncent à leur style de vie pour vivre comme des blancs: cultiver la terre, travailler dur et faire comme eux; mais les Indiens ne savaient pas comment le faire, et de toutes façons ils ne voulaient pas le faire...Si les Indiens avaient essayé de faire vivre les blancs à leur façon, les blancs auraient résisté, tel était le cas pour beaucoup d'Indiens.

Wamditanka (Grand Aigle) de la tribu des Santee Sioux.

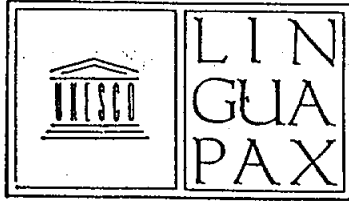
3. J'ai appris que vous aviez l'intention de nous établir sur une réserve proche des montagnes. Je ne veux pas m'établir. J'aime errer dans les prairies. Je m'y sens libre et heureux, mais quand on s'établit quelque part on devient pâle et on meurt. J'ai laissé de côté ma lance, mon arc et mon bouclier, et pourtant je me sens en sécurité en votre présence. Je vous ai dit la vérité, je ne cache pas le moindre petit mensonge, mais je ne sais pas ce qu'il en est des commissionnaires. Sont-ils aussi clairs que je le suis? Il y a longtemps ces terres appartenaient à nos pères; mais lorsque je vais à la rivière, je vois des camps de soldats sur la rive. Ces soldats abattent mes arbres, ils tuent mes bisons, et lorsque je vois cela mon coeur se brise; j'ai de la peine...L'homme blanc est-il devenu infantile au point de tuer imprudemment et ne pas se nourrir? Lorsque l'homme rouge chasse, il fait en sorte de vivre et ne pas mourir de faim.

Santana, Chef des Kiowas.

4. Nous sommes allés vers le Sud et y avons beaucoup souffert. Beaucoup sont morts de maladies pour lesquelles nous n'avons pas de nom. Nos coeurs se languissaient de ce pays où nous sommes nés. Nous ne sommes plus que quelques uns et nous voulions seulement un petit coin de terre où vivre. Nous avons abandonné nos huttes et avons fui dans la nuit. Les troupes nous ont suivi. Je suis allé vers les troupes et leur ai dit que nous ne voulions pas de bagarre. Nous voulions seulement aller vers le Nord, et s'ils nous laissaient tranquilles, nous ne tuerions personne. Leur seule réponse fut une raffale. Après cela il fallut nous battre pour nous sortir de là, mais sans tuer personne qui ne nous ait tiré dessus en premier. Mon frère Couteau Emoussé prit une moitié de la bande et rendit les armes près de Fort Robinson...Ils déposèrent leurs fusils et les blancs les tuèrent tous.

Ohcumgache (Petit Loup) des Cheyennes du Nord.

=====

ACTIVITÉ 2.2.3. "Les Indigènes de l'Amérique du Nord aujourd'hui"

1. REVENUS:

En un an, vous gagnez moins de la moitié de ce que gagnent les blancs américains.

Question: Comment cela se fait-il?

2. TERRE:

En ce moment votre peuple se bat en justice pour obtenir une indemnité pour les terres perdues.

Question: Tout d'abord, comment vos terres ont-elles pu être "perdues"?

3. EMPLOI:

Le chômage touche 40% de votre population active.

Question: En quoi cela affecte-t-il votre vie quotidienne?

4. ÉCOLE:

42% des enfants abandonnent l'école.

Question: Pourquoi crois-tu qu'ils le font?

5. SANTÉ:

Votre espérance de vie n'est que de 42 ans, comparée à 70 ans pour les américains blancs.

Question: Quelles peuvent en être les raisons?

6. MINES:

Plusieurs grandes compagnies minières projettent d'exploiter une grande partie de vos terres pour extraire du charbon et de l'uranium.

Question: Crois-tu qu'elles doivent être autorisées à le faire?

7. NATURE:

Vous regrettez la façon dont les blancs polluent et abîment l'environnement.

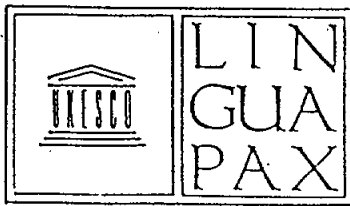
Question: De combien de manières penses-tu que cela se produit?

8. PRÉJUGÉS:

Dans bon nombre des relations que vous avez avec les blancs vous avez rencontré l'hostilité et les préjugés.

Question: A ton avis pourquoi est-ce ainsi?

=====

ACTIVITY 2.2.3. "The trail of tears"

In 1838 and 1839 laws were passed by the white American government taking away all the Cherokee lands. The army was then sent to round up all the Cherokee men, women and children at gunpoint. Those who resisted were killed.

In the autumn of 1838 12.000 Cherokee were forced to march west away from their land to Oklahoma. 4.000 of them died on the march. Eyewitness accounts of this still exist (in 1890). Here is a description by Private John Burnett who was one of the soldiers taking part. He called it his "Birthday Story", and addressed it to his sons and grandsons.

BIRTHDAY STORY:

Children,

This is my birthday December the 11th 1890, I am eighty years old today...The removal of the Cherokee Indians from their life long homes in the year of 1838 found me a young man in the prime of life and a private soldier in the American Army...I saw the helpless Cherokees arrested and dragged from their homes, and driven at bayonet point into the stockades. And in the chill of the drizzling rain on an October morning I saw them loaded like cattle or sheep into 645 wagons and started towards the west.

One can never forget the sadness and solemnity of that morning. Chief John Ross led in prayer and when the bugle sounded and the wagons started rolling many of the children rose to their feet and waved their hands goodbye to their mountain homes, knowing they were leaving them forever. Many of these helpless people did not have blankets and many of them had been driven from home barefooted.

On the morning of November 7th we encountered a terrific sleet and snow storm with freezing temperatures and from that day until we reached the end of the fateful journey...the sufferings of the Cherokees were awful. The trail of the exiles was a trail of death. They had to sleep in the wagons and on the ground without fire. And I have known as many as twenty-two of them die in one night of pneumonia due to ill treatment, cold and exposure...

At this time in 1890 we are too near the removal of the Cherokee for our young people to fully understand the enormity of the crime that was committed against a helpless race, truth is the facts are being concealed from the young people of today...Murder is murder whether committed by the villain skulking in the dark or by uniformed men stepping to the strains of martial music. Murder is murder and somebody must answer, somebody must explain the streams of blood that flowed in the Indian country in the summer of 1838. Somebody must explain the 4.000 silent graves that mark the trail of the Cherokee to their exile. I wish I could forget it all, but the picture of 645 wagons lumbering over the frozen ground with their cargo of suffering humanity still lingers in my memory.

Let the historian of a future day tell the sad story with its sighs its tears and dying groans. Let the great Judge of all the earth weigh our actions and reward us accordingly to our work.

Children -thus ends my promised "Birthday Story". This December the 11th 1890.

ACTIVITY 2.2.3. "Native American voices"

Here are some of the things said by or to Native Americans when they were fighting to protect their lands in the nineteenth century.

1. No white person or persons shall be permitted to settle upon or occupy any portion of the territory, or without consent of the Indians to pass through the same.

Treaty of 1868.

2. The whites were always trying to make the Indians give up their life and live like white men -go farming, work hard and do as they did- and the Indians did not know to do that, and did not want to anyway...If the Indians had tried to make the whites live like them, the whites would have resisted, and it was the same way with many Indians.

Wamditanka (Big Eagle) of the Santee Sioux.

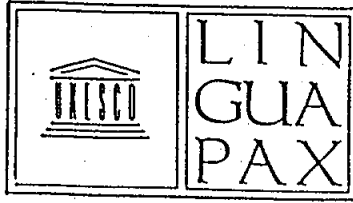
3. I have heard that you intend to settle us on a reservation near the mountains. I don't want to settle. I love to roam over the prairies. There I feel free and happy, but when we settle down we grow pale and die. I have laid aside my lance, bow, and shield, and yet I feel safe in your presence. I have told you the truth. I have no little lies hid about me, but I don't know how it is with the commissioners. Are they as clear as I am? A long time ago this land belonged to our fathers; but when I go to the river I see camps of soldiers on the banks. These soldiers cut down my timber; they kill my buffalo; and when I see that, my heart feels like bursting; I feel sorry...Has the white man become a child that he should recklessly kill and not eat? When the red men slay game, they do so that they may live and not starve.

Santana, Chief of the Kiowas.

4. We have been south and suffered a great deal there. Many have died of disease which we have no name for. Our hearts looked and longed for this country where we were born. There are only a few of us left, and we only wanted a little ground where we could live. We left our lodges standing and ran away in the night. The troops followed us. I rode out and told the troops that we did not want to fight; we only wanted to go north, and if they would let us alone we would kill no one. The only reply we got was a volley. After that we had to fight our way, but we killed no one who did not fire at us first. My brother, Dull Knife, took one-half of the band and surrendered near Fort Robinson...They gave up their guns and then the whites killed them all.

Ohcumgache (Little Wolf) of the Northern Cheyennes.

ACTIVITY 2.2.3. "Native Americans today"

1. INCOME.

In a year you earn less than half the amount that white Americans earn.

Question: Why might this be the case?

2. LAND.

At the present your people are fighting a big court case to gain compensation for lost lands.

Question: How might your lands have been "lost" in the first place,?

3. EMPLOYMENT.

40% of your people are unemployed.

Question: How will this affect your everyday life?

4. SCHOOL.

42% of children drop out of school.

Question: Why do you think they do this?

5. HEALTH.

You have a life expectancy of only forty-two years compared with seventy years for white Americans.

Question: What might be some reasons for this?

6. MINING.

Several large mining companies are planning to dig up much of your land for coal and uranium.

Question: Do you think they should be allowed to do this?

7. NATURE.

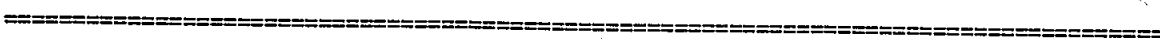
You are sad at the way in which white people often pollute and damage the environment.

Question: How many ways can you think of in which this happens?

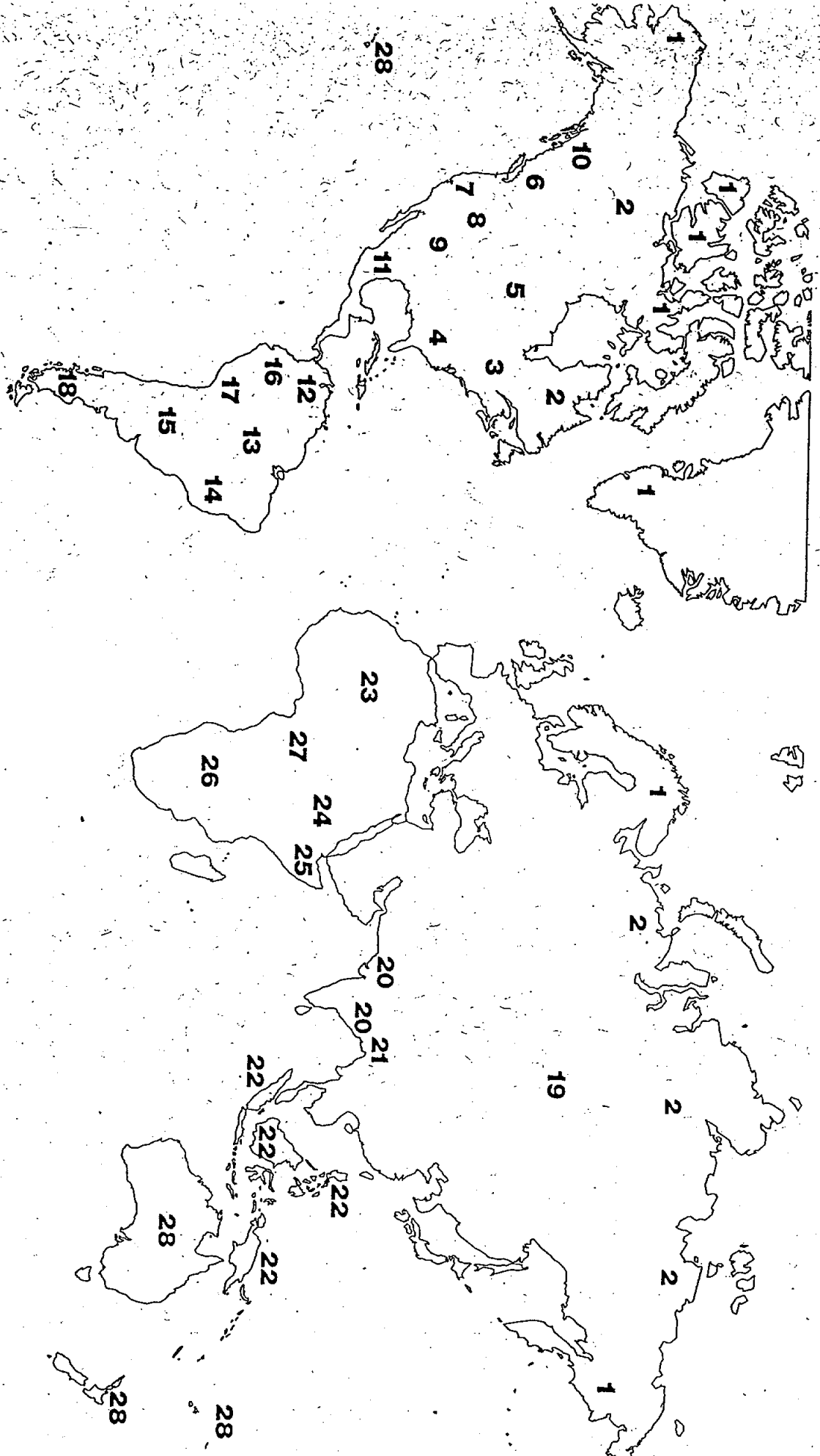
8. PREJUDICE.

In many of your dealings with white people you have met with unkindness and prejudice.

Question: Why do you think this is?

WHERE INDIGENOUS PEOPLES LIVE

1. Arctic
2. Sub-Arctic
3. Eastern Woodlands
4. Southeast
5. Great Plains
6. Northwest-Plateau
7. California
8. Great Basin
9. Southwest
10. Pacific Northwest Coast
11. Central America
12. Circum-Caribbean
13. Amazonia
14. Mato Grosso
15. Gran Chaco
16. W.-Andean Lowlands
17. Andean Highlands
18. Patagonia-Pampas
19. North and Central Asia
20. South Asia
21. Chitragong Hill Tract Peoples
22. South East Asia
23. Sahara and Sahel
24. Southern Sudan
25. The Horn and East Africa
26. Kalahari Desert
27. Ituri Forest
28. Australia and the Pacific

ACTIVITAT 3

TÍTOL: "La fugida"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Llengua (Català, Castellà), Llengües Estrangeres (Anglès, Francès), Ciències Socials.

MATERIAL: Còpies del "Full d'instruccions" (1 x alumne).
Còpies del "Full d'instruccions d'observadors/es".

DURACIÓ: 2 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Formem grups d'unes 5 o 6 persones i posem 1 observador/a per grup, el/la qual no intervindrà en la discussió. Distribuïm els "Fulls d'instruccions" a tots els membres dels grups i els "Fulls d'instruccions d'observador" a les persones designades.

El/la professor/a pot contestar totes les preguntes que l'alumnat faci sobre el procediment de l'activitat però no comentarà res de la llista de persones ni de la informació que es dona d'elles. Els grups tindran uns 40' per poder fer la tria, però se'ls ha d'anar recordant el temps mitjançant missatges alarmadors com per exemple: "El sistema d'avís ha sonat. Els míssils enemics ja són en camí" (Això quan faltin 5 minuts per acabar el temps establert).

Si algun grup acaba abans que els altres, el/la professor/a pot recalcar: "Estareu molt apretats en el coet durant una temporada, amb poques possibilitats d'intimitat. Esteu segurs de la vostra tria?"

Quan tots els grups han pres una decisió -40 minuts després- torneu a fer un sol grup, tots junts. Demaneu els/les observadors/es un resum del que ha passat en el grup observat.

I per acabar, inicieu un COL·LOQUI-DEBAT-AVALUACIÓ amb les preguntes:

- Com t'has sentit durant el joc?
- Alguna persona de la llista ha estimulat els teus prejudicis?
- Has canviat d'opinió envers algú amb aquest joc?
- Algun/a company/a t'ha fet canviar la teva tria inicial? Si és així, què t'han dit?
- Si alguna vegada trobessis gent com aquesta, com et sentiries i com reaccionaries?
- Si la selecció hagués estat real, creus que tu hauries tingut un lloc en el coet? Per què?

=====

ACTIVITAT 3: "La fugida"

FULL D'INSTRUCCIONS.

Dintre de 40' la Terra quedarà totalment destruïda. Tots els membres del teu grup esteu fora de perill dins un coet amb el qual podreu escapar del desastre. Hi ha fuel i aliments suficients per a 30 anys. Viatjareu amb l'esperança de trobar algun lloc habitable però això no és segur del tot. La instal·lació en el coet és força incòmoda i hi ha poca intimitat. Les vostres places en el coet són segures i ningú no us les demanarà. Fora del coet hi ha 10 persones que estan esperant poder fugir i, de totes elles, només en podeu triar 5 per omplir les places vacants i equilibrar el coet per tal d'enlairar-se. Vosaltres sereu les úniques persones del món que escapareu de la catàstrofe.

Seria bo per a tots que el grup pogués prendre les seves decisions per unanimitat, en la mesura del possible. Després haureu de dir els motius de les vostres eleccions.

1. UN SACERDOT:

35 anys, blanc anteriorment veterinari. Una persona tranquil·la que, sovint, sap calmar i consolar els demés.

2. UNA DONA EMBARASSADA:

25 anys i 7 mesos d'embaràs. Pakistaní. Es una bona cuinera d'aliments indis. Té bona salut i espera tenir un part normal.

3. EL MARIT DE LA DONA EMBARASSADA:

26 anys. Pakistaní. Dirigeix una coneguda empresa de construcció i és molt competent en tota mena de tècniques bàsiques de construcció.

4. UN POLICIA ARMAT:

38 anys, blanc. Està esperant la promoció a inspector. Entrenat en l'ús d'armes de foc i comunicacions electròniques. Recomanat per la seva valentia després d'haver rescatat dues persones d'un cotxe incendiat. Deixa una dona i dos nens. Porta una pistola carregada.

5. UN FUTBOLISTA:

22 anys, blanc. Preparat també com a carnisser. Ben considerat com a futbolista. Té traça animant l'equip quan aquest sembla desmoralitzat o a l'hora d'afrontar una derrota.

6. UN INFERMER:

25 anys, blanc. Qualificat en medicina general i assistència psiquiàtrica. Homosexual. Deixa un company amb el qual ha viscut els darrers cinc anys. Assisteix regularment a una església protestant.

7. UNA ACTRIU ROSSA:

22 anys, blanca. Preparada com a mestra de Primària abans d'esdevenir famosa com a actriu de comèdies de televisió. Va tenir una depressió nerviosa fa quatre anys.

8. UNA GEOLEGA:

32 anys, blanca. Va tenir dos fills en un anterior matrimoni, actualment està divorciada. Treballa en una companyia minera identificant classes de roques. Ha estat compromesa activament amb els de la secta Moon.

9. UN ESTUDIANT DE CIENCIES:

20 anys, negre. Ha acabat un curs de dos anys de microordinadors i informàtica. Els seus pares són oriünds de les Antilles. Li interessen els costums i les creences dels Rastafari.

10. UNA NOIA de 14 anys, blanca. Encara va a l'escola i li interessen les Ciències. Tendeix a estar trista la qual cosa seria normal a la seva edat però els seus pares han acordat, pel seu bé, anar a veure el psicòleg la propera setmana per tal que ell els aconselli.

A part del que s'indica particularment de cadascuna d'elles, totes 10 persones són aptes físicament i mental.

=====

ACTIVITAT 3: " La fugida"

TEXT PER ALS OBSERVADORS/

FULL D'INSTRUCCIONS DELS OBSERVADORS

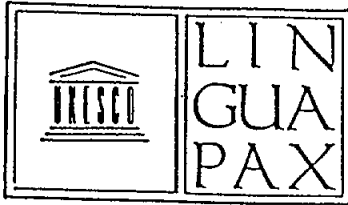
Hora d'inici de la discussió: "....."

DECISIÓ PRESA o CANVIADA	PRESA o CANVIADA	HORA	RAONS PRINCIPALS de la TRIA
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

- Has observat alguns casos de prejudicis? Digues-ne alguns.

- Quins mètodes de presa de decisions han fet servir?

- Algú del grup ha canviat el seu punt de vista degut a la discussió?

ACTIVITÉ 3: "Le sauve-qui-peut"

Dans 40 minutes la Terre sera entièrement détruite. Tous les membres de votre groupe êtes à l'abri dans une fusée qui échappera au désastre. Vous avez assez de carburant et de nourriture pour 30 ans. Vous voyagez dans l'espoir de trouver un endroit habitable mais vous n'en avez aucune certitude. L'installation est très inconfortable et vous n'avez que très peu d'intimité.

Vos places dans la fusée sont assurées et on ne vous demandera pas de les céder. Il y a 10 personnes au dehors de la fusée qui espèrent se sauver et parmi celles-ci vous devez en choisir 5 pour occuper les places restantes afin de stabiliser la fusée pour le décollage. Vous êtes les seules personnes dans le monde à échapper à la catastrophe.

C'est dans l'intérêt de tous que le groupe prenne ses décisions de la façon la plus unanime possible. On vous demandera ensuite les raisons de votre choix.

1. UN PRÊTRE:

35 ans, blanc, ancien vétérinaire. Une personne tranquille, souvent capable de calmer et reconforter les autres.

2. UNE FEMME ENCEINTE:

25 ans, enceinte de 7 mois, pakistanaise, sachant très bien cuisiner la nourriture indienne. Elle est en bonne santé et attend un accouchement sans problèmes. C'est une musulmane pratiquante.

3. LE MARI DE LA FEMME ENCEINTE:

26 ans, pakistanais, il gère une entreprise de construction florissante et possède une grande compétence en ce qui concerne toutes les techniques de base de la construction.

4. UN POLICIER ARMÉ:

38 ans, blanc, il attend sa promotion au grade d'inspecteur, il est entraîné à l'usage des armes à feu et des communications électroniques. Félicité pour sa bravoure après avoir sauvé deux personnes d'une voiture en feu. Il laisse une femme et deux enfants. Il porte un pistolet chargé.

5. UN JOUEUR DE FOOTBALL:

22 ans, homme, blanc, il a aussi reçu une formation de boucher. C'est un footballeur très expérimenté. Il a le don de rallier l'équipe lorsqu'elle semble démoralisée ou proche de la défaite.

6. UN INFIRMIER:

25 ans, homme, blanc, qualifié en médecine générale et soins psychiatriques. Homosexuel. Il abandonne un compagnon avec lequel il vivait depuis 5 ans. Il fréquente régulièrement une église protestante.

7. UNE ACTRICE BLONDE:

22 ans, elle a reçu une formation d'enseignante de l'école primaire avant de devenir une actrice à succès des séries télévisées. Elle a subi une dépression nerveuse il y a quatre ans.

8 UN GÉOLOGUE:

32 ans, femme, blanche, elle a deux enfants d'un premier mariage, maintenant divorcée. Elle travaille dans une compagnie minière pour laquelle elle identifie les spécimens de roches. Elle était activement engagée dans la secte Moon.

9. UN ÉTUDIANT EN SCIENCES:

22 ans, homme, noir. Il a terminé un cursus de 2 ans en micro-électronique et informatique. Ses parents sont originaires

des Antilles Hollandaises. Il est vivement intéressé par les moeurs et les croyances des Rastafari.

10. UNE ADOLESCENTE:

14 ans, blanche. Elle est toujours scolarisée et est intéressée par les sciences. Elle a une tendance à la mélancolie, ce qui semble normal à son âge, mais ses parents souhaitant l'avis d'un spécialiste ont prit un rendez-vous chez le psychologue pour la semaine suivante.

Sauf information contraire, toutes ces 10 personnes sont saines de corps et d'esprit.

ACTIVITÉ 3: "Le sauve-qui-peut"

FEUILLE D'INSTRUCTION DES OBSERVATEURS.

Heure du début de la discussion: .....

DÉCISION PRISE ou MODIFIÉE	PRISE/ LAISSÉE	HEURE	PRINCIPALES RAISONS DU CHOIX
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

- Avez-vous remarqué des cas de préjugés? Donnez des exemples.
- Quelles méthodes de prise de décision ont été utilisées?
- Quelqu'un a-t-il changé de point de vue à cause de la discussion?

ACTIVITY 3: "Escape"

INSTRUCTION SHEET.

In 40 minutes the Earth is about to be totally destroyed. All the members of your group are safely inside a rocket which can escape this disaster. There is enough fuel and food for 30 years. You are travelling in the hope that you will find somewhere that is habitable but this is by no means certain. The accommodation is rather cramped and there is very little opportunity for privacy.

Your places on the rocket are safe and you cannot be asked to give them up. There are 10 people outside the rocket who are hoping to escape and from these you must choose only five to fill the remaining places to balance the rocket for take off. You are the only people to escape from the world.

It is everyone's interests that the group should make its decisions as unanimously as possible. You will be asked the reasons for your choices later.

1. PRIEST.

Aged 35 - white - previously a vet - a quiet person who is often able to calm and comfort others.

2. PREGNANT WOMAN.

Aged 25, and seven months pregnant - Pakistani - a good cook of Indian foods - she is in good health and expects a normal delivery - she is a practising Moslem.

3. PREGNANT WOMAN'S HUSBAND.

Aged 26 - Pakistani - runs a successful building business and is competent in all the basic construction skills.

4. ARMED POLICEMAN.

Aged 38 - white - awaiting promotion to Inspector - trained in the use of firearms and electronic communications - commended for bravery after rescuing two people from a burning car - leaving a wife and two children - carrying a loaded pistol.

5. FOOTBALLER.

Aged 22 - male - white - also trained as a butcher - well thought of as a footballer - has a knack of rallying the team when they seem demoralized or about to face defeat.

6. NURSE.

Aged 25 - male - white - qualified in both general medical and psychiatric nursing - gay - leaving behind a male companion with whom he has lived for the last five years - a regular attender of a Protestant church.

7. BLONDE ACTRESS.

Aged 22 - white - trained as a primary school teacher before becoming a successful actress in TV comedies - had a nervous breakdown four years ago.

8. GEOLOGIST.

Aged 32 - female - white - has had two children by a previous marriage - now divorced - working for a mining company identifying rock specimens - has been actively involved with the Moonies.

9. SCIENCE STUDENT.

Aged 20 - male - black - completed two years of a degree course in micro-electronics and the use of computers - parents are from the West Indies - he is interested in the Rastafarian beliefs and practices.

10. TEENAGER.

Aged 14 - female - white - still at school and interested in sciences - tends to be moody which could just be her age but her parents had arranged for her to see a psychologist next week to get advice about this.

All 10 people are physically and mentally fit unless stated otherwise.

SOURCE: "Games for Social and Life Skills", Tim Bond (Hutchinson, 1985).

=====

ACTIVITY 3: "Escape"

OBSERVER INSTRUCTION SHEET

Time discussion started: .....

DECISION MADE or CHANGED ABOUT	TAKEN / LEFT	TIME	MAIN REASONS GIVEN FOR CHOICE
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

- Did you see any examples of prejudice? Give examples.
- What methods of reaching a decision were tried?
- Did any of the people change their views because of the discussion?

ACTIVITAT 4

TÍTOL: "Història de JO"

ÀREES DE CONEIXEMENT: Llengua (Català, Castellà), Ciències Socials, Llengües Estrangeres (Anglès, Francès).

MATERIAL: Cap d'especial. Cadascú emprà el que li convingui per tal d'obtenir la màxima informació sobre la seva pròpia història.

DURACIÓ: Uns 15 dies per fer el treball de recerca fora de l'aula i 2 sessions de treball dins l'aula.

PRESENTACIÓ:

Com a cloenda de la Unitat 3, "Imatges, percepcions i estereotips", aquesta activitat ens permetrà tornar al tema de la interdependència del món actual, no només en el camp econòmic, sinó també en el de les comunicacions, la cultura, l'educació, etc. Així mateix ens farà veure que la diversitat com a factor d'enriquiment personal i col·lectiu, l'intercanvi i la convivència entre cultures són elements dinamitzadors per al desenvolupament de les societats.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Aquesta activitat té 2 parts clarament diferenciades:

1a.

FASE D'INVESTIGACIÓ durant la qual cada alumne, individualment, farà una investigació sobre la seva pròpia història personal amb l'objectiu de detectar les diverses **INFLUÈNCIES** culturals que hi ha hagut. El primer pas de la investigació consisteix en obtenir una **INFORMACIÓ BÀSICA** mitjançant les preguntes als seus pares o tutors i als membres de més edat de la seva família. El segon pas, els/les alumnes inicien una fase d'**AMPLIACIÓ DE CONTINGUTS** buscant en textos de geografia, història, etnografia, antropologia,...noves dades que li permetin aprofundir en el seu treball. Per exemple:

- lloc d'origen de la seva família i altres llocs on hagués viscut al llarg del temps;
- història d'aquests llocs: civilitzacions, cultures...que hi hagués hagut en altres èpoques;
- tradicions, costums, elements culturals propis d'aquells llocs i comarques; etc.

Per completar aquestes informacions, recordaran les influències d'altres cultures rebudes a través de la lectura, el cine, la TV, la música, etc., és a dir, tot el que hagi contribuït a formar els seus gustos, aficions i opinions actuals.

Amb tot el material esmentat, l'alumne elaborarà, de manera senzilla, entenedora i divertida, la seva pròpia història remarcant les diferents influències rebudes.

Aquesta primera fase pot durar uns 15 dies.

Hem de facilitar al màxim el treball de recerca de l'alumnat, donant les adreces i la bibliografia que els permeti treballar adequadament.

2a.

POSADA EN COMÚ I CONCLUSIONS. Aquí comença el treball a l'aula. L'alumnat formarà grups de 5 o 6 persones que compartiran i contrastaran les seves respectives històries personals, subratllant les coincidències que hi pugui haver.

Després faran una llista única amb les diferents influències presents en el conjunt del grup. Tot això suposa una sessió de treball.

En una segona sessió, cada grup exposarà les seves conclusions, el/la professor/a en farà una síntesi i iniciarem un col.loqui-debat a partir de preguntes com:

- Les diferents històries personals ens descobreixen influències que fins ara desconeixíem?
- Com valorem les aportacions que altres cultures, civilitzacions, ètnies,...han fet a la nostra identitat personal i social?
- Hi ha hagut aportacions pròpies de la nostra cultura a altres cultures, civilitzacions, ètnies,...?
- Avui en dia, continuen produint-se influències d'altres cultures sobre la nostra? Quina valoració en fem?

AVALUACIÓ:

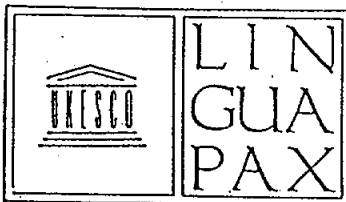
Escrita i individual de cada "Història de JO", valorant-ne tant el contingut com la presentació.

OBSERVACIONS:

Es millor fer aquesta activitat en la pròpia llengua (Català) per tal que el treball sigui més ric i tant la investigació com la discussió més profundes.

Si volem continuar el treball a la classe de Llengua Estrangera, podem proposar l'alumnat de fer una síntesi de la seva història i que a l'hora de redactar-la li doni forma de conte "Once upon a time...", "Il était une fois..."

=====

FONTS:

Les activitats que figuren a la Unitat 3 "Imatges, percepcions i estereotips", tot i haver estat convenientment adaptades, no han estat elaborades específicament per a Linguapax. Concretament procedeixen de:

- Tim Bond, "Games for Social and Like Skills", Londres, Hutchinson, 1985. ("Washing the Elephant", "Labels", "Escape").
- Cruz Roja Juventud, "En un mundo de diferencias...un mundo diferente. Materiales de educación intercultural", Madrid, 1992. ("Somos diferentes", "Las gafas", "Carta de un moro-negro-gitano-sudaca", "El juego de los porqués", "Historia de YO").
- Seminario de Educación para la paz de la Asociación Pro Derechos Humanos, "Chicos/as. Unidad didáctica sistema sexo/género", Barcelona, APDH, 1987 (el material emprat forma part d'una adaptació catalana, "Nois/Noies. Gènere i discriminació", Vic, Fundació Serveis de Cultura Popular/EUMO, 1993).
- Simon Fisher/David Hicks, "World Studies 8-13. A Teacher's Handbook", Edinburg, Oliver & Boyd, 1985 ("Women in the world", "Native American").

BIBLIOGRAFIA (per afegir a les de les unitats anteriors):

- Centro de Derechos Humanos de Ginebra, "Recopilación de instrumentos internacionales", Naciones Unidas. Nueva York, 1986 (aquesta publicació es pot trobar també en Anglès i Francès).
  - "Recomanacions per a un ús no sexista del llenguatge", Centre UNESCO de Catalunya, 1992.
  - "Women. Challenges to the year 2000", United Nations, New York, 1991.
  - "Recomanació de Barcelona: Llibertat, Diversitat i Solidaritat". Revista Informacions núm. 42. Centre UNESCO de Catalunya.
  - "L'informe de Girona: 50 propostes sobre la immigració". Document 27/1992. Centre UNESCO de Catalunya.
  - "Dessine-moi un droit de l'homme", Éditions de l'École Instrument de Paix, Genève, 1984.
  - José Féron/Plantu, "Les Droits de l'Homme", Ed. Hachette.
  - Jean-Claude Gonon/Pierre Wachs, "Droits de l'Homme. À nous de jouer", Éditions du Signe, 1989.
  - "World Conference and Human Rights". "Indigenous People. International Year 1993" (és una carpeta que dóna informació de ambdós esdeveniments; es pot demanar en Anglès, Castellà o Francès a: Año Internacional de la Poblaciones Indígenas del Mundo. Centro de Derechos Humanos. Naciones Unidas. 1211 Ginebra 10 (Suiza).
-

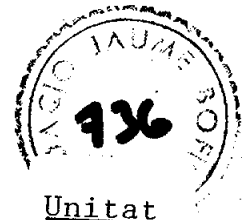
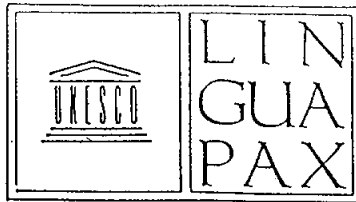

Director:
Dr. Miquel Siguan.

Coordinació tècnica i
assessorament
per al material:
Rafael Grasa.

Coordinació pedagògica:
Mª Dolors Reig.

Secretaria:
Miquel Martí.
Centre UNESCO de
Catalunya
C/ Mallorca, 285
08037 BARCELONA.
Tel.(93) 207 17 16
Fax.(93) 457 58 51

Unitat

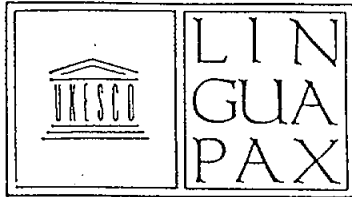
4

PROJECTE LINGUAPAX

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
FUNDACIO JAUME BOFILL
CENTRE UNESCO DE CATALUNYA

secretaria

Centre UNESCO de Catalunya
Mallorca, 285
08037 BARCELONA
Tel. 93.2071716
Fax. 93.4575851

UNITAT 4

ELS DRETS DE LA TERRA

Objectius generals.

Introducció: “El setè planeta fou, doncs, la Terra”.

1. La base de l'ecologia: tot està relacionat amb tot.

Activitat 1.1. “La trama de la vida”

Activitat 1.2. “La relació éssers humans-naturalesa”

2. Alguns grans problemes: medi ambient, estils de vida i activitats productives.

Activitat 2.1. “On és l'energia consumida?”

Activitat 2.2. “Salvem l'arbre que produeix música”

Activitat 2.3. “Una sequera a l'Àfrica”

Activitat 2.4. Recursos escassos:

2.4.1. El joc de l'energia.

2.4.2. El joc dels minerals.

3. Protecció del medi ambient i vida quotidiana.

Activitat 3. “Vius en una casa verda?”

4. Els drets de la Terra.

Activitat 4. “Podem aprendre de les paraules d'una dona índia Lakota”

Bibliografia.

UNITAT 4

OBJECTIUS GENERALS DE CIÈNCIES SOCIALS

1. Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Localitzar damunt d'un mapa els països o regions que estem treballant.
- Localitzar damunt d'un mapamundi els continents i els oceans, les unitats de relleu i els rius més importants, i descriure les diferents zones climàtiques i paisatgístiques de la Terra.
- Reconèixer els canvis mèdio-ambientals que poden comportar diferents tipus d'intervencions o activitats humanes, així com analitzar les respostes, reajustaments i localització d'activitats humanes en funció de les condicions mèdio-ambientals.
- Conèixer els trets principals d'algunes societats caçadores-recol·lectores del present, passat llunyà o immediat, i relacionar-les amb el medi ambient del qual subsisteixen.
- Conèixer i descriure les principals formes de residus humans o d'activitats humanes que comporten la degradació o pol·lució del medi ambient, i com es manifesta aquesta polèmica a escala mundial.
- Conèixer els principals problemes de degradació mèdio-ambiental i desastres ecològics i com es manifesten aquests problemes.
- Analitzar diferents casos de transformacions de paisatges rurals i urbans. Analitzar diferents casos de transformacions d'un paisatge al llarg del temps, considerant el paisatge document i testimoni històric.
- Conèixer, relacionar i situar les grans àrees urbanes del món; diferenciar la problemàtica actual i de futur entre les zones dels països subdesenvolupats i relacionar el procés d'urbanització amb les variables demogràfiques.
- Relacionar tipus d'habitatge amb variables de tipus climàtic, econòmic, antropològic, etc., i conèixer les principals tipologies d'habitatges: urbans i rurals en el present i en el passat.
- Conèixer els trets principals de l'evolució de l'agricultura, ramaderia i pesca en diferents civilitzacions i diferents períodes històrics, des del món antic fins a començaments del segle XX.
- Conèixer els diferents tipus d'energia emprats en el món d'avui, les diferències entre Estats respecte a la producció i consum, i les perspectives d'energies alternatives en el futur.
- Localitzar les grans àrees industrials del món.
- Situar el conjunt de la indústria de Catalunya i de l'Estat espanyol respecte de la CEE i el món, relacionar la situació amb dependència tecnològica i energètica.
- Conèixer el grau de dependència dels països del Tercer Món respecte del centre capitalista, i avaluar les respostes antiimperialistes als diferents continents.

2. Procediments:

- Utilitzar, per orientar-se i per orientar els mapes, els punts cardinals com a referència.
- Calcular àrees aproximades en un mapa o plànol rectificant una quadrícula.
- Descriure les activitats humanes, estructura de les comunicacions i nuclis de població i relacionar-les amb les característiques del medi físic a partir de les informacions d'un mapa.
- Localitzar i memoritzar la situació de diferents elements (relleu, xarxa fluvial, ciutats,...) d'una comarca o país, localitzar i memoritzar damunt d'un globus terraquí o mapamundi la situació de diferents continents, mars, països, etc.
- Descriure un paisatge, natural, rural o urbà utilitzant de forma combinada dades observades en la realitat, en fotografies i mapes.
- Classificar i ordenar correctament diferents cicles evolutius, processos de fabricació o transformació d'un producte, evolució d'un objecte, etc., al llarg del temps.
- Utilitzar i combinar diferents unitats temporals: dia, nit, setmanes, mesos, anys, segles.
- Localitzar, recollir, arxivar i utilitzar documents històrics a partir de fonts d'informació directes o indirectes per informar-se sobre un determinat aspecte històric.
- Identificar les principals causes que motivin una situació històrica i deduir les conseqüències que se'n deriven.
- Establir models o conclusions generals a partir de l'anàlisi de diferents fets o situacions històriques particulars.
- Classificar, descriure i analitzar mitjançant dibuixos, fotografies, esquemes, redaccions, informes, fitxes, etc., informació o documents analitzats i percebuts per l'observació directa.
- Realitzar entrevistes i confeccionar qüestionaris a fi de sol·licitar informació formulant preguntes precises i determinant amb exactitud què és el que es vol esbrinar.
- Interpretar informacions representades mitjançant gràfics, taules i quadres estadístics.
- Utilitzar textos geogràfics, històrics, sociològics, etc., per a l'estudi del vocabulari i anàlisi de fets.
- Utilitzar textos literaris (narracions, relats, novel·les, contes, cançons,...) per a l'estudi de fets, opinions, etc.
- Utilitzar la premsa diària i els diferents mitjans de comunicació per obtenir informació sobre diferents temes, preferentment els d'actualitat.
- Utilitzar jocs o exercicis de simulació per evocar les relacions entre les principals variables d'una situació geo-històrica o social.
- Confeccionar jocs o exercicis de simulació per expressar els resultats d'una recerca o evocar una determinada problemàtica.
- Realitzar debats i judicis sobre determinats temes polèmics de l'actualitat local, nacional, internacional o sobre aspectes d'interès del passat.
- Realitzar dramatitzacions sobre determinats aspectes, fets o situacions del present o del passat.

- Elaborar treballs monogràfics tenint en compte una normativa quant a tipus de paper, marges, índex, citacions bibliogràfiques, pulcritud, etc. Normatives que s'hauran d'establir igualment en els treballs que es presentin de forma no escrita.

- Confeccionar murals per expressar els resultats d'una recerca o bé com a magatzem de dades.

3. Actituds, valors i normes:

- Practicar el diàleg, la tolerància, el pluralisme i els valors democràtics en les relacions personals i de grup.

- Ser conscient de les pròpies responsabilitats i acceptar-les, participant en el treball i en la vida del grup i compartint les responsabilitats comunes.

- Mantenir amb arguments les opinions pròpies.

- Respectar les opinions manifestament contràries a les pròpies.

- Contrastar les opinions i les informacions abans d'acceptar-les, comprovar la fiabilitat dels orígens i el grau de versemblança.

- Treballar en equip i col·laboració en tots aquells aspectes de l'aprenentatge en què sigui necessari.

- Participar activament en els organismes i problemàtiques del centre escolar; en els organismes i institucions de la societat civil local i practicar ja un estil de ciutadania crític i democràtic.

- Criticar argumentant tots aquells aspectes de la vida amb els que no s'estigui d'acord.

- Comportar-se respectuosament amb el medi natural, rural o urbà de la pròpia comunitat i d'altres.

- Solidaritzar-se en els aspectes o temes d'interès comú.

- Cooperar en la consecució d'interessos que beneficiïn la comunitat.

- Solidaritzar-se amb els col·lectius, països o grups socials, víctimes de desigualtats, explotació, menyspreu als drets humans o injustícia.

- Comprendre les maneres d'actuar d'altres cosmovisions i cultures diferents de la nostra.

- Respectar els conceptes culturals i valors d'altres pobles i civilitzacions.

- Proclamar la fraternitat i igualtat entre els diferents pobles i cultures de la Terra.

OBJECTIUS GENERALS DE LLENGUA ESTRANGERA.

1. Fets, conceptes i sistemes conceptuals:

- Conèixer les principals estructures de la llengua.

- Conèixer les principals funcions de la llengua estrangera emprades per a la interacció social quotidiana i per a l'organització de la classe.

- Reconèixer el significat de les principals formes d'entonació i les actituds i estats d'ànim que transmeten.

- Reconèixer les diferències d'ús entre els codis oral i escrit.

- Reconèixer l'existència de diferents formes de comunicació.

2. Procediments:

- Interpretar correctament instruccions, explicacions i informacions relacionades amb el que s'està treballant a classe, tant en llenguatge oral com escrit.
- Comprendre les idees principals d'exposicions i relats senzills.
- Utilitzar el context, lingüístic i no lingüístic, com a mitjà per augmentar la comprensió.
- Demostrar l'habilitat d'utilitzar una llengua estrangera com a vehicle de comunicació a la classe: interacció d'alumné a alumne, d'alumne a professor, estratègies personals de desenvolupament lingüístic.
- Prendre la paraula en una llengua estrangera i participar en els intercanvis propis de la classe.
- Extreure informacions concretes de textos d'informació pràctica i reaccionar de manera apropiada.
- Presentar per diferents mitjans orals i escrits (murals, exposicions...) un petit treball realitzat col·lectivament al voltant d'un tema.
- Comprendre, planificar i produir descripcions i relats narratius simples, tant orals com escrits.
- Expressar-se per escrit en situacions versemblants: formularis, questionaris i, especialment, la correspondència privada.
- Dominar i utilitzar correctament el llenguatge necessari per reproduir i sintetitzar opinions, relats o parlaments d'altres, així com escenes i esdeveniments passats.
- Manejar diccionaris, enciclopèdies, índexs, catàlegs, etc., de manera adequada, i explotar-los com a font d'informació.
- Manipular i comprendre textos orals i escrits de manera comprensiva, extraient-ne la informació essencial o específica, i deixant de banda els detalls superflus.

3. Actituds, valors i normes:

- Tenir una actitud favorable envers la matèria i el gust per manipular una llengua estrangera.
  - Escoltar de manera activa i ser receptiu.
  - Superar la inhibició, cooperar i comunicar en una llengua estrangera.
  - Valorar la diversitat de les formes de comunicació humana.
  - Esdevenir un membre plenament actiu de la classe participant voluntàriament en les activitats de classe; compartint la responsabilitat per les decisions preses, referides a la planificació i maneres de procedir, i acceptant les regles i els acords establerts pel grup.
  - Establir relacions amb els altres a través d'una llengua estrangera, tant oral com escrit.
-

ACTIVITAT INTRODUCTORIA.

TITOL: "El setè planeta fou, doncs, la Terra"

AREES DE CONEIXEMENT: Llengua (Català, Castellà, Gallec, Anglès, Francès), Ciències Socials, Ciències Experimentals, Matemàtiques, Ed. Artística i Ed. Física.

MATERIAL: El text del capítol XVI de "El Petit Príncep" d'Antoine de Saint-Exupéry que du per títol "El setè planeta fou, doncs, la Terra". Mapes, atlas.

DURACIÓ: 2 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT.

Podríem començar a la classe de Llengua. Llegir en veu alta el capítol XVI, el/la professor/a o bé entre tot l'alumnat, per exemple fent un paràgraf cadascú.

Deixem uns minuts per interioritzar el text.

Obrim el diàleg amb l'alumnat a partir de les següents preguntes:

- Què és el que més t'ha sobtat o sorprés d'aquest text?
- Com el qualificaries (real, imaginari, sorprenent, fabulós, fictici, etc.)? Per què?
- De quins continents es parla en el text?
- Quin creus que és el més important, segons aquest text? Per què?
- Quin creus que és el menys important, segons aquest text? Per què?
- Quins oficis s'esmenten? Corresponen amb els que hi ha actualment?
- Per què creus que diu "sense oblidar, naturalment, els negres"?

Per acabar l'apartat de Llengua, es podria demanar als alumnes treballar individualment el llibre "El Petit Príncep" de manera que triessin un altre capítol que els hagi agradat i diguin el perquè de la seva tria. A continuació, faran grups de tres i posaran en comú les seves tries intentant arribar a un acord quant a capítol triat. Encara poden fer un altre pas que seria formar grups de sis alumnes (2 grups de 3) que també hauran de negociar quina selecció fan. Un portaveu de cada grup exposa en veu alta davant la resta de companys els resultats del seu grup. Donat que pot ser difícil que l'alumne s'avingui a deixar el "seu" capítol, poden optar per fer un llistat amb l'ordre de preferència.

Aquesta activitat podria complementar-se a la classe d'Expressió Plàstica fent que cada grup (els 5 finals) plasmin d'una manera gràfica el contingut del capítol triat.

El treball de Ciències Socials semblaria convenient fer-lo després del de Llengua però es pot invertir l'ordre si el professorat ho creu convenient.

Es podria iniciar l'activitat explicant el concepte de "continent", situant damunt de mapes els diferents continents per tal de saber-los distingir i fent la comparació entre el text de Saint-Exupéry i la realitat.

Altres qüestions a treballar podrien ser:

- el nombre d'habitants del planeta Terra, de cadascun dels continents, del nostre país, etc.
- les xifres de gent gran (comparar les reals amb les que diu el capítol) i centrar aquest tema en el nostre país; percentatges de població de gent gran i de gent jove;
- les dimensions de la Terra, de cadascun dels continents, del nostre país, etc.
- l'electricitat: quan es va inventar? qui la va inventar? què utilitzaven abans? us podeu imaginar el món que ens envolta sense electricitat?

Com podeu veure hi ha tantes possibilitats com es desitgi, el cas és decidir per quines opteu. Seria interessant implicar-hi també les Ciències Experimentals i les Matemàtiques, així com l'Educació Artística i l'Educació Física que permetrien acabar amb una mostra més visual del que hauria estat el treball d'aquesta activitat.

AVALUACIO: Podria servir d'avaluació una dramatització del capítol i una dansa dels fanalers dels diferents llocs de la Terra.

ACTIVITAT INTRODUCTORIA.

EL SETE PLANETA FOU, DONCS, LA TERRA.

No és un planeta qualsevol, la Terra. S'hi compten cent onze reis (sense oblidar, naturalment, els reis negres), set mil geògrafs, nou-cents mil homes de negocis, set milions i mig d'embriacs, tres-cents onze milions de vanitosos, o sigui, uns dos mil milions de gent gran.

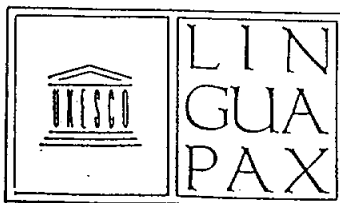
Per donar-vos una idea de les dimensions de la Terra us diré que, abans de la invenció de l'electricitat, s'havia de mantenir, en el conjunt dels sis continents, un veritable exèrcit de quatre-cents setanta-dos mil, cinc-cents onze fanalers.

Mirat d'una mica lluny, feia un efecte esplèndid. Els moviments d'aquest exèrcit eren exactes com els d'un ballet d'òpera. Primer venia el torn dels fanalers de Nova Zelanda i d'Austràlia. Després un cop els fanals encesos, se n'anaven a dormir. Llavors entraven en dansa els de la Xina i de la Sibèria. Després, ells també s'escvapolien entre bastidors. Llavors venien els fanalers de Rússia i de les Índies. Els últims eren els de l'Amèrica del Sud i de l'Amèrica del Nord. Mai no s'equivocaven en l'ordre d'entrar en escena. Era grandíós.

Els únics que feien vida tranquil·la i regalada eren el fanaler de l'únic llum del Pol Nord i el fanaler de l'únic llum del Pol Sud. Treballaven dues vegades l'any.

FONT: "El Petit Príncep". Antoine de Saint-Exupéry.

ACTIVIDAD

EL SEPTIMO PLANETA FUE, PUES, LA TIERRA.

La Tierra no es un planeta cualquiera. Se cuentan allí ciento once reyes (sin olvidar, sin duda, los reyes negros), siete mil geógrafos, novecientos mil hombres de negocios, siete millones y medio de ebrios, trescientos once millones de vanidosos, es decir, alrededor de dos mil millones de personas mayores.

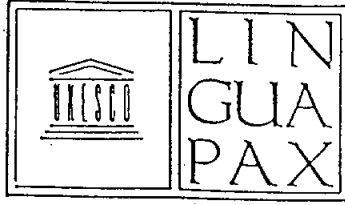
Para daros una idea de las dimensiones de la Tierra os diré que antes de la invención de la electricidad se debía mantener, en el conjunto de seis continentes, un verdadero ejército de cuatrocientos sesenta y dos mil quinientos once faroleros.

Vistos desde lejos hacían un efecto espléndido. Los movimientos de este ejército estaban organizados como los de un ballet de ópera. Primero era el turno de los faroleros de Nueva Zelanda y de Australia. Una vez alumbradas sus lamparillas, se iban a dormir. Entonces entraban en el turno de la danza los faroleros de China y de Siberia. Luego, también se escabullían entre los bastidores. Entonces era el turno de los faroleros de Rusia y de las Indias. Luego los de Africa y Europa. Luego los de América del Sur. Luego los de América del Norte. Y nunca se equivocaban en el orden de entrada en escena. Era grandioso.

Solamente el farolero del único farol del Polo Norte y su colega del único farol del Polo Sur llevaban una vida ociosa e indiferente: trabajaban dos veces por año.

FUENTE: "El Principito". Antoine de Saint-Exupéry.

INTRODUCTORY ACTIVITY

SO THEN THE SEVENTH PLANET WAS THE EARTH.

The Earth is not just an ordinary planet! One can count, there, 111 kings (not forgetting, to be sure, the Negro kings among them), 7.000 geographers, 900.000 businessmen, 7.500.000 tipplers, 311.000.000 conceited men -that is to say, about 2.000.000.000 grow-ups.

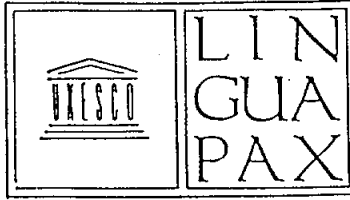
To give you an idea of the size of the Earth, I will tell you that before the invention of electricity it was necessary to maintain, over the whole of the six continents, a veritable army of 462.511 lamplighters for the street lamps.

Seen from a slight distance, that would make a splendid spectacle. The movements of this army would be regulated like those of the ballet in the opera. First would come the turn of the lamplighters of New Zealand and Australia. Having set their lamps alight, these would go off to sleep. Next, the lamplighters of China and Siberia would enter for their steps in the dance, and then they too would be waved back into the wings. After that would come the turn of the lamplighters of Russia and the Indies; then those of Africa and Europe; then those of South America; then those of North America. And never would they make a mistake in the order of their entry upon the stage. It would be magnificent.

Only the man who was in charge of the single lamp at the North Pole, and his colleague who was responsible for the single lamp at the South Pole -only these two would live free from toil and care: they would be busy twice a year.

SOURCE: "The Little Prince". Antoine de Saint-Exupéry.

ACTIVITE INTRODUCTIVE.

LA SEPTIEME PLANETE FUT DONC LA TERRE.

La Terre n'est pas une planète quelconque! On y compte cent onze rois (en n'oubliant pas, bien sûr, les rois nègres), sept mille géographes, neuf cent mille businessmen, sept millions et demi d'ivrognes, trois cent onze millions de vaniteux, c'est-à-dire environ deux milliards de grandes personnes.

Pour vous donner une idée des dimensions de la Terre je vous dirai qu'avant l'invention de l'électricité on y devait entretenir, sur l'ensemble des six continents, une véritable armée de quatre cent soixante-deux mille cinq cent onze allumeurs de réverbères.

Vu d'un peu loin ça faisait un effet splendide. Les mouvements de cette armée étaient réglés comme ceux d'un ballet d'opéra. D'abord venait le tour des allumeurs de réverbères de Nouvelle-Zélande et d'Australie. Puis ceux-ci, ayant allumé leurs lampions, s'en allaient dormir. Alors entraient à leur tour dans la danse les allumeurs de réverbères de Chine et de Sibérie. Puis eux aussi s'escamotaient dans les coulisses. Alors venait le tour des allumeurs de réverbères de Russie et des Indes. Puis de ceux d'Afrique et d'Europe. Puis de ceux d'Amérique du Sud. Puis de ceux d'Amérique du Nord. Et jamais ils ne se trompaient dans leur ordre d'entrée en scène. C'était grandiose.

Seuls, l'allumeur de l'unique réverbère du pôle Nord, et son confrère de l'unique réverbère du pôle Sud, menaient des vies d'oisiveté et de nonchalance: ils travaillaient deux fois par an.

SOURCE: "Le Petit Prince". Antoine de Saint-Exupéry.

---

1. La base de l'ecologia: tot està relacionat amb tot.

Activitat 1.1. "La trama de la vida"

Activitat 1.2. "La relació éssers humans-naturalesa"

ACTIVITAT 1.1.

TITOL: "La trama de la vida"

AREES DE CONEIXEMENT: Ciències Naturals, Llengua, Ed. Física i Ed. Plàstica.

MATERIAL: 1 cordill.

DURACIO: 1 sessió per a la dinàmica i 1 sessió per a la Llengua i/o les Ciències Naturals.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Abans de començar la dinàmica pròpiament dita seria bo o bé en una classe de llengua o de Ciències Naturals estudiar el vocabulari que es trobaran a la trama de la vida. Si fem entrar en joc, en aquesta activitat, la llengua estrangera, no cal dir que serà necessari fer una prèvia que permeti conèixer bé el vocabulari que emprarem.

- Dividirem el grup-classe en 12 grups que són les 12 espècies (animals o plantes) que representen els ecosistemes dels boscos. Cada grup té un color o un símbol que el distingeix dels altres.
- Seuen tots a terra, però ja agrupats.
- Els grups es lliguen entre ells amb el cordill que tenim seguint el dibuix que s'adjunta i que representa les interrelacions entre tots els elements d'un ecosistema. El cordill ha de quedar tibet.
- I comencem les accions!: "Què passaria si matessim la guineu?" "I si collíssim totes les flors?"

Quan s'anomena un d'aquests elements el grup que el representa retira els seus cordills i es veu com l'equilibri (la tibantor dels cordills) es desestabilitza, es trenca. Podem anar-ho fent amb els diferents elements de la trama.

Una vegada acabada la dinàmica podem entrar a la sessió més pròpiament dita de Ciències Naturals, treballant a partir de les preguntes següents:

- Quin és l'impacte d'un petit canvi en un ecosistema?
- Què entenem per "equilibri" en un ecosistema?
- Com podrà sobreviure l'ecosistema després de tal canvi?
- Podeu imaginar de quina manera les persones modifiquen un ecosistema?

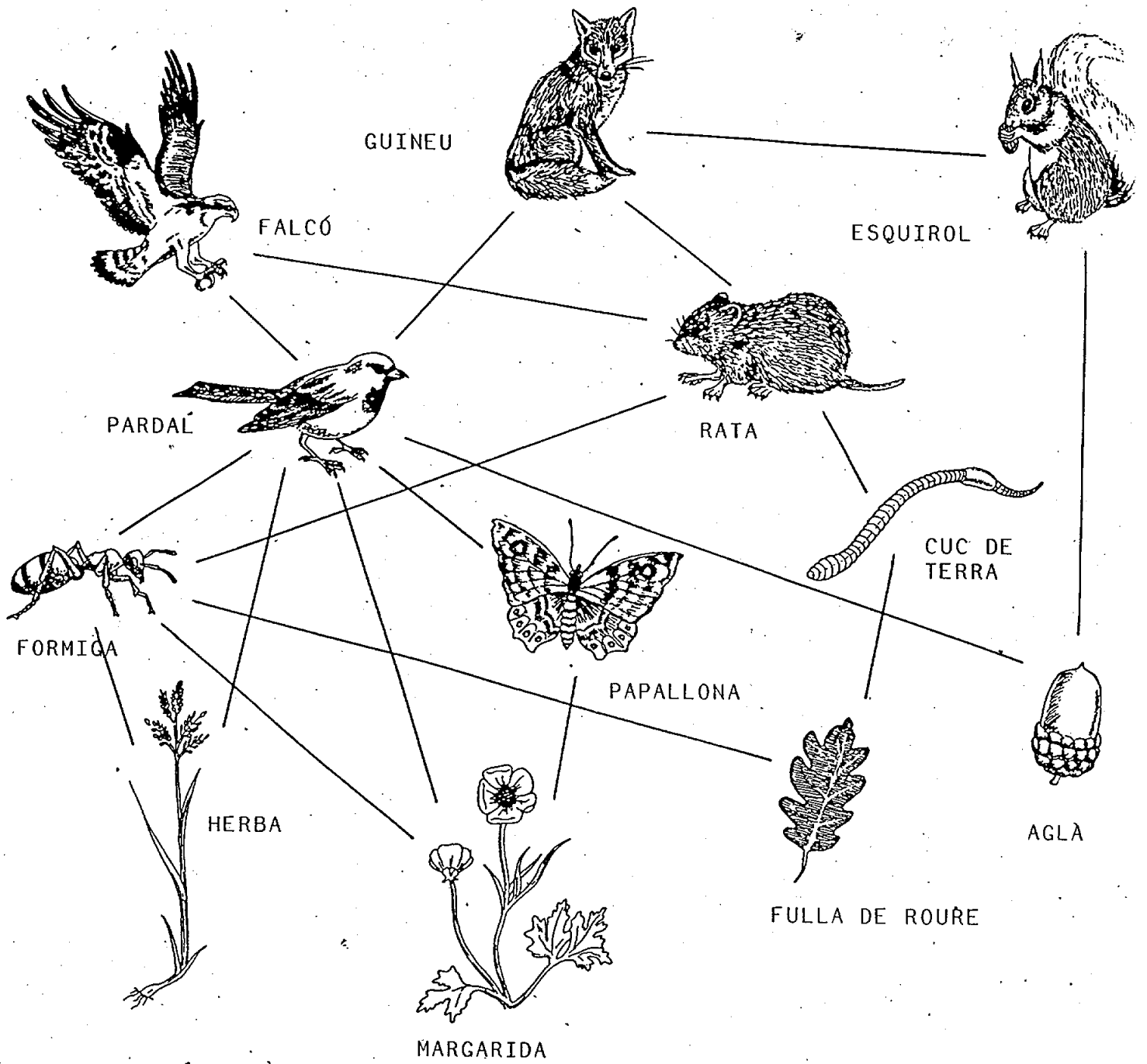
Aquestes i altres qüestions que el professorat cregui convenient afergir-hi podran donar un document de treball que ens permeti conèixer més d'a prop l'estat de la situació.

AVALUACIO: -----

ACTIVITAT 1.1.

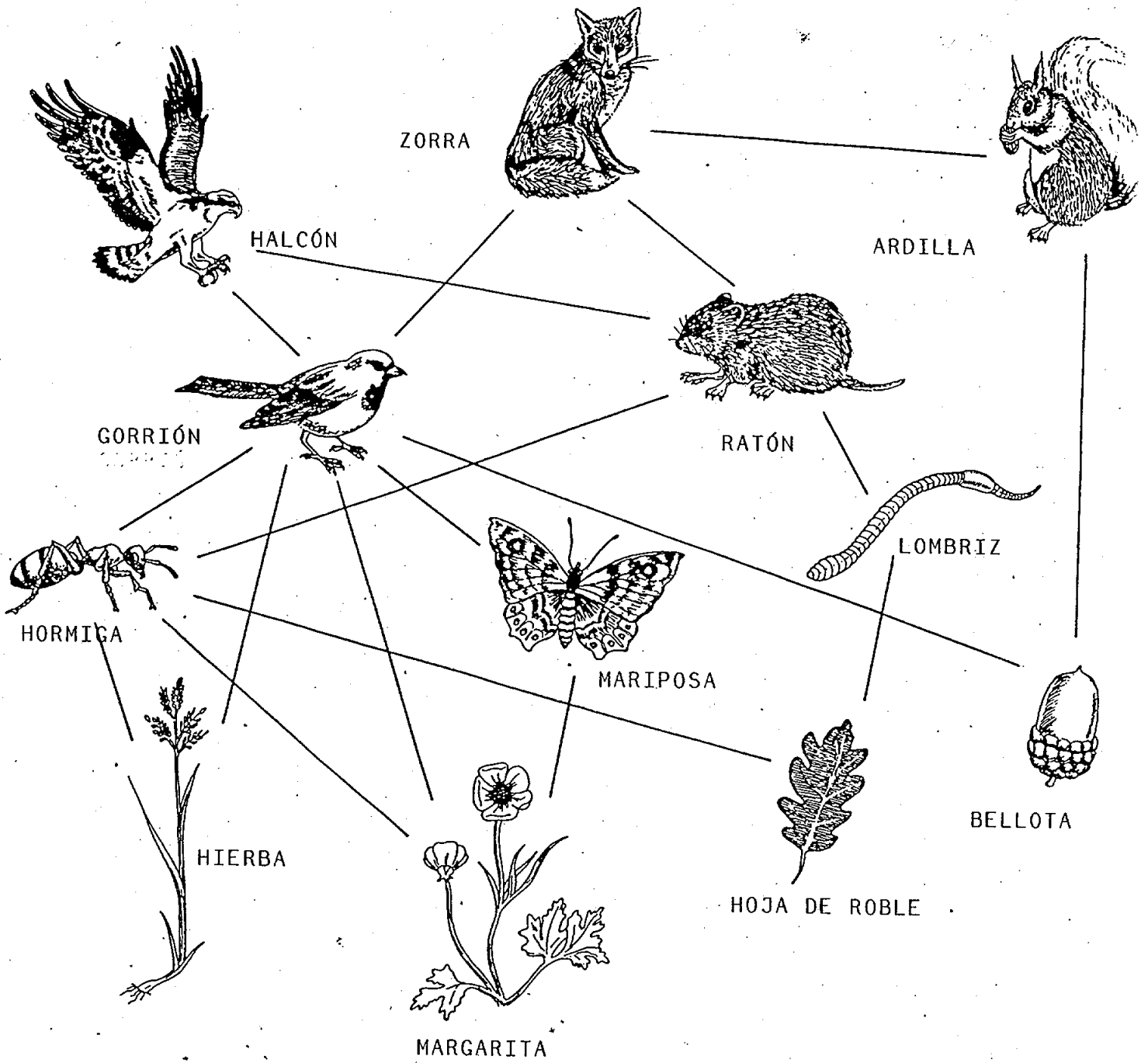
LA TRAMA DE LA VIDA

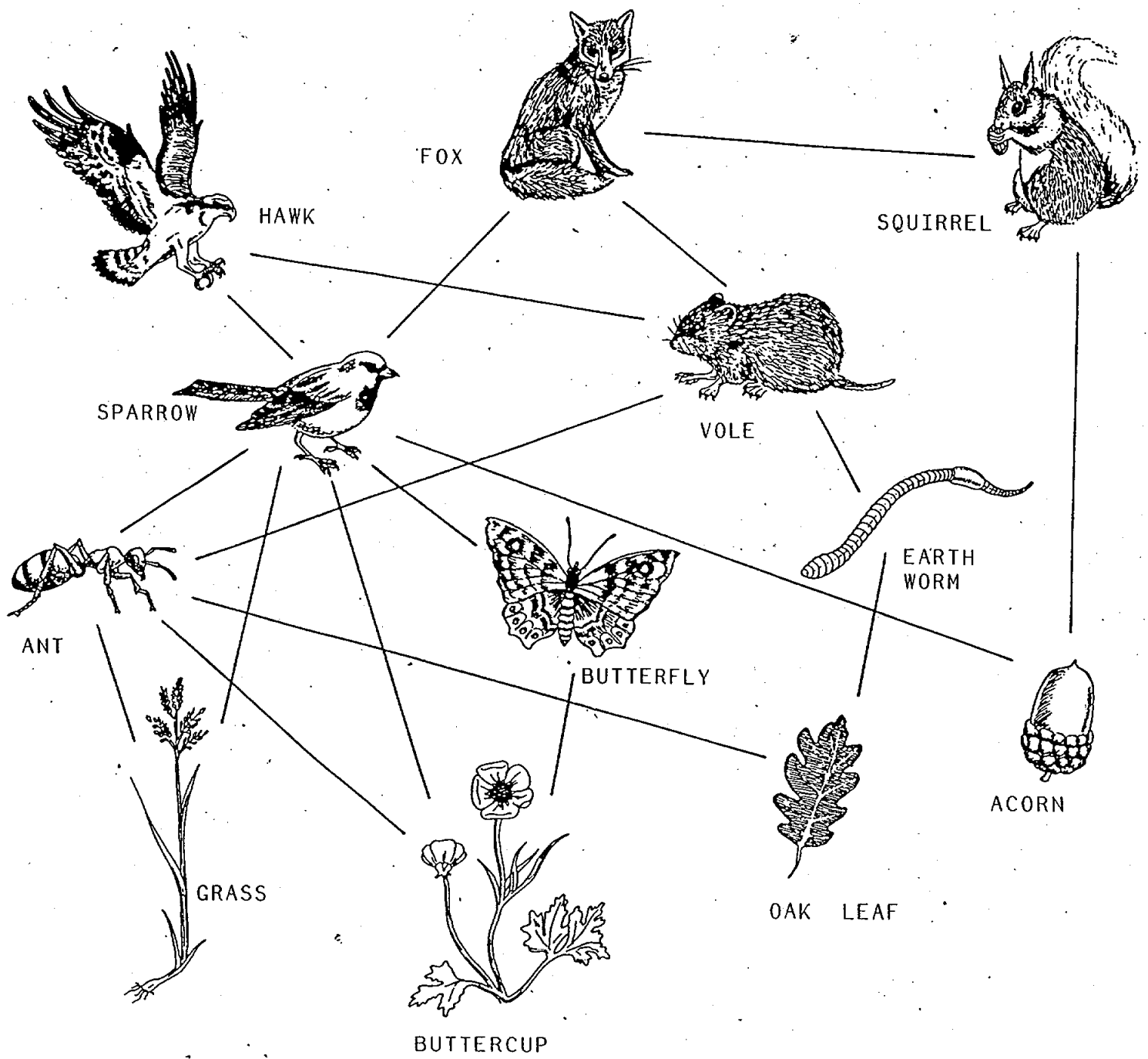
ACTIVIDAD 1.1.

LA TRAMA DE LA VIDA.

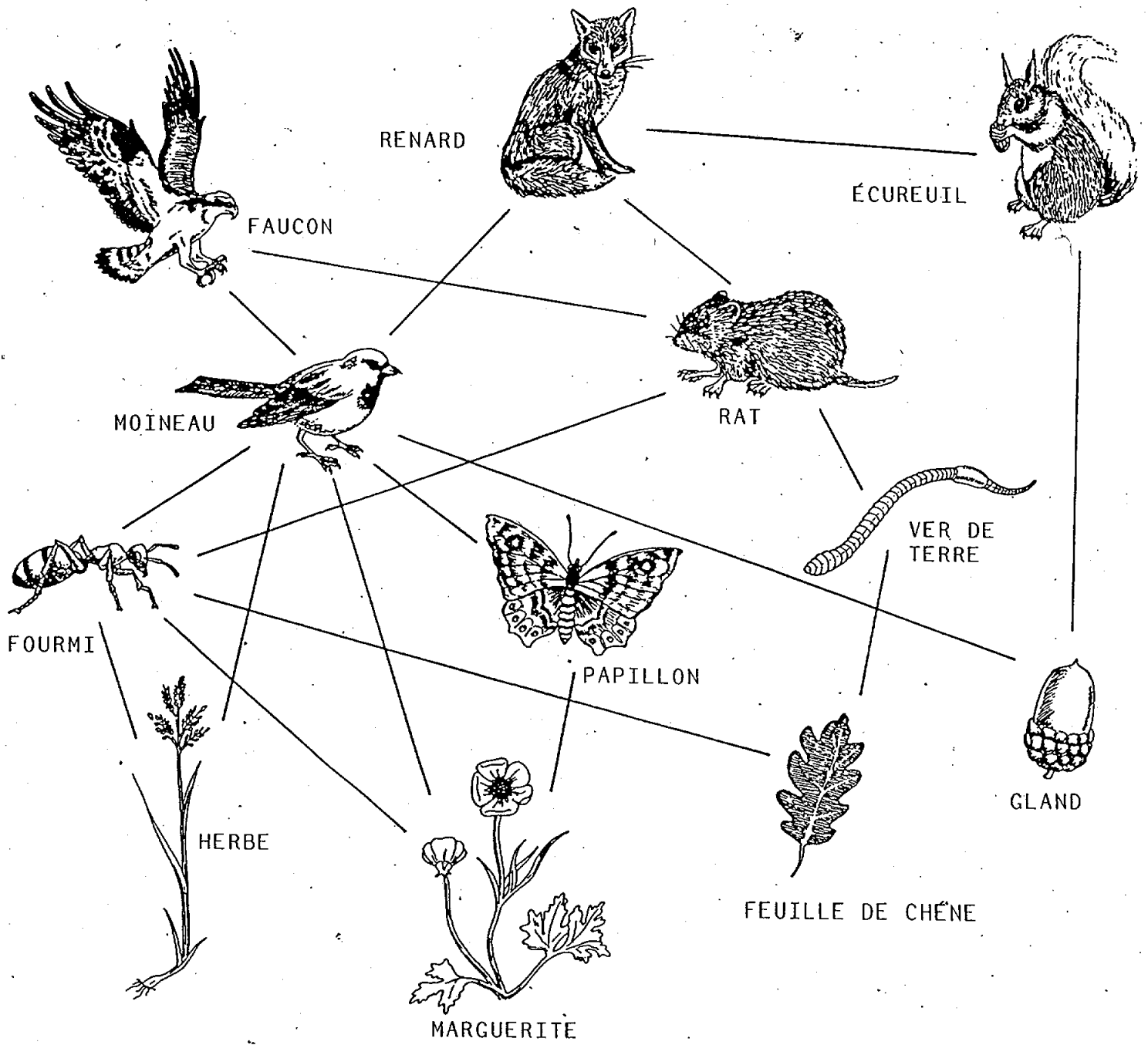
ACTIVITY 1.1.

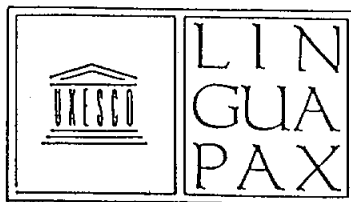
WEB OF LIFE.

ACTIVITÉ 1.1.

TISSU DE VIE.

ACTIVITAT 1.2.

TITOL: "La relació éssers humans-naturalesa"

AREES DE CONEIXEMENT: Llengua, Ciències Naturals, Ciències Socials.

MATERIAL: Vídeo "Així s'acaba la vida" (Vídeos educatius. Serveis de Cultura Popular. "Textos i Fets I". Durada: 10') o diapositives del mateix títol de l'Ed. Claret.
Mapes d'Amèrica del Nord.

DURACIO: 2 o 3 sessions, però si es vol aprofundir es necessitarà més temps.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Donat que el text que proposem és molt extens, el millor seria dedicar una primera sessió a visionar el vídeo o, millor encara, les diapositives. En el segon cas, podríem anar parant cada dues o tres diapositives, donant temps a l'alumnat per escriure un text breu, adient a les imatges vistes.

La segona vegada que passem les imatges hi afegirem les paraules enregistrades.

El pas següent serà fer grups de 3 o 4 alumnes per tal d'elaborar un únic text per a les imatges vistes.

L'activitat es pot acabar exposant en veu alta el treball dels grups i llegint el text que abans han sentit enregistrat.

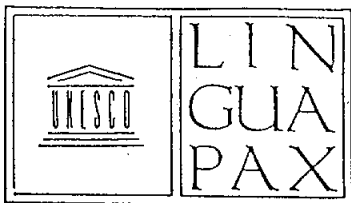
Per tal d'aprofundir una mica més en la temàtica del text, us proposem:

- Averiguar dites, refranys, llegendes, contes, tant en la nostra cultura com en les d'altres països, de la relació de l'home amb l'aigua i/o la pluja i fer-ne -per grups- una exposició a classe, amb panells o representacions.
- Preparar un debat al qual pugui assistir tota la comunitat educativa del centre, amb gent de diferents generacions: fills (els mateixos alumnes), pares i avis. El tema seria exposar la importància de l'aigua en el seu país/comarca/població al llarg del temps.
- Investigar quines altres tribus d'indis queden als Estats Units i què se'n sap d'elles.

AVALUACIO:

L'avaluació es pot basar en preguntes del tipus: Què en penseu de les paraules de l'indi Seattle?. Què en penseu de la proposta del president nordamericà?, etc.

ACTIVITAT 1.2.

AIXI S'ACABA LA VIDA I COMENCEM A SOBREVIVRE.

Reproduïm, a continuació, un text conegut com a "Carta de l'Indi Seattle". De fet es tracta realment de dos textos: el primer és el que du el títol de "Com es pot vendre l'aire?", és d'origen i font desconeguts, encara que pertany als indígenes nordamericans. L'altre és una selecció d'un text del cap indi Seattle de la tribu dels Puget Sound. El text és un discurs dirigit al governador Isaac Stevens, del territori de Washington, que va ser pronunciat l'any 1885 i publicat al Washington Historical Quarterly, l'octubre de 1931.

El text que oferim en Català és "la carta que, fa més de cent anys, va escriure Seattle, cabdill de la tribu Suwamish al president dels Estats Units d'Amèrica, Franklin Pierce com a resposta a una sol·licitud de compra de les terres on vivien els Suwamish, feta pel govern nord-americà".

"El gran cabdill de Washington ha manat fer-nos saber que ens vol comprar les terres. El gran cabdill ens ha enviat també paraules d'amistat i de bona voluntat. Apreciem molt aquesta finesa, perquè coneixem la poca falta que li fa la nostra amistat. Volem considerar l'oferiment, ja que bé sabem que, si no ho fèiem, poden venir els homes de pell blanca a prendre'ns les terres amb les armes de foc. Que el gran cabdill de Washington confii en la paraula del líder Seattle amb la mateixa certitud que espera el retorn de les estacions. Les meves paraules són immutables com els estels. ¿Com podeu comprar o vendre el cel, o l'escalfor de la terra? Se'ns fa estranya aquesta idea. No són pas nostres la frescor de l'aire, ni el llambreig de l'aigua. ¿Com es podrien comprar? Hauríeu de saber que per al meu poble és sagrat cada bocí de terra. La fulla lluent, la platja sorrenca, la boira dins de la foscor del bosc, la clariana enmig de l'arbreda i l'insecte brunzairer són sagrades experiències i memòries del meu poble. La saba que puja pels arbres porta remembrances de l'home de pell roja.

Els morts de l'home de pell blanca obliden la seva terra quan comencen el viatge entremig dels estels. Els nostres morts mai no s'allunyen, de la terra que és la mare. Som un bocí d'aquesta terra; n'estem fets d'una part seva. Les roques del cim, el suc de l'herba fresca, l'escalfor corporal del poltre: tot pertany a la nostra família.

Per això, quan el gran cabdill de Washington fa dir-nos que ens vol comprar les terres, és massa el que demana. El gran cabdill vol donar-nos un lloc perquè hi visquem tots plegats. Ell ens farà de pare i nosaltres li serem fills. Hem de rumiar aquest oferiment. No ens és gens fàcil, ja que les terres són sagrades. L'aigua espurnejant dels nostres rius i aiguamolls no és només aigua, sinó la sang dels nostres avantpassats. Si us venguéssim aquestes terres, caldria que recordéssiu que són sagrades i hauríeu d'ensenyar als vostres fills que ho són i que els reflexos misteriosos de les aigües clares dels llacs contenen els esdeveniments de la vida del meu poble. Els rius són germans nostres, perquè ens alliberen de la set. Els rius arrosseguen les nostres canoes i peixen els nostres fills. Si us venguéssim les terres, caldria que recordéssiu i ensenyéssiu als vostres fills que els rius són germans nostres i també vostres. Hauríeu de tractar els rius amb bon cor. Bé prou sabem que l'home de pell blanca no pot pas entendre la nostra manera d'ésser, perquè és com un estrany que arriba de nit a prendre de la terra tot allò que necessita. No veu pas la terra com a germana, ans més aviat com a enemiga. Quan ja l'ha feta seva, la menysprea i continua caminant. Deixa darrera seu les sepultures dels pares i no sembla que se'n dolgui. Tracta la mare terra i el germà cel com si fossin coses que es compren i es venen; la seva fam insaciable devorará la terra i darrera seu només deixarà un desert.

No ho puc comprendre. Nosaltres tenim un tarannà ben diferent. Les vostres ciutats fan mal d'ulls a l'home de pell roja. Potser s'esdevé així perquè l'home de pell roja és salvatge i no pot comprendre les coses. No hi ha cap lloc tranquil a les ciutats de l'home de pell blanca; cap lloc on es pugui escoltar a la primavera

l'esclat de les fulles, o el refrec d'ales d'un insecte. Potser m'ho sembla així perquè sóc salvatge i no comprenc bé les coses. El soroll de la ciutat és un insult per a l'orella. I jo em pregunto: ¿quina mena de vida té l'home quan no és capaç d'escoltar el crit solitari de la garsa, o el rauc nocturn de les granotes al voltant de la bassa?

L'home de pell roja és coneixedor del valor inapreciable de l'aire, car totes les coses en respiren l'alè: l'animal, l'arbre, l'home. Però sembla que l'home de pell blanca no senti l'aire que respira. Com si fos un home que fa dies que agonitza, no és capaç de sentir la pudor. Si us venguéssim les terres, hauríeu de deixar-les en pau i que restessin sagrades, perquè fossin un lloc on, fins i tot l'home de pell blanca, pogués assaborir el vent endolcit per les flors de la praderia.

Volem considerar el vostre oferiment de comprar-nos les terres. Si decidim acceptar-lo, haurà de ser amb una condició: que l'home de pell blanca miri els animals d'aquesta terra com a germans. He vist búfals a milers podrint-se, abandonats a les praderies; l'home de pell blanca els disparava des del cavall de foc sense aturar-lo. Jo sóc salvatge i no entenc per què el cavall de foc val més que el búfal, ja que nosaltres el matem a canvi només de la nostra pròpia vida. ¿Què pot ser l'home sense animals? Si tots els animals desapareguessin, l'home hauria de morir amb l'esperit molt sol. Perquè tot allò que passa als animals, ben aviat li ocorre també a l'home.

Caldria que ensenyéssiu als vostres fills que el sòl que trepitgen és la cendra dels avis. Cal que els vostres fills sàpiguen, igual que els nostres, que la terra és la mare de tothom. Que de tots els estralls causats a la terra en pateixen els seus fills. L'home que escup a terra, a ell mateix s'està escopint. D'una cosa n'estem ben segurs: la terra no pertany a l'home; és l'home qui pertany a la terra. El patiment de la terra esdevé per força patiment per als seus fills. N'estem ben segurs. Totes les coses es troben entrelaçades com la sang d'una mateixa família.

Fins i tot l'home de pell blanca, que té amistat amb Déu i hi passeja i li parla, no pot pas defugir aquest nostre destí comú. Sabem una cosa que tal vegada descobrireu vosaltres més endavant: que el nostre Déu és el mateix que el vostre. El Déu de tots els homes es compadeix igualment dels de pell blanca que dels de pell roja. Els homes de pell blanca també sucumbiran i potser abans que la resta de les tribus. Si embruteu el vostre llit, qualsevol nit morireu sufocats pels vostres propis detritus. Però veureu la llum quan arribi la darrera hora i comprendreu que Déu us va conduir a aquestes terres i us permeté dominar-les i dominar l'home de pell roja amb un propòsit especial. Aquest destí és veritablement un misteri, perquè no podem comprendre què passarà quan els búfals s'hagin acabat, quan els cavalls hagin perdut la llibertat.

¿On és el bosc espès? Desaparegué. ¿On és l'àliga? Desaparegué... Així s'acaba la vida i comencem a sobreviure”

(Versió en llengua catalana feta per Jordi Rius d'Aluart, membre fundador de la Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural, DEPANA).

ACTIVITY 1.2.

HOW CAN ONE SELL THE AIR?: THE MANIFESTO OF AN INDIAN CHIEF.

FOREWORD.

The ideas and visions of the Red Indian peoples remain only in the form of speeches written down by white interpreters. The only way to do them justice now is not to let these ideas and visions become simply poetic words of a long lost past. Therefore we publish two of these speeches here. The first is an insistent ecological lesson. We called it "How can one sell the air?" Author and source are unknown. The other text contains parts of a speech by Chief Seattle of the Puget Sound tribes. The text comes from *The Washington Historical Quarterly*, October 1931 and is titled "Our People are ebbing away like a rapidly receding tide": a speech to Governor Isaac Stevens of the Washington Territory, 1855.

HOW CAN ONE SELL THE AIR?

The White Chief says that Big Chief in Washington sends us greetings of friendship and good will. This is kind of him for we know he has little need of our friendship in return. His people are many. They are like the grass that covers vast prairies. My people are few. They resemble the scattering trees of a storm-swept plain.

The Great -and I presume- good White Chief sends us word that he wishes to buy our lands but is willing to allow us enough to live comfortably.

We shall consider your offer to buy our land. What is it that the White Man wants to buy my people will ask. It is difficult for us to understand.

How can one buy or sell the air, the warmth of the land? That is difficult for us to imagine. If we don't own the sweet air and the bubbling water, how can you buy it from us?

Each pine tree shining in the sun, each sandy beach, the mist hanging in the dark woods, every space, each humming bee is holy in the thoughts and memory of our people.

The sap rising in the tree bears the memory of the Red Man.

We are part of the earth and the earth is a part of us. The fragrant flowers are our sisters, the reindeer, the horse, the great eagle our brothers. The foamy crests of waves in the river, the sap of meadow flowers, the pony's sweat and the man's sweat is all one and the same race, our race. So when the Great Chief in Washington sends word that he wants to buy our land, he asks a great deal of us.

We know that the White Man does not understand our way of life. To him, one piece of land is much like the other. He is a stranger coming in the night taking from the land what he needs.

The earth is not his brother but his enemy and when he has conquered it, he moves on. He cares nothing for the land, he forgets his father's grave and his children's heritage.

He treats his Mother the Earth and his Brother the Sky like merchandise. His hunger will eat the earth bare and leave only a desert.

I do not understand -our ways are different from yours. If we should sell our land then you must know that the air is valuable to us, that the air passes its breath over all life that it maintains. The wind that gave my grandfather his first breath also received his last sigh. And the wind also breathes life into our children.

All things are bound together. All things connect. What happens to the Earth happens to the children of the Earth. Man has not woven the web of life. He is but one thread. Whatever he does to the web, he does to himself.

Soon your people will flood the land like a river after a downpour cascades down the cleft. But my people and I we are the ebbing. This destiny is a mystery to the Red Man. We might be able to understand it if we knew the White Man's dreams -the hopes and expectations about which he talks to his children in the long winter evenings- what visions he engraves in their hearts so that they look forward eagerly to the coming day.

OUR PEOPLE ARE EBBING AWAY LIKE A RAPIDLY RECEDING TIDE.

Yonder sky that has wept tears of compassion upon my people for centuries untold, and which to us appears changeless and eternal, may change. Today is fair. Tomorrow it may be overcast with clouds. My words are like the stars that never change. Whatever Seattle says the great Chief at Washington can rely upon with as much certainty as he can upon the return of the sun or the seasons.

There was a time when our people covered the land as the waves of a wind-ruffled sea cover its shell-paved floor. But that time long since passed away with the greatness of tribes that are now but a mournful memory.

I will not dwell on nor mourn over our untimely decay nor reproach my pale face brothers with hastening it as we too may have been somewhat to blame.

Your God is not our God! Your God makes your people wax strong every day. Soon they will fill all the land. Our people are ebbing away like a rapidly receding tide that will never return. The White Man's God cannot love our people or He would protect them.

No. We are two distinct races with separate destinies. There is little in common between us. To us the ashes of our ancestors are sacred and their resting place is hallowed ground. You wander far from the graves of your ancestors and seemingly without regret.

Your dead cease to love you and the land of their nativity as soon as they pass the portals of the tomb and wander away beyond the stars. Our dead never forget the beautiful world that gave them being. They still love its verdant valleys, its murmuring rivers, its magnificent mountains, sequestered vales and verdant-lined lakes and bays, and ever yearn in tender, fond affection over the lonely hearted living and often return from the Happy Hunting Ground to visit, guide, console and comfort them. Day and night cannot dwell together. The Red Man has ever fled the approach of the White Man as the morning mist flees before the rising sun.

However, your proposition seems fair, and I think that my folks will accept it and will retire to the reservation you offer them. Then we will dwell apart in peace for the words of the Great White Chief seem to be the voice of Nature speaking to my people out of dense darkness.

A few more moons, a few more winters and not one of the descendants of the mighty hosts that once moved over this broad land or lived in happy homes, protected by the Great Spirit, will remain to mourn over the graves of a people -once more powerful and hopeful than yours.

But why should I mourn at the untimely fate of my people? Tribe follows tribe, and nation follows nation, like the waves of the sea. It is the order of nature, and regret is useless.

Your time of decay may be distant but it will certainly come for even the White Man, whose God walked and talked with him as friend with friend, cannot be exempt from the common destiny. We may be brothers after all. We will see.

We will ponder your proposition and when we decide we will let you know.

But should be accept it, I here and now make this condition that we will not be denied the privilege, without molestation, of visiting at any time the tombs of our ancestors, friends and children. Every part of this soil is sacred in the estimation of my people. Every hillside, every valley, every plain and grove has been hallowed by some sad or happy event in days long vanished.

Even the rocks which seem to be dumb and dead as they swelter in the sun along the silent shore thrill with memories of stirring events connected with the lives of my people, and the very dust upon which you now stand responds more lovingly to their footsteps than to yours because it is rich with the dust of our ancestors, and our bare feet are conscious of the sympathetic touch.

Our departed braves, fond mothers, glad, happy-hearted maidens and even the little children who lived here and rejoiced here for a brief season still love these sombre solitudes and at eventide the growing shadows of returning spirits. And when the last Red Man shall have perished and the memory of my tribe shall have become a myth among the white man these shores will swarm with the invisible dead of my tribe, and when your childre's children think themselves alone in the fields, the stone, the shop, upon the highway or in the silence of the pathless woods they will not be alone.

In all the earth there is no place dedicated to solitude. At night when the streets of your villages and cities are silent and you think them deserted they will throng with the returning hosts that once filled them and still love this beautiful land. The White Man will never be alone. Let him be just and deal kindly with my people for the dead are not powerless.

Death -I say? There is no death. Only a change of worlds.

---

2. Alguns grans problemes: medi ambient, estils de vida i activitats productives.

Activitat 2.1. "On és l'energia consumida?"

Activitat 2.2. "Salvem l'arbre que produeix música"

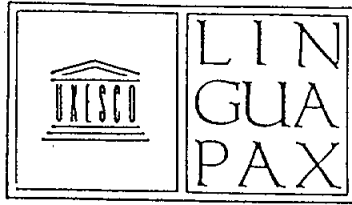
Activitat 2.3. "Una sequera a l'Àfrica"

Activitat 2.4. Recursos escassos:

2.4.1. El joc de l'energia.

2.4.2. El joc dels minerals.

ACTIVITAT 2.1.

TITOL: "On és l'energia consumida?"

AREES DE CONEIXEMENT: Ciències Naturals, Ciències Socials, Llengua.

MATERIAL: Mapa de la població mundial. Full quadriculat per tal de fer el segon mapa.

DURACIO: 1 o 2 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Donem a cada alumne el mapa 1. Expliquem que cada quadrat del mapa representa 1% de la població mundial.

L'alumnat haurà de comptar el nombre de quadrats de cada continent per saber el percentatge de la població mundial que hi viu. A continuació, escriuran els resultats a la taula que tenen al costat del mapa 1.

- Després farem un mapa del consum mundial d'energia emprant la mateixa tècnica. A partir dels números de la taula 2 i fent-ho gràfic en el mapa 2, intentar dibuixar-ho en el lloc que més o menys ocupen els continents damunt el mapa. Veureu com surten unes formes ben rares però representen les quantitats d'energia que consumim.

Fins aquí l'alumnat ha fet un treball individual, ara podríem fer alguns treballs en equip, com per exemple:

- Confecció de mapes indicant fonts d'energia (conques carboníferes, jaciments petrolífers, embassaments, panells solars, parcs eòlics, etc.).

- Estudi de les dades de producció i consum energètic d'un país industrialitzat i un del Tercer Món.

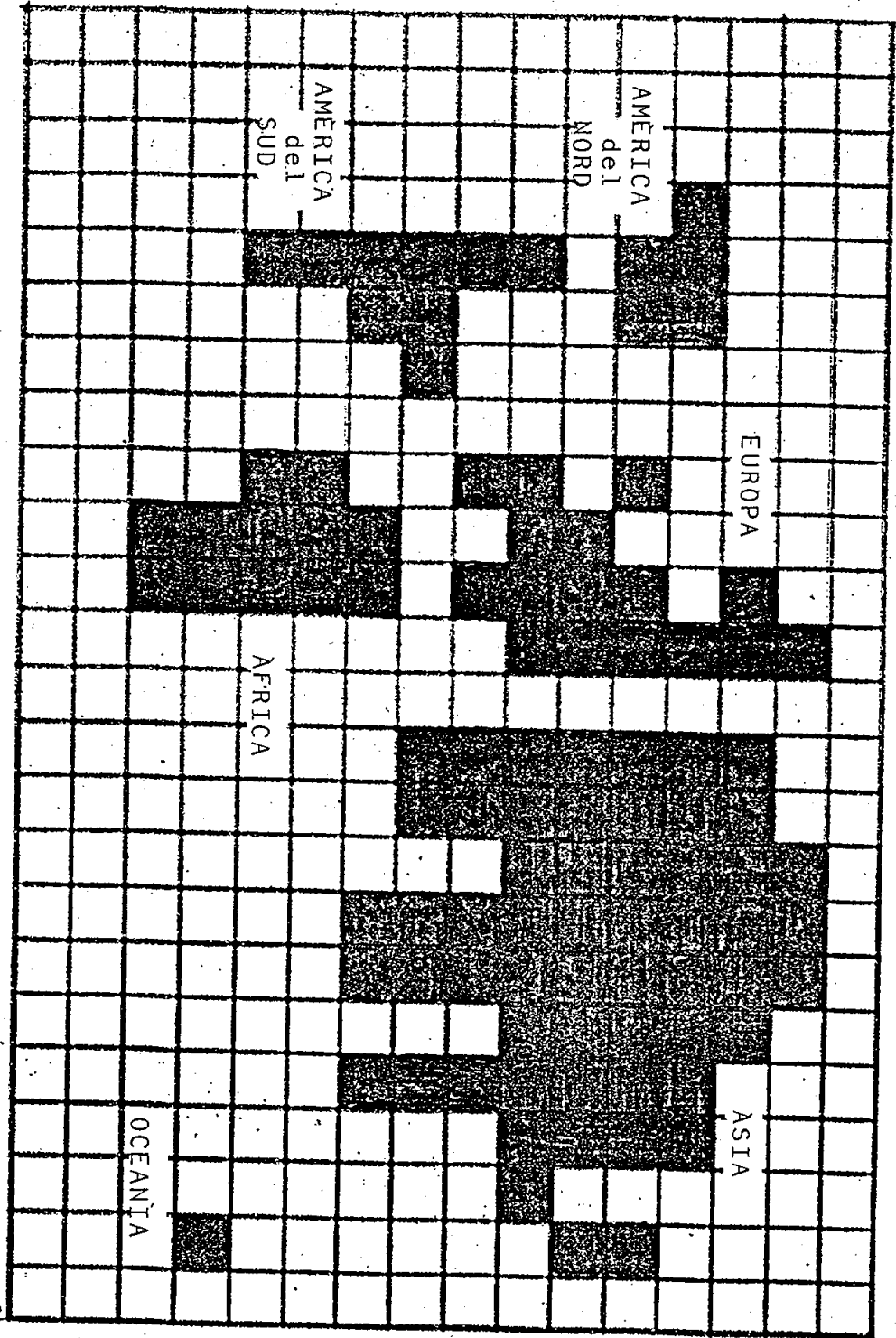
- Quines fonts d'energia s'utilitzen en el nostre país.

L'activitat acabarà amb l'exposició de cada grup davant la resta de la classe del seu treball.

AVALUACIO: ---

POBLACIÓ MUNDIAL.

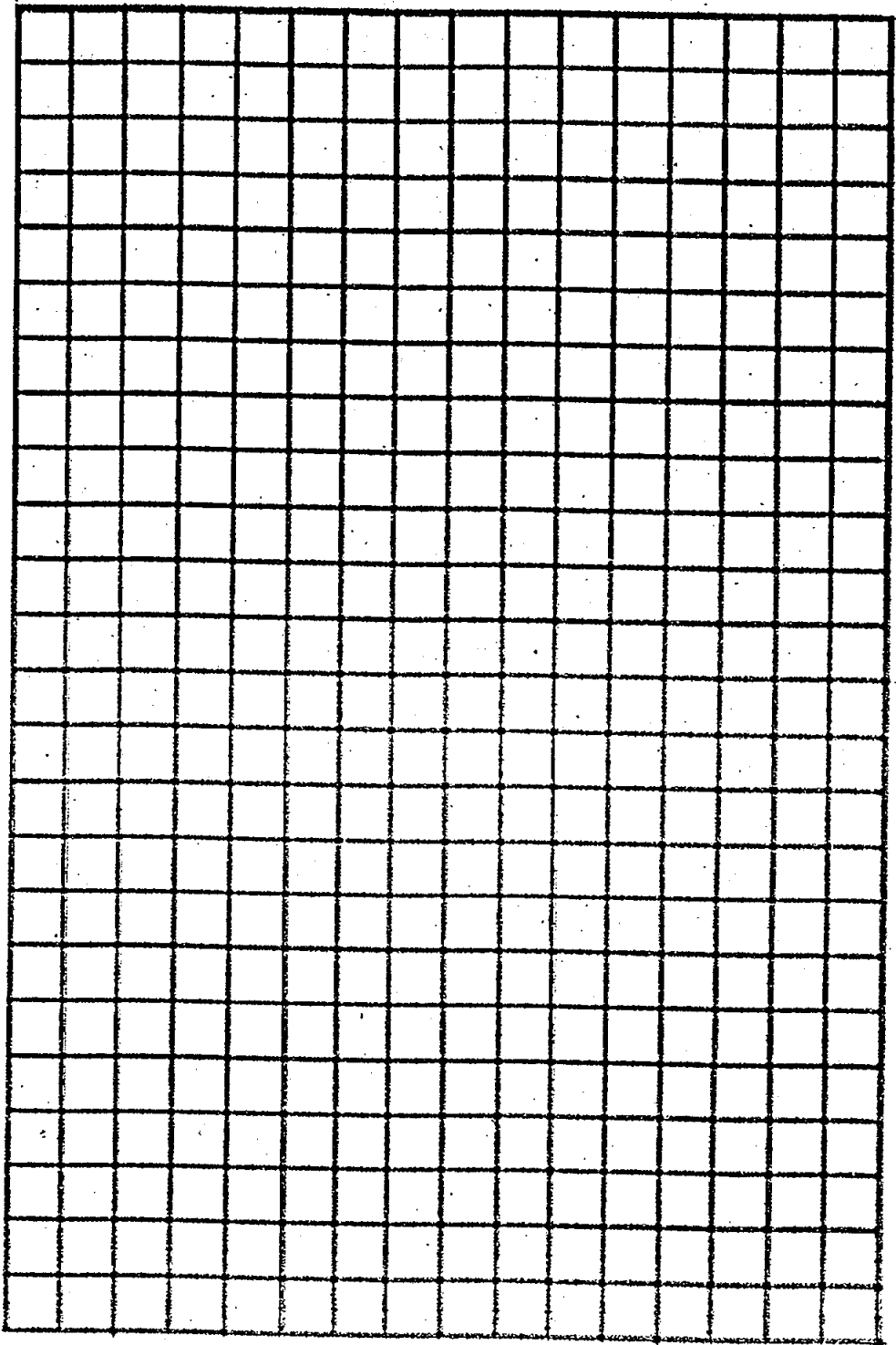

PERCENTATGE DE
LA POBLACIÓ
MUNDIAL:

- Africa .....
- Àsia .....
- Europa .....
- Oceania .....
- Amèrica del Nord .....
- Amèrica del Sud .....

ACTIVITAT 2.1.

CONSUM MUNDIAL D'ENERGIA.

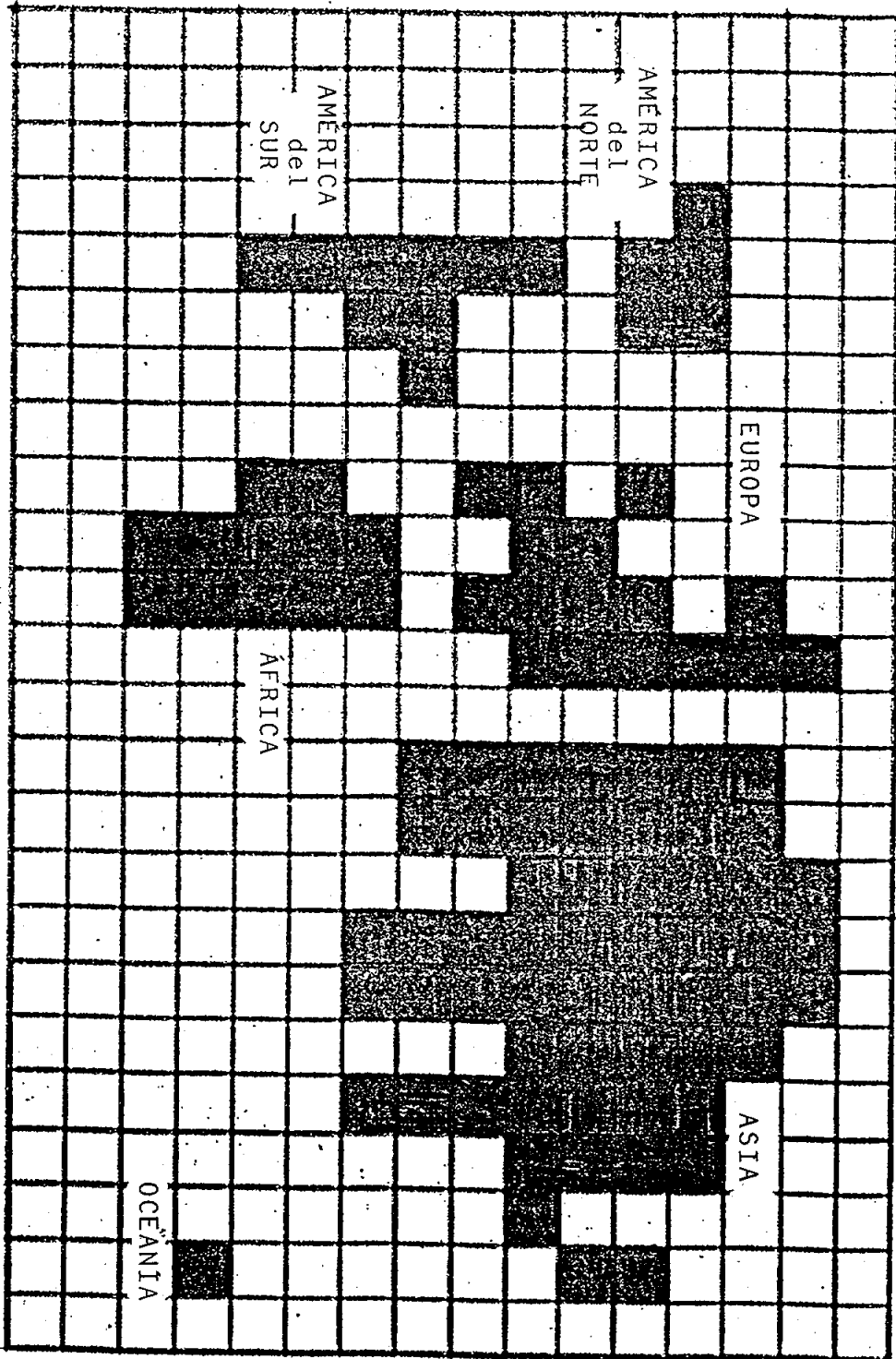

PERCENTATGE DEL CONSUM MUNDIAL D'ENERGIA:

Africa: 3 / Asia: 18 / Europa: 45 / Oceania: 1
América del Nord: 28 / América del Sud: 5.

ACTIVIDAD 2.1.

POBLACIÓN MUNDIAL.

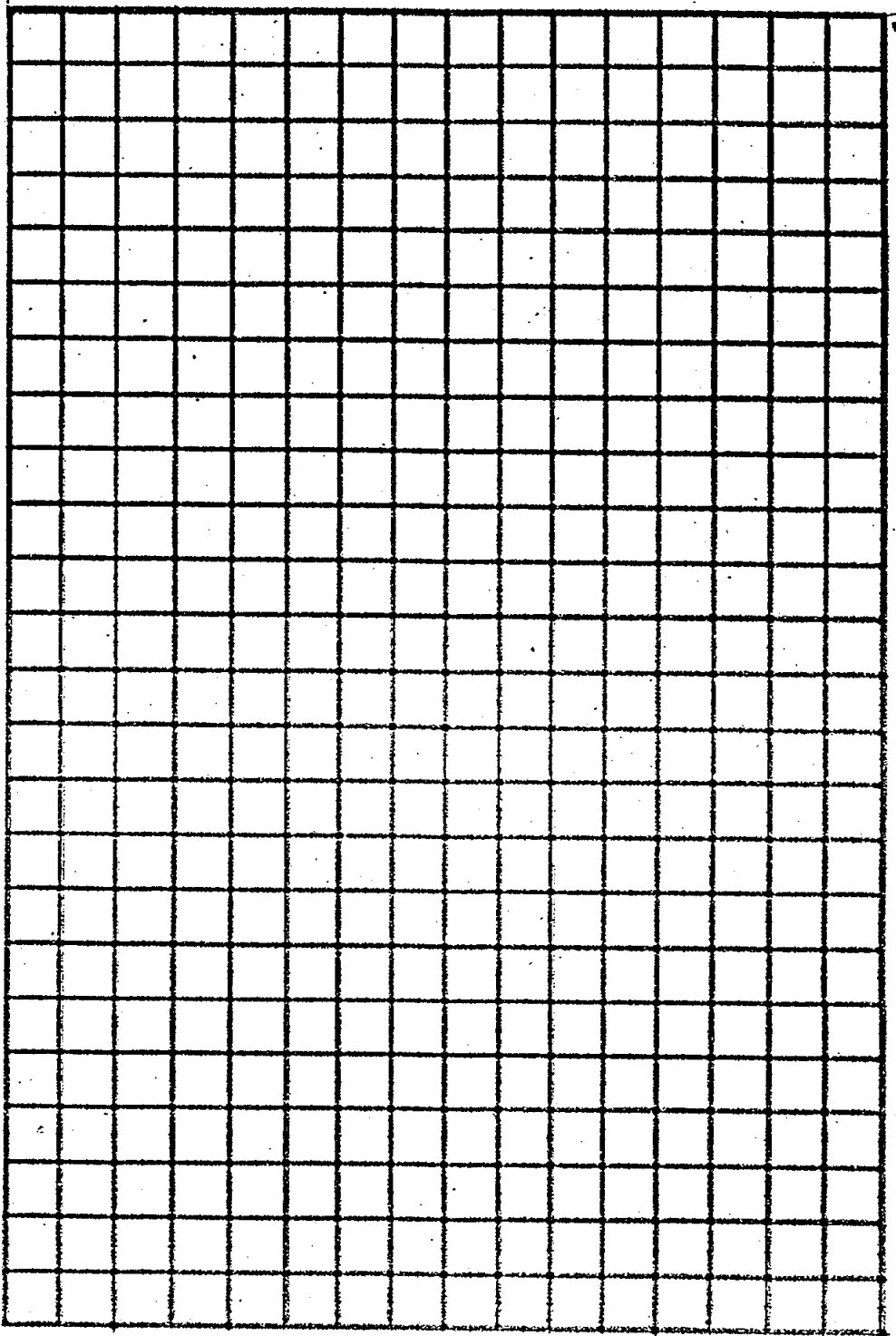

PORCENTAJE DE LA POBLACIÓN MUNDIAL:

- Africa .....
- Asia .....
- Europa .....
- Oceanía .....
- América del Norte .....
- América del Sur .....

ACTIVIDAD 2.1.

CONSUMO MUNDIAL DE ENERGÍA.

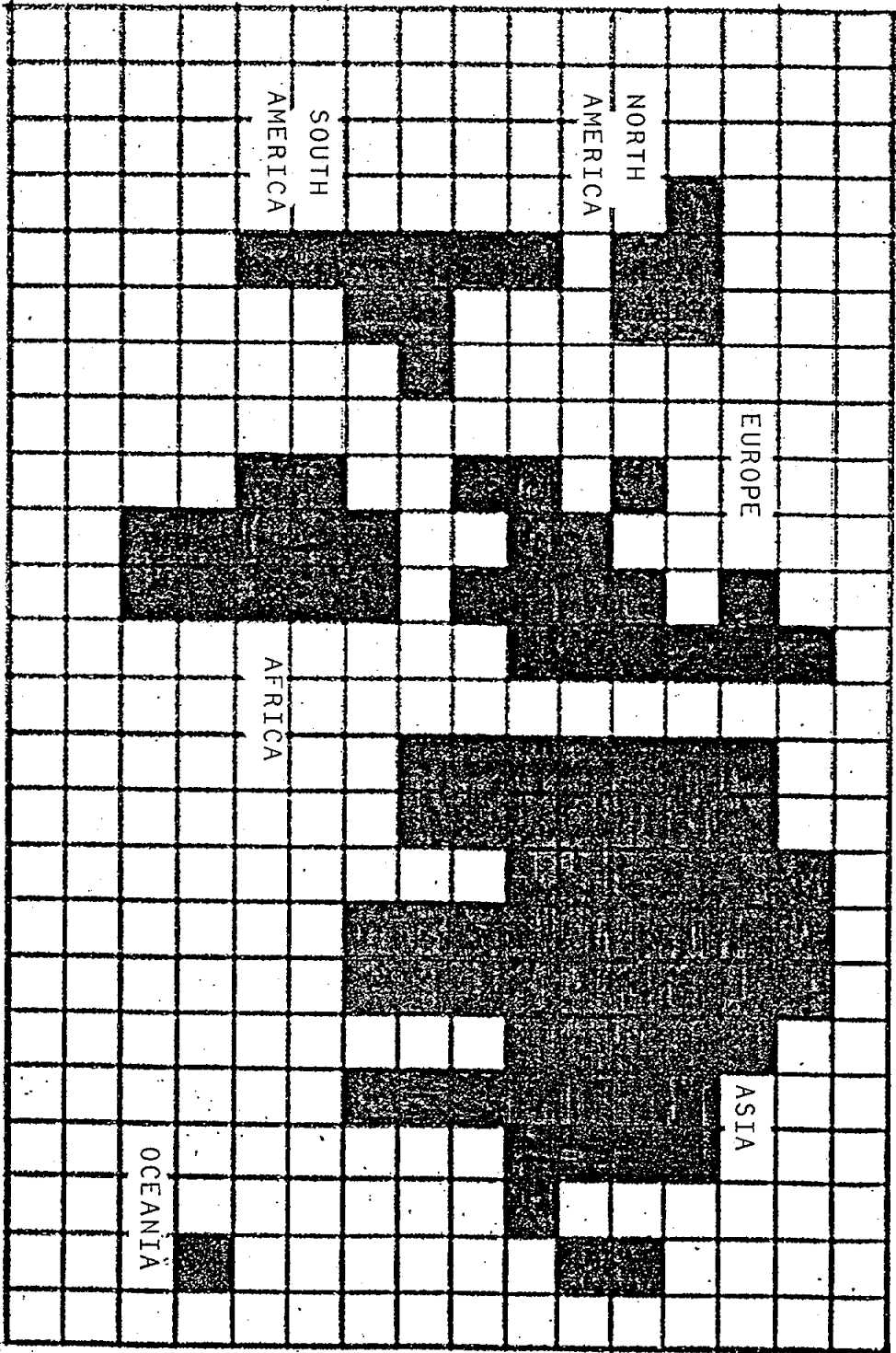

PORCENTAJE DEL CONSUMO MUNDIAL DE ENERGÍA:

Africa: 3 / Asia: 18 / Europa: 45 / Oceanía: 1
América del Norte: 28 / América del Sur: 5.

ACTIVITY 2.1.

WORLD POPULATION.

PERCENTAGE OF
WORLD
POPULATION:

Africa .....

Asia .....

Europe .....

Oceania .....

North America

.....

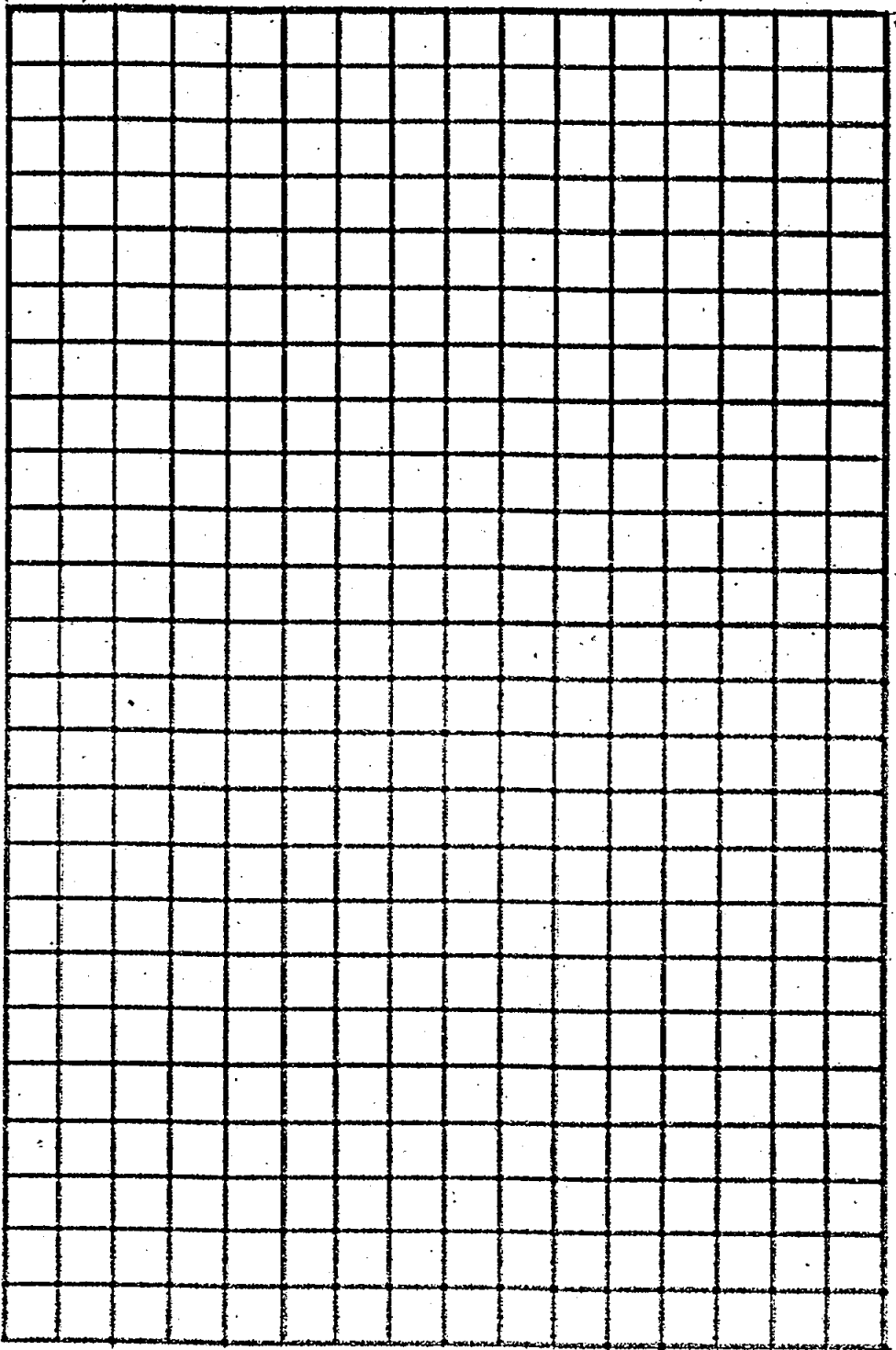
South America

.....

ACTIVITY 2.1.

WORLD ENERGY CONSUMPTION.

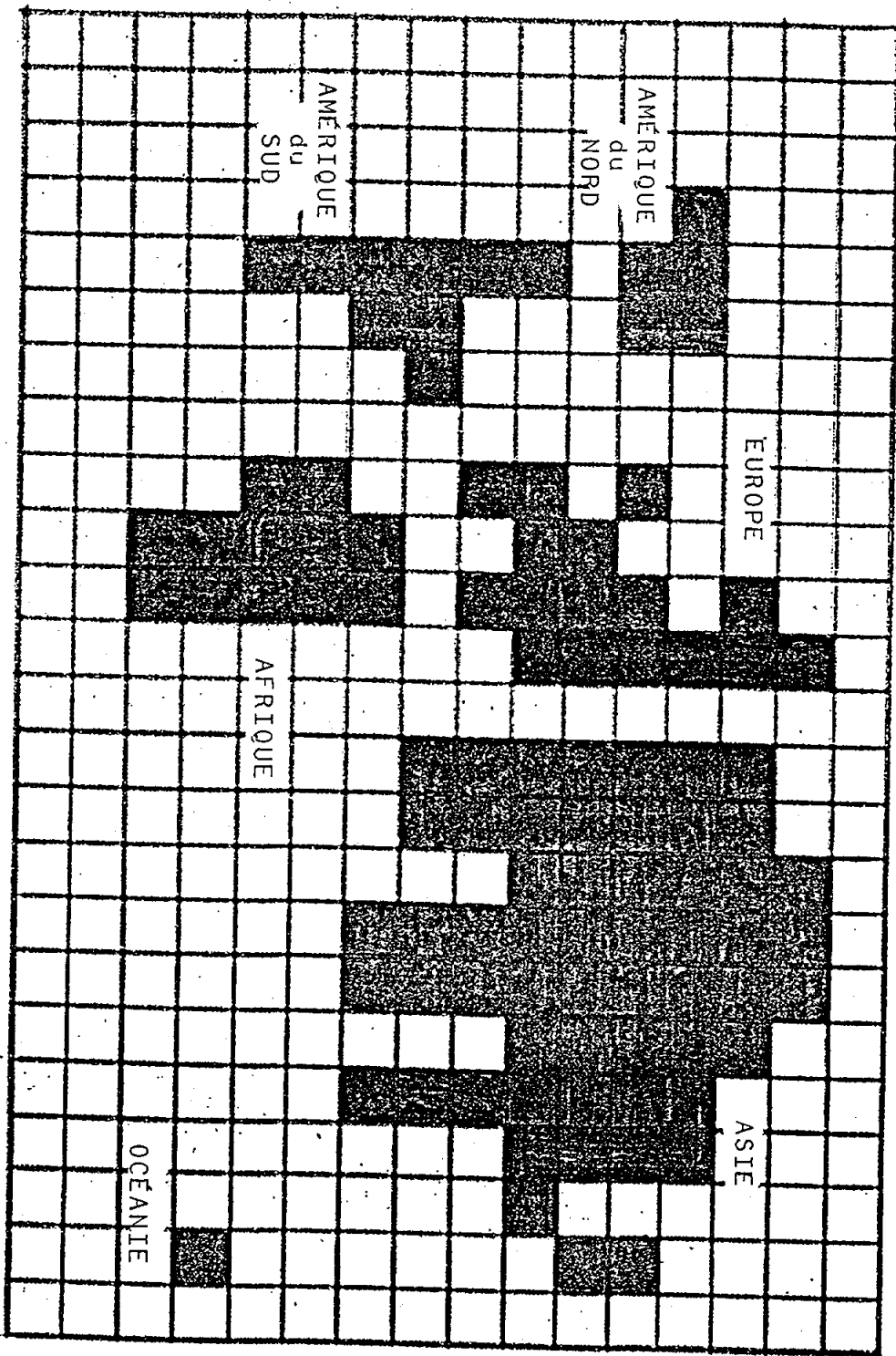

PERCENTAGE OF WORLD ENERGY CONSUMPTION:

Africa: 3 / Asia: 18 / Europe: 45 / Oceania: 1
North America: 28 / South America: 5.

ACTIVITÉ 2.1.

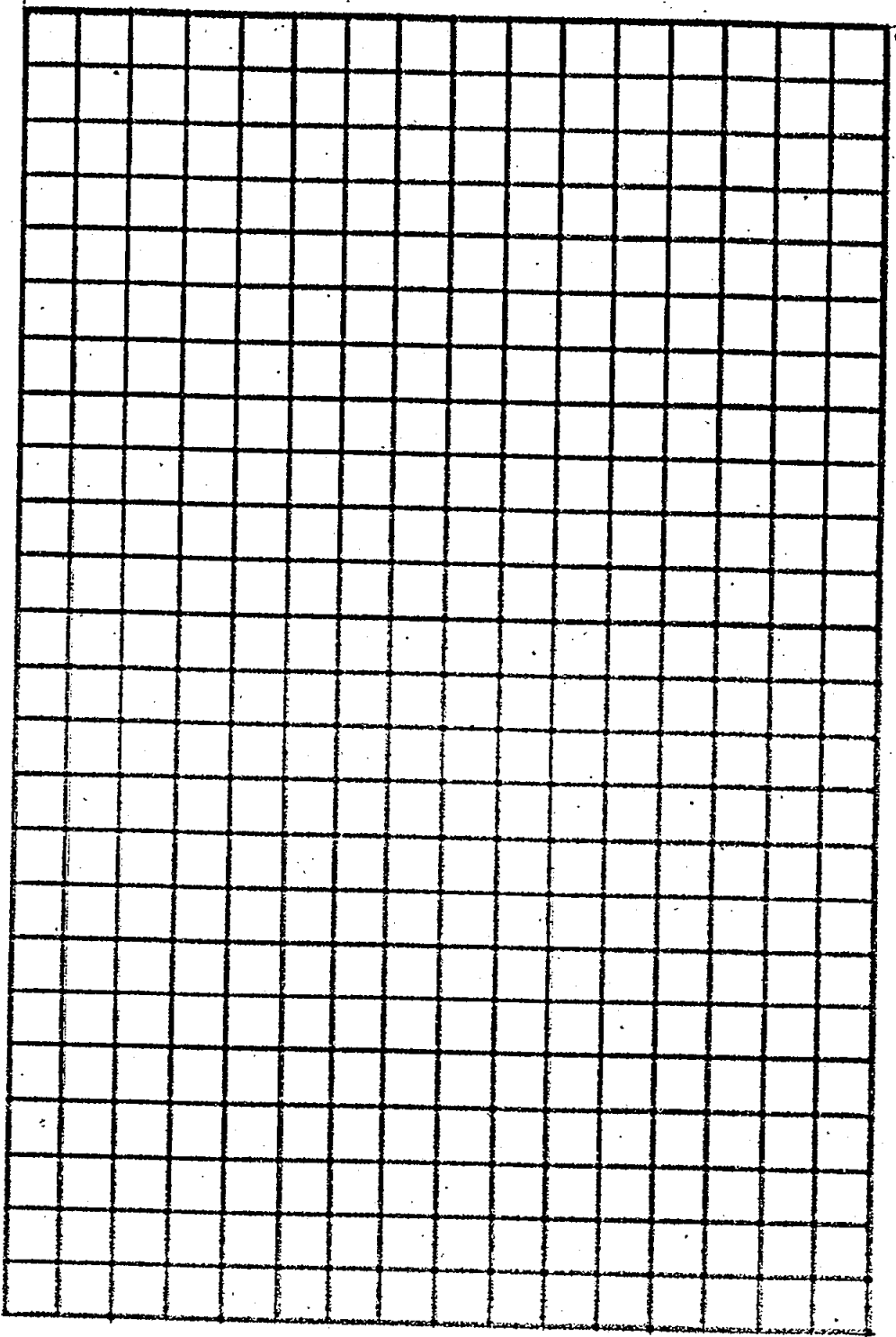
POPULATION MONDIALE.

POURCENTAGE
DE LA
POPULATION
MONDIALE:

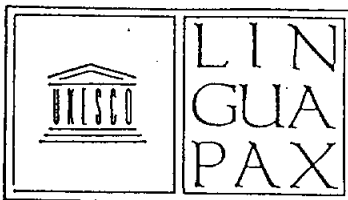
- Afrique .....
- Asie .....
- Europe .....
- Océanie .....
- Amérique du Nord .....
- Amérique du Sud .....

CONSOMMATION MONDIALE D'ÉNERGIE.

POURCENTAGE DE LA CONSOMMATION MONDIALE D'ÉNERGIE :

Afrique: 3 / Asie: 18 / Europe: 45 / Océanie: 1
Amérique du Nord: 28 / Amérique du Sud: 5.

ACTIVITAT 2.2.

TITOL: "Salvem l'arbre que produeix música"

AREES DE CONEIXEMENT: Ciències Naturals, Ciències Socials, Llengua, Ed. Artística (Música).

MATERIAL: Text. Diferents instruments musicals com l'oboè, el clarinet, el fagot i la gaita. Mapes muts per situar-hi: Kènia, Tanzània i Moçambic (Àfrica), Europa, Amèrica del Nord i Japó.

DURADA: 2 o 3 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Podem començar a la classe de llengua, llegint en veu alta el text "Salvem l'arbre que produeix música".

Obrim un debat a partir de les preguntes següents:

- Ho sabieu això?
- Què en penseu?
- On s'ubica el problema: al Primer món o al Tercer Món?

Passant després a la classe de Ciències Socials o Naturals, podríem continuar el debat amb aquesta qüestió: el debat amb aquesta qüestió:

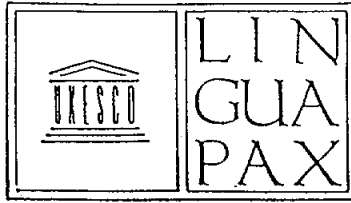
- Quines solucions a aquest problema es podrien proposar als governants de manera que hi hagués un equilibri entre la producció d'un material i l'ús que se'n fa?
- Quins són els altres problemes mediambientals actuals? (A partir de les seves respostes es podria proposar un treball en grup per tractar els diferents problemes, per exemple: Eel de les balenes, el dels elefants, el dels goriles, el de les foques, etc.)

L'avaluació es podria fer de la producció escrita dels treballs i de la presentació davant la classe.

Una ampliació molt interessant d'aquesta activitat es podria fer a la classe de Música. n primer lloc, poder veure com són aquests instruments, saber com sonen, entir-los integrats en alguna peça musical.

Com a cloenda i a iniciativa de la classe de Música, es podria fer una acció a l'escooa on després d'una breu exposició del problema davant tota la comunitat educativa es fes una actuació musical per ajudar a salvar aquests arbre.

ACTIVITAT 2.2.

SALVEM L'ARBRE QUE PRODUEIX MUSICA.

Diu una cançó de Paul McCartney: "Eben i ivori treballem junts amb harmonia". Però, malauradament, hi ha una nota discordant pel que fa referència als instruments musicals: mentre s'està intentant protegir els elefants contra els caçadors d'ivori, l'eben segueix sent vulnerable als estralls causats per la naturalesa i per l'home.

La música i la naturalesa són inseparables. Els instruments de fusta procedeixen dels millors arbres; les cordes es fabriquen amb budell d'animal i els tambors amb cuir. L'oboè, el clarinet, el fagot i la gaita han de fabricar-se amb fusta neghra africana o mpingo per tal de donar un so òptim.

Tot buscant el so perfecte, els fabricants d'instruments, orquestres professionals i grups de jazz d'Europa, Amèrica i Japó paguen quantioses sumes de l'esmentada matèria primera, induint així els països econòmicament febles a tallar arbres per obtenir aquests preuats guanys.

Quina és la gravetat del problema? Les existències de mpingo encara es desconeixen, especialment a Moçambic, on hi ha hagut una guerra civil. En canvi el govern de Tanzània ja ha confirmat que la seva població d'arbres de fusta d'alta qualitat està minvant, segons va constatar, a través d'un article, la investigadora finlandesa Maarit Puhakka, l'any 1991. Segons Puhakka, la situació actual és alarmant i reclama una acció immediata.

La planta espinosa de color groc, que rarament sobrepassa els nou metres d'alçada en la seva maduresa, s'assembla a la majoria d'arbres de la sabana africana. No té res que cridi l'atenció. Però si la tallem, la seva fusta negra esdevé un autèntic tresor. Un altre fet únic és que els arbres tarden entre 70 i 100 anys en arribar a la seva maduresa productiva, la qual cosa fa que la població forestal no sigui rendible.

Un altre perill per al mpingo són els incendis. Durant la llarga estació seca de l'Àfrica oriental, gran part d'aquesta zona és arrasada per ferotges incendis. Els arbres mpingo en resulten perjudicats, però no destruïts. El foc inutilitza la fusta d'aquests arbres per a la fabricació d'instruments. Una gestió adient pot contribuir a controlar els incendis mitjançant operacions de "crema controlada".

Tot i que el mpingo és venerat a Tanzània -constitueix un símbol nacional- i protegit per la llei, s'estan duent a terme moltes tals il·legals. Fins i tot, s'exporten arbres il·legalment i, el que encara és pitjor, a vegades s'utilitza com a llenya o per fabricar tanques per al bestiar.

Es necessita un pla de gestió pràctic. Durant els anys 80, el PNUMA, amb l'ajuda del govern finlandès, va recomanar un pla de gestió integrada per al mpingo de Tanzània. Es va planejar un sistema de finançament a través de la indústria de l'espectacle. Un concert benèfic és un excel·lent mitjà. Músics eminents i sindicats de músics hi estan interessats.

S'ha fet una pel·lícula de 52 minuts de duració "Mpingo- the Tree that Makes Music" que el Consorci Televisu per al Medi Ambient va divulgar l'any 1992.

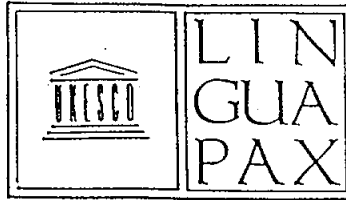
Entre els plans futurs per salvar el mpingo hi ha la publicació d'un nou prospecte, la identificació de planters, la celebració d'un concert i la formació d'experts forestals.

ALGUNES PREGUNTES:

- Què podríem fer des de les escoles i els instituts?
- Què suggeriries a les institucions -organismes internacionals, governs, ajuntaments, etc.- per alleugerir o resoldre aquest problema?
- Saps quines accions ha fet el PNUMA al llarg d'aquests darrers anys?

FONT: "Nuestro Planeta". Revista del PNUMA, núm. 6, 1992.

ACTIVITAT 2.2.

SALVEMOS EL ARBOL QUE PRODUCE MUSICA.

Dice una canción de Paul McCartney: "Ebano y marfil trabajamos juntos en armonía". Pero hay, desgraciadamente, una nota discordante en lo que se refiere a los instrumentos musicales: mientras se está intentando proteger a los elefantes contra los cazadores de marfil, el ébano sigue siendo vulnerable a los estragos causados por la naturaleza y por el hombre.

La música y la naturaleza son inseparables. Los instrumentos de madera proceden de los mejores árboles; las cuerdas se fabrican con tripa de animal y los tambores con cuero. El oboe, el clarinete, el fagot y la gaita deben fabricarse con madera negra africana o mpingo para obtener un sonido óptimo.

En su búsqueda del sonido perfecto, los fabricantes de instrumentos, orquestas profesionales y grupos de jazz de Europa, América y Japón pagan cuantiosas sumas de dicha materia prima, induciendo así a los países económicamente débiles a cortar árboles para obtener estas preciadas ganancias.

¿Cuál es la gravedad de este problema? Las existencias de mpingo todavía se desconocen, especialmente en Mozambique, donde ha habido una guerra civil. El gobierno de Tanzania, en cambio, sí ha confirmado que su población de árboles de madera de alta calidad está disminuyendo, según constató en 1991 un artículo de la investigadora finlandesa Maarit Puhakka. Según Puhakka, la situación actual es alarmante y reclama una acción inmediata.

La planta espinosa de color amarillo, que raras veces sobrepasa los nueve metros de altura en su madurez, se asemeja a la mayoría de árboles de la sabana africana. No hay nada en su aspecto que llame la atención. Pero si la cortamos, su madera negra constituye un auténtico tesoro. Otro fenómeno único es que los árboles tardan de 70 a 100 años a alcanzar la madurez productiva, lo cual no permite que la plantación forestal sea rentable.

El otro peligro del mpingo son los incendios. Durante la larga estación seca del Africa oriental, gran parte de esta zona es arrasada por feroces incendios. Los árboles mpingo resultan dañados por el fuego, aunque no destruidos. Los daños inutilizan la madera de estos árboles para la fabricación de instrumentos. Una gestión adecuada puede contribuir a controlar los incendios mediante operaciones de "quemada controlada".

Aunque el mpingo es venerado en Tanzania -constituye un símbolo nacional- y protegido por la ley, se están llevando a cabo muchas talas ilegales. Incluso se exportan los árboles ilegalmente y, lo que es peor, a veces se usan como leña o para fabricar vallas de ganado.

Es preciso un plan de gestión práctico. En los años 80, el PNUMA, con la ayuda del gobierno finlandés, recomendó un plan de gestión integrada para el mpingo de Tanzania. Se planeó un sistema de financiación a través de la industria del espectáculo. Un concierto benéfico es un excelente medio. Músicos eminentes y sus sindicatos se han interesado por el tema.

Se ha hecho una película de 52 minutos de duración "Mpingo- the Tree that Makes Music" que divulgó en 1992 el Consorcio Televisivo para el Medio Ambiente.

Entre los planes futuros para salvar el mpingo figura la publicación de un nuevo prospecto, la identificación de semilleros, la celebración de un concierto y la formación de expertos forestales.

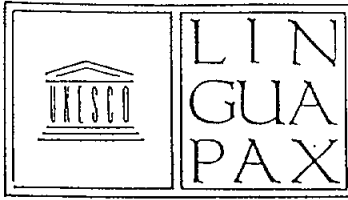
ALGUNAS PREGUNTAS:

- ¿Qué podríamos hacer desde las escuelas y los institutos?
- ¿Qué sugerirías a las instituciones -organismos internacionales, gobiernos, ayuntamientos- para aminorar o resolver este problema?
- ¿Sabes qué acciones ha hecho el PNUMA en los últimos años?

FUENTE: "Nuestro Planeta". Revista del PNUMA. Núm. 6, 1992.

ACTIVITY 2.2.

LET'S SAVE THE TREE THAT MAKES MUSIC.

Says a song by Paul McCartney, "Ebony and ivory work together in perfect harmony". But unfortunately a note of discord creeps in as regards the musical instruments: while attempts are being made to protect elephants from the ivory hunters, ebony is still vulnerable to the ravages of nature and mankind.

Music and nature are inseparable. Wooden instruments come from the best trees, the strings are made from animal gut and drums from skins. The oboe, clarinet, bassoon and bagpipes need to be made from black African wood or mpingo to obtain the best sound. In their search for the perfect sound, instrument manufacturers, professional orchestras and jazz groups in Europe, America and Japan pay large amounts of money for this raw material, thereby encouraging the economically weak countries to cut down trees to obtain this precious income.

How serious is the problem? We still don't know how much mpingo there is, especially in Mozambique, where there has been a civil war. The government of Tanzania, on the other hand, has confirmed that its population of trees of high quality wood is diminishing, as was reported in 1991 by the Finnish researcher Maarit Puhakka. According to Puhakka, the present situation is alarming and calls for immediate action.

This thorny yellow plant, which rarely grows to more than nine metres, looks like many of the other trees of the African savanna. There is nothing particularly remarkable about it. But once it is cut down, the black wood is worth a fortune. Another unique phenomenon is that the trees take between 70 and 100 years to reach maturity and start producing, which means that forest planting isn't profitable.

The other threat to the mpingo are forest fires. During the long East African dry season, much of the area is ravaged by fierce fires. The fire damages the mpingo trees but doesn't destroy them. The damage makes the trees' wood useless for manufacturing instruments. Proper management could help to control the fires by means of "controlled burning" operations.

The mpingo is worshipped in Tanzania -it is a national symbol- and protected by law, but much illegal tree felling goes on. The trees are even cut down illegally, and what is more, they are sometimes used as firewood or to build pens for livestock.

What is needed is a practical management plan. In the 80s, UNEP, with the aid of the Finnish government, recommended an integrated management plan for the mpingo in Tanzania. A system of funding was planned based on the music business. A charity concert would be an excellent idea. Leading musicians and their unions have shown an interest in the subject.

A 52-minute film has been made called "Mpingo -the Tree that Makes Music", distributed in 1992 by the Consorcio Televisivo para el Medio Ambiente.

Future plans to save the mpingo include the publication of a new prospectus, the identification of seed beds, a concert and the training of forestry experts.

SOME QUESTIONS:

- What can we at school do?

- What suggestions would you make to the institutions -international organisations, governments, local authorities- to reduce or solve this problem?

- Do you know what action UNEP has taken in recent years?

ACTIVITE 2.2.

SAUVONS L'ARBRE QUI FAIT DE LA MUSIQUE.

Une chanson de Paul McCartney dit: "L'ébène et l'ivoire, nous les travaillons ensemble, harmonieusement". Il y a cependant une note discordante en ce qui concerne les instruments de musique. En effet, tandis que l'on essaie de protéger les éléphants des chasseurs d'ivoire, l'ébène est toujours vulnérable aux dégâts causés par la nature et par l'homme.

La musique et la nature sont inséparables. Les instruments en bois viennent des plus beaux arbres; les cordes sont faites en boyaux d'animaux et les tambours en peau. Pour donner un son parfait, le hautbois, la clarinette, le basson et la cornemuse doivent être fabriqués en bois noir d'Afrique ou mpingo.

Dans leur quête du son parfait, les fabricants d'instruments, les orchestres professionnels et les groupes de jazz d'Europe, d'Amérique et du Japon paient des sommes astronomiques pour cette matière première et incitent donc les pays économiquement faibles, qui veulent profiter ce riche commerce, à couper des arbres.

Quelle est la gravité du problème? On ne sait pas encore combien il y a de mpingos dans le monde, notamment au Mozambique où il y a eu une guerre civile. Le gouvernement de Tanzanie en revanche a confirmé que dans son pays la population d'arbres à bois de haute qualité a diminué, tel que l'a fait savoir dans un article publié en 1991 la chercheuse finlandaise Maarit Puhakka, selon laquelle la situation actuelle est alarmante et exige une action immédiate.

La plante jaune épineuse, dont la taille dépasse rarement neuf mètres à l'âge adulte, ressemble à la plupart des autres arbres de la savane africaine. Son aspect extérieur n'a rien de spécial. Mais si on la coupe, alors son bois noir constitue un véritable trésor. Le fait que l'arbre mette de 70 à 100 ans à atteindre la maturité productive, ce qui ne permet pas à la plantation forestière d'être rentable, constitue un autre élément unique du mpingo.

Une autre menace pour le mpingo sont les incendies. Durant la longue saison sèche d'Afrique orientale, une grande partie de cette zone est dévastée par de terribles incendies. Les mpingos sont abîmés par le feu mais non détruits. Leur bois n'est alors plus apte à la fabrication d'instruments. Une gestion appropriée moyennant des opérations de "brulis contrôlé" pourrait contribuer à prévenir ces incendies.

Bien que le mpingo soit vénéré en Tanzanie -c'est un symbole national- et protégé par la loi, on y effectue un grand nombre de coupes illégales. On abat même les arbres illégalement et, pire encore, on s'en sert parfois comme bois domestique ou pour clôturer les espaces où l'on garde le bétail.

On a besoin d'un plan de gestion pratique. Dans les années 80, le PNUMA, avec l'aide du gouvernement finlandais, recommanda un plan de gestion intégrée pour le mpingo de Tanzanie. On envisagea un système de financement par l'intermédiaire de l'industrie du spectacle. Un concert de soutien est un très bon moyen. Des musiciens connus et leurs syndicats se sont intéressés au sujet.

On a fait un film de 52 minutes intitulé "Le mpingo -l'arbre qui fait de la musique", qui fut divulgué en 1992 par le Consortium de Télévision pour l'Environnement.

Parmi les plans à mettre en place pour sauver le mpingo figurent la publication d'une nouvelle brochure, l'identification de pépinières, la célébration d'un concert et la formation d'experts forestiers.

QUELQUES QUESTIONS:

- Et nous, que pourrions-nous faire à cet égard dans nos écoles et nos collèges?
  - D'après vous, que pourraient faire les institutions -organismes internationaux, gouvernements, municipalités, etc.- pour atténuer ou résoudre le problème?
  - Etes-vous au courant des actions menées à bien par le PNUMA dans ce domaine ces dernières années?
-

ACTIVITAT 2.3.

TITOL: "Una sequera a l'Àfrica"

AREES DE CONEIXEMENT: Ciències Naturals, Ciències Socials, Llengua.

MATERIAL: Mapes. Textos dels discursos.

DURACIO: 2 o 3 sessions.

OBJECTIUS:

Percebre la complexitat dels problemes mediambientals, particularment el lligat a l'escassetat de recursos bàsics com l'aigua, així com la diversitat de postures possibles en encarar-los. A més, presentar el problema de l'aigua i els possibles conflictes mediambientals que pot provocar.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Llegiu atentament les informacions que se us dona -els textos de Kaleza i Hamade Kaboré-, tot situant el país i la problemàtica en el mapa adjunt. Els dos protagonistes, una dona d'un petit poble i un ministre, viuen en un país africà imaginari, Sahèlia.

Per grups, intenteu imaginar la conversa entre Kaleza, la dona de poble, i Hamade Kaboré, el ministre de Medi Ambient, així com les respectives argumentacions. Busqueu la informació adient per tal de completar els arguments. Intenteu posar per escrit els resultats o bé dramatitzeu la situació. Cal posar, finalment, els resultats en comú.

Per acabar, haureu de completar l'activitat llegint la informació que acompanya el mapa, la qual us obligarà a replantejar les vostres argumentacions.

AVALUACIO:

Una vegada més, l'avaluació es basarà en una posta en comú dels vostres sentiments envers aquesta situació.

ACTIVITAT 2.3.

UNA SEQUERA A L'AFRICA.

Els personatges i la situació que es descriuen aquí són ficticis, però estan inspirats en persones reals i en la crisi que pateix gran part d'Àfrica.

Vosaltres podríeu ser Kaleza, una dona de poble, i Hamade Kaboré, ministre de Medi Ambient. Imagineu-vos que viviu tots dos en un país africà imaginari anomenat Sahèlia. Tots dos teniu el mateix problema: l'aigua. Coneguem quina és l'opinió de l'una i de l'altre respecte aquesta qüestió.

KALEZA viu en un petit poblat d'un país africà, Sahèlia. La vida, com s'esdevé per a la majoria de les dones d'aquelles contrades, no és gens fàcil. Ella és responsable dels conreus que alimenten la seva família, així com de cuinar i tenir cura de la casa. A més a més, té tres criatures. Fins fa poc en tenia quatre, però la més petita morí recentment d'una diarrea perllongada, una malaltia molt freqüent entre la canalla de Sahèlia. El seu marit és més temps fora de casa que a casa, atès que malda per fer-se amb treball a Abidjan, la capital de Costa d'Ivori, situada a centenars de quilòmetres de distància. Ha de treballar a la ciutat per aconseguir menjar extra per a la família per als mesos més secs de l'any, quan el gra conreat per la dona s'acaba. Abans hom podia conrear melca i mill en l'estació humida i recollir-ne prou per a tot l'any. Ara hi ha menys pluja, els conreus no són productius i hi ha menys gra per guardar per a l'estació seca.

Però el problema de l'aigua no es redueix a l'agricultura. Cada dia KALEZA ha de caminar diversos cops dos quilòmetres, transportant un dipòsit de 10 kgs, fins el pou d'aigua més proper. Normalment fa aquest recorregut pel cap baix tres cops al dia. La causa de la malaltia que matà la seva filla petita pot procedir del pou.

KALEZA ha sentit a dir que els habitants d'alguns pobles, amb algun ajut extern, s'apleguen per resoldre els seus problemes d'aigua. Per exemple, cavant pous dels quals bombejar aigua manualment per tal d'evitar llargues caminades. A més, es poden construir murs de pedra a través dels camps per captar l'aigua de pluja i regar els conreus fins i tot durant l'estació seca. KALEZA és conscient que es tracta d'una bona situació, però sap també que cal ajut extern, car hi ha més de 10 quilòmetres de distància fins el lloc més proper on hi ha pedres. Es tracta d'una distància massa llarga perquè KALEZA, o fins i tot el poblat sencer, pugui transportar-les. KALEZA creu que el seu govern no els ajuda prou.

.....

HAMADE KABORE és el ministre de Medi Ambient de Sahèlia. El seu país és un dels més pobres i àrids d'Àfrica. Durant els darrers vint anys hi ha hagut constants sequeres. Sovintegen la fam i la malnutrició, així com les morts infantils. La primera prioritat d'HAMADE és resoldre el problema de la falta d'aigua d'una vegada per sempre. Té una gran idea. A tota Àfrica existeixen grans projectes, amb costos de bilions de dòlars, per dur aigua a les zones seques. Creu que serà fàcil convèncer els governs estrangers que prestin diners.

La idea d'HAMADE és construir una gran presa al riu Sahel, que flueix a través de Sahèlia. No es tracta d'una idea totalment nova, donat que ja existeixen preses d'aquest tipus a Àfrica, des d'Assuan (Egipte) a Kariba (Zàmbia). La presa crearà un gran llac que inundarà 30.000 hectàrees de terres pobres situades als marges del riu, però proporcionarà irrigació per a una zona encara més gran, a la que hom pot desplaçar els agricultors. La presa proporcionarà també electricitat, que pot fomentar la creació d'indústries a la capital, Miragaia. Tanmateix, HAMADE està un xic preocupat. Li han dit que alguns grans projectes d'aquest tipus

no aconseguiren resoldre el problema de la manca d'aigua. Realment, no li agradaria gens ni mica ser recordat com un fracassat.

.....

NOTA: Si Hamade no hagués sortit del despatx, hagués pogut llegir un informe que acabava d'arribar. Si Kaleza hagués sabut llegir, també ho hagués pogut fer. L'informe ha quedat sintetitzat amb els textos que acompanyen el mapa de l'embassament.

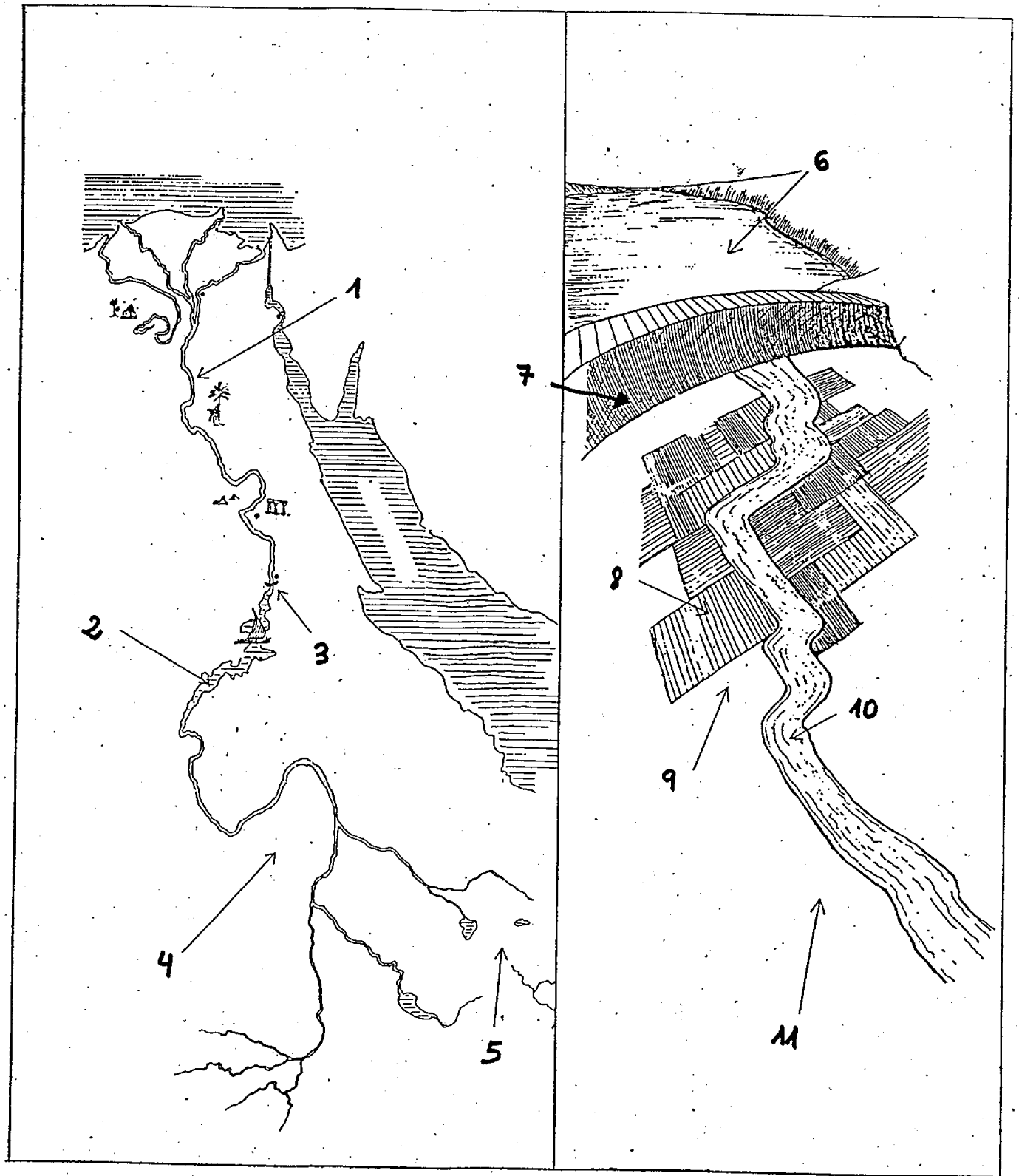
TEXT EXPLICATIU DEL MAPA.

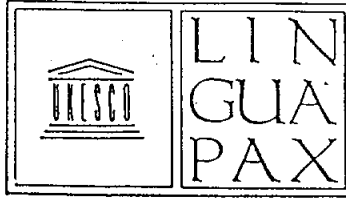
1. El 95% de la població d'Egipte viu al costat del Nil. La major part del país és massa seca per sustentar conreus. L'aigua del riu tot just permet les persones viure al seu costat.
  2. El llac Nasser, 400 kms de Nord a Sud, és el llac format per darrera de la presa un cop s'inundà la vall del Nil. Pobles i plantacions varen desaparèixer i hom va reubicar les poblacions al voltant del llac.
  3. La presa d'Aswan es construí l'any 1970, permetent l'Egipte controlar les crescudes o riuades del Nil. A més, la presa permet produir electricitat, la qual cosa forneix una gran quantitat d'energia a Egipte.
  4. El Sudd és una extensa zona humida situada al Sudan meridional, per la qual corre el Nil. Gairebé el 10% de l'aigua del Nil es perd per evaporació a mesura que el riu corre lentament a través del Sudd.
  5. L'altiplà d'Etiòpia és la font de gairebé el 85% de l'aigua que corre pel Nil. El govern etiòpe ha amenaçat diversos cops amb construir la seva pròpia presa i usar el volum d'aigua retinguda resultant.
  6. L'aigua s'evapora de la superfície del llac en l'època càlida, tot reduint el flux total del riu a través d'Egipte.
  7. Els sediments s'enfonsen al llac perquè l'aigua està aturada. Així, el llac va perdent profunditat gradualment en incrementar-se els sediments, per la qual cosa és menor l'aigua que pot contenir.
  8. A més, els camps ja no són fertilitzats amb els sediments, atès que queden emmagatzemats al fons del llac. Cal doncs emprar fertilitzants artificials per aconseguir el creixement dels conreus.
  9. Un cop que la presa controla l'aigua, els camps ja no s'inunden per les riuades anyals. Això fa que l'aigua no s'emporti la sal, que es concentra al sòl, fent malbé els conreus.
  10. Els peixos estan a punt de desaparèixer del riu, donat que les seves aigües ja no transporten tants nutrients com abans.
  11. La bilharziosi, una malaltia propagada pels cargols, s'ha fet més perillosa atès que les riuades ja no s'enduen els cargols riu avall.
-

ACTIVITAT 2.3.

UNA SEQUERA A L'ÀFRICA.

ACTIVIDAD 2.3.

UNA SEQUIA EN AFRICA.

Los personajes y la situación que aquí se describen son ficticios, pero están inspirados en personas reales y en la crisis que padece gran parte de Africa.

Vosotros podríais ser Kaleza, una mujer de pueblo, y Hamade Kaboré, ministro de Medio Ambiente. Imaginad que vivís en un país africano imaginario llamado Sahelia. Ambos tenéis el mismo problema: el agua. Conozcamos cuál es la opinión de una y otro respecto a esta cuestión.

KALEZA vive en un pequeño poblado de un país africano, Sahelia. Su vida, como la de la mayoría de las mujeres de esos lugares, no es nada fácil. Ella es la responsable de los cultivos que alimentan su familia, además tiene que cocinar y llevar a cabo las labores del hogar. Y debe cuidar sus tres hijos. Hasta hace poco tenía cuatro pero la más pequeña murió recientemente de una diarrea prolongada, enfermedad muy frecuente entre los niños de Sahelia. Su marido pasa más tiempo fuera de casa que en ella, dado que está buscando trabajo en Abidjan, la capital de Costa de Marfil, situada a centenares de kilómetros de distancia. Ha de trabajar en la ciudad para conseguir comida extra para su familia, para los meses más secos del año, cuando el grano cultivado por su mujer se ha acabado. Antes se podía cultivar sorgo y millo durante la estación húmeda y recoger suficiente cantidad para todo el año. Ahora hay menos lluvia, los cultivos no son productivos y hay menos grano para guardar para la estación seca.

Pero el problema del agua no se reduce a la agricultura. Cada día, KALEZA ha de recorrer varias veces dos kilómetros transportando un depósito de 10 kgs., hasta el pozo de agua más próximo. Normalmente hace este recorrido unas tres veces al día. La causa de la enfermedad que mató a su hija pequeña podría proceder del pozo.

KALEZA ha oído decir que en algunos pueblos las personas, con ayuda externa, intentan resolver juntos sus problemas de agua, evitándose así las largas caminatas. Además se pueden construir muros de piedra a través de los campos para retener el agua de la lluvia y regar los cultivos, incluso durante la estación seca. KALEZA piensa que es una buena solución pero sabe también que se necesita ayuda externa, puesto que el pueblo está situado a más de 10 kilómetros de distancia hasta el lugar más próximo donde hay piedras. Se trata de una distancia demasiado larga para que Kaleza, e incluso el pueblo entero, puedan transportarlas. KALEZA cree que su gobierno no les ayuda suficientemente.

.....

HAMADE KABORE es el ministro de Medio Ambiente de Sahelia. Su país es uno de los más pobres y áridos de Africa. Durante los últimos veinte años ha habido sequías constantemente. El hambre y la desnutrición abundan, y mueren muchos niños. La primera prioridad de HAMADE es resolver el problema de la falta de agua de una vez por todas. Tiene una gran idea. En muchos lugares de Africa existen grandes proyectos, de billones de dólares, para llevar agua a las zonas secas. HAMADE piensa que será fácil convencer a los gobiernos extranjeros para que presten dinero.

La idea de HAMADE es construir un enorme pantano en el río Sahel, que atraviesa Sahelia. No se trata de una idea completamente nueva dado que ya existen pantanos de este tipo en Africa, desde Asuán (Egipto) hasta Kariba (Zambia). El embalse creará un gran lago que inundará 30.000 hectáreas de tierras pobres situadas en las orillas del río, pero proporcionará regadío a una zona todavía mayor, a la cual podrían

desplazarse los agricultores. El pantano producirá electricidad, que puede fomentar la creación de industrias en la capital, Miragia. Pero HAMADE está un poco preocupado porque le han dicho que algunos de estos grandes proyectos no consiguen resolver la falta de agua. Realmente, a él no le gustaría en absoluto ser recordado como un fracasado.

.....

NOTA: Si Hamade no hubiera salido de su despacho, hubiera podido leer el informe que acababa de llegar. Si Kaleza hubiera sabido leer, también lo hubiera podido hacer. El informe explica el desastre ecológico provocado por Asuán. Sintetizamos los principales elementos con los textos que acompañan el mapa.

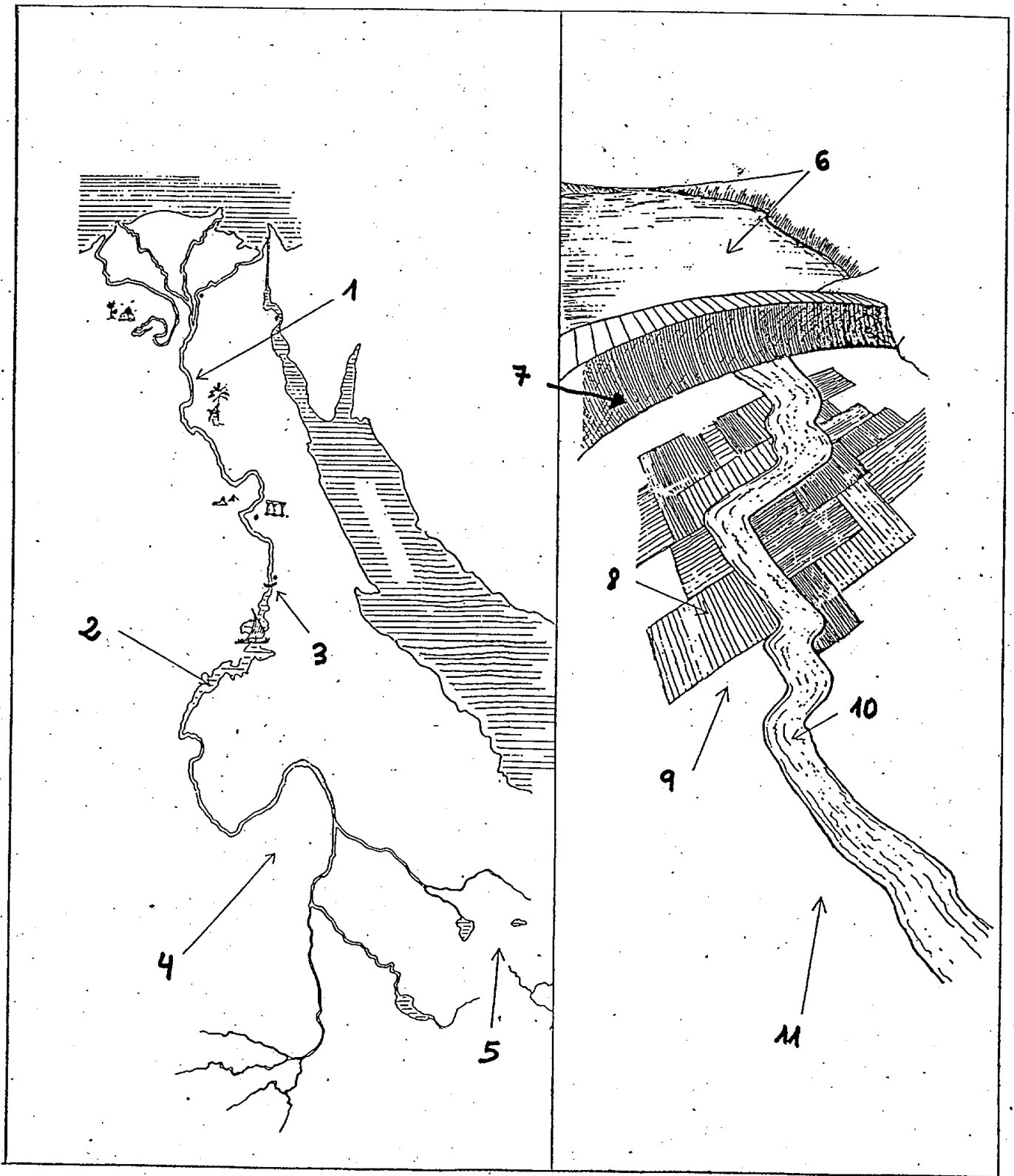

TEXTOS EXPLICATIVOS DEL MAPA.

1. El 95% de la población de Egipto vive al lado del río Nilo. La mayor parte del país es demasiado seca para los cultivos. El agua del río sólo permite a las personas vivir a sus orillas.
  2. El lago Násér, 400 ms., de Norte a Sur, es el lago formado detrás del embalse cuando se inundó el valle del Nilo. Pueblos y plantaciones desaparecieron y las poblaciones se reubicaron alrededor del lago.
  3. El embalse de Asuán fue construido en 1970, permitiendo a Egipto controlar las crecidas o riadas del Nilo. Además, el pantano permite producir electricidad para la mayoría de necesidades del país.
  4. El Sudd es una extensa zona húmeda situada en el Sudán meridional, y por ella fluye el Nilo. Cerca del 10% del agua del Nilo se pierde por evaporación a medida que fluye lentamente a través del Sudd.
  5. La meseta de Etiopía es la fuente de casi el 85% del agua del Nilo. El gobierno etiope ha amenazado varias veces con la idea de construir su propio pantano y usar el volumen de agua que éste tuviera.
  6. El agua de la superficie del lago se evapora durante la época cálida reduciéndose el flujo total del río a través de Egipto.
  7. Los sedimentos se hunden en el lago porque el agua está estancada. De este modo, el lago va perdiendo profundidad gradualmente al incrementarse sus sedimentos, y así la cantidad de agua que puede contener es menor.
  8. Además, los campos no son fertilizados por los sedimentos puesto que estos quedan almacenados en el fondo del lago. Y hay que usar fertilizantes artificiales para conseguir el crecimiento de los cultivos.
  9. Una vez el embalse controla el agua, los campos ya no se inundan con las riadas anuales. Esto hace que el agua no se lleve la sal que se concentra en el suelo, dañando los cultivos.
  10. Los peces están a punto de desaparecer del río, dado que sus aguas ya no transportan tantos nutrientes como antes.
  11. La bilharziosis, una enfermedad propagada por los caracoles, se ha hecho más peligrosa porque las riadas ya no se llevan los caracoles río abajo.
-

ACTIVIDAD 2.3.

UNA SEQUÍA EN ÁFRICA.

ACTIVITY 2.3.

LIVING WITH DROUGHT IN AFRICA.

Both the characters and the situation described below are fictional, but they are based on real people and a real crisis that is affecting much of Africa.

You are Hamade Kabore, Government Minister for the Environment, and Kaleza, a village woman. You both live in the imaginary African country, Sahelia. Hamade has decided to talk to some ordinary people. He meets Kaleza in her village. They are both concerned about water.

KALEZA lives in a small village in the African country, Sahelia. In common with most women in the country, her life is not easy. She is responsible for growing the crops which support her family, as well as cooking and looking after the home. She also has three children to care for. There were four but her youngest died from a prolonged bout of diarrhoea, a common childhood ailment in Sahelia.

Her husband spends more time away these days than at home. He seeks work in Abidjan, capital of Ivory Coast, hundreds of miles away. He needs work in the city to bring extra food to support the family during the driest months of the year when grain runs out. Long ago it was possible to grow sorghum and millet in the wet season and harvest enough to last for the whole year. Now there is less rain and crops don't grow so well, so there is less grain to store for the dry season.

Water is a problem in other ways. Every day KALEZA makes the 2 km journey to the nearest water hole and back with her 10 kilo water jar. She has to do this two or three times a day. The water hole may have been the source of disease which killed her child.

KALEZA has heard that in some villages the people have got together, with some outside help, to solve their water problems. They have dug wells from which they are able to pump water by hand, saving long walks to a water hole. They have also built stone walls across their fields to trap rainwater, so that crops can be watered even when it is dry. She thinks this is a good solution but she knows that the village will need help. It is about 10 kilometres to the nearest source of stones -too far for KALEZA, or even the whole village, to collect by hand. She feels the government is not doing enough to help them.

.....

HAMADE KABORE is the Government Minister for the Environment in Sahelia. His country is one of the poorest in Africa, and also one of the driest. The last 20 years have seen one drought after another. Hunger and malnutrition are common and too many children die young. HAMADE's main priority is to solve the problem of water shortage once and for all. He has had a very big idea. All over Africa there are major projects involving billions of dollars, to bring water to dry areas. He knows it will be easy to get foreign governments to lend him money.

HAMADE's idea is to build a huge dam on the Sahel River which flows through Sahelia. It is not a totally original idea. In fact there have been many similar dams built throughout Africa, from the Aswan Dam in Egypt to the Kariba Dam in Zambia. The dam would create a large lake which would flood about 30.000 hectares of poor farmland close to the river. But it would provide irrigation for an even larger area which the farmers could move to. The dam would also produce electricity which might help to encourage new industry in the capital city, Miragia.

But now HAMADE is getting worried. He has heard that some large projects have failed to solve the water shortage. The last thing that he wants is to be remembered as a failure.

.....

If Hamade had stopped to read his morning post before leaving his government office, he might have read the report "Aswan Dam - Water Disaster". If Kaleza had been taught to read she would have been able to read it too.

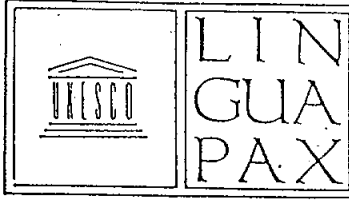
.....

WORDBOX:

- Malnutrition: Lack of the right type of food.
  - Drought: Long time without rain.
  - Irrigation: Water supplied to crops by farmer.
  - Fertilizer: Substances which can be added to soil to provide extra food for plants.
  - Evaporation: Process of water turning to vapour when heated.
  - Silt: Fine particles of soil carried by water.
  - Nutrients: Material which are necessary for life and growth.
-

ACTIVITE 2.3.

VIVRE AVEC LA SECHERESSE EN AFRIQUE.

Les personnages et la situation qui sont décrits ici sont fictifs mais ils s'inspirent de personnes réelles et de la crise qui frappe une grande partie de l'Afrique.

Vous êtes Hamade Kaboré, ministre de l'environnement, et Kaleza, une villageoise. Vous habitez tous deux dans un pays africain imaginaire, le Sahelia. Hamade a décidé de discuter avec la population. Il rencontre Kaleza dans son village. Ils sont tous les deux concernés par l'eau.

KALEZA habite un petit village dans un pays africain, le Sahelia. Comme la plupart des femmes de son pays, sa vie n'est pas facile. Elle est responsable des cultures qui nourrissent sa famille, ainsi que de la cuisine et des travaux domestiques. Elle a aussi trois enfants dont elle doit s'occuper. Ils étaient quatre mais le plus jeune est mort après une longue diarrhée, une maladie qui frappe de nombreux enfants au Sahelia.

Ces jours, son mari n'est guère à la maison. Il cherche du travail à Abidjan, capitale de la Côte d'Ivoire, à une centaine de kilomètres. Il doit travailler en ville afin d'acheter de la nourriture pour sa famille. Un complément alimentaire absolument nécessaire pendant les mois les plus secs de l'année quand les réserves sont épuisées. Autrefois, il était possible de cultiver le sorgho et le mil pendant la saison humide et d'en récolter suffisamment pour tenir pendant toute l'année. Maintenant, il y a moins de pluie et les cultures ne prospèrent pas très bien. Il y a donc moins de céréales à stocker pour la saison sèche.

L'eau pose aussi d'autres problèmes. Chaque jour, KALEZA parcourt 2 km pour atteindre le puits le plus proche. Elle revient chargée d'une jarre d'eau qui pèse 10 kilos ou plus. Elle fait ce va-et-vient deux ou trois fois par jour. L'eau de ce puits est peut-être à l'origine de la maladie qui a tué son enfant.

KALEZA a appris que, dans certains villages, les habitants, avec une aide extérieure, essaient ensemble de résoudre leurs problèmes d'eau. Ils ont creusé des puits munis de pompes manuelles. Ainsi la corvée d'eau est bien allégée. Ils ont aussi construit des murs de pierres à travers leurs champs pour retenir l'eau de pluie et irriguer les cultures pendant la saison sèche. Elle pense qu'il s'agit d'une bonne solution, mais elle sait que le village aura besoin d'aide. Il est situé à 10 km de l'endroit le plus proche où se trouvent les pierres. Trop loin pour KALEZA, ou même pour le village entier. Elle a le sentiment que le gouvernement ne fait pas assez pour les aider.

.....

HAMADE KABORE est ministre de l'environnement du Sahelia. Son pays est un des plus pauvres d'Afrique et il est parmi les plus touchés par le manque d'eau. Les sécheresses se sont succédées sans répit pendant les vingt dernières années. La faim et la malnutrition sont courantes et trop d'enfants meurent jeunes. La principale préoccupation de HAMADE est de résoudre le problème du manque d'eau une fois pour toutes. Il vient d'avoir une très bonne idée. Dans toute l'Afrique, des projets s'élevant à des milliards de dollars sont mis en oeuvre afin d'approvisionner en eau les régions sèches. Il sait qu'il sera facile de convaincre les gouvernements étrangers de lui prêter de l'argent.

L'idée de HAMADE est de construire un énorme barrage sur la rivière Sahel qui traverse le Sahelia. Ce n'est pas une idée tout à fait originale. En effet, plusieurs barrages identiques ont été construits à travers l'Afrique, du barrage d'Assouan en Egypte à celui de Kariba en Zambie. Le barrage créerait un grand lac et inonderait environ 30.000 hectares de sol maigre près de la rivière. Mais il fournirait de l'eau pour

l'irrigation d'une surface encore plus étendue où les paysans pourraient s'installer. Le barrage produirait également de l'électricité, ce qui favoriserait l'installation de nouvelles industries dans la capitale, Miragia.

Mais maintenant, HAMADE est inquiet. Il a entendu dire que certains grands projets n'ont pas réussi à venir à bout de la pénurie d'eau. La dernière chose dont il a envie, c'est qu'on se souvienne de lui comme l'auteur d'un projet qui aurait échoué.

NOTE: Si HAMADE avait pris le temps d'ouvrir son courrier ce matin avant de quitter son bureau gouvernemental, il aurait pu lire le rapport que vous trouverez à côté de la carte du barrage.

Si Kaleza avait appris à lire, elle aurait pu, elle aussi, en prendre connaissance.

Vous trouverez un résumé de ce rapport dans les textes qui accompagnent la carte du barrage.

PETIT VOCABULAIRE:

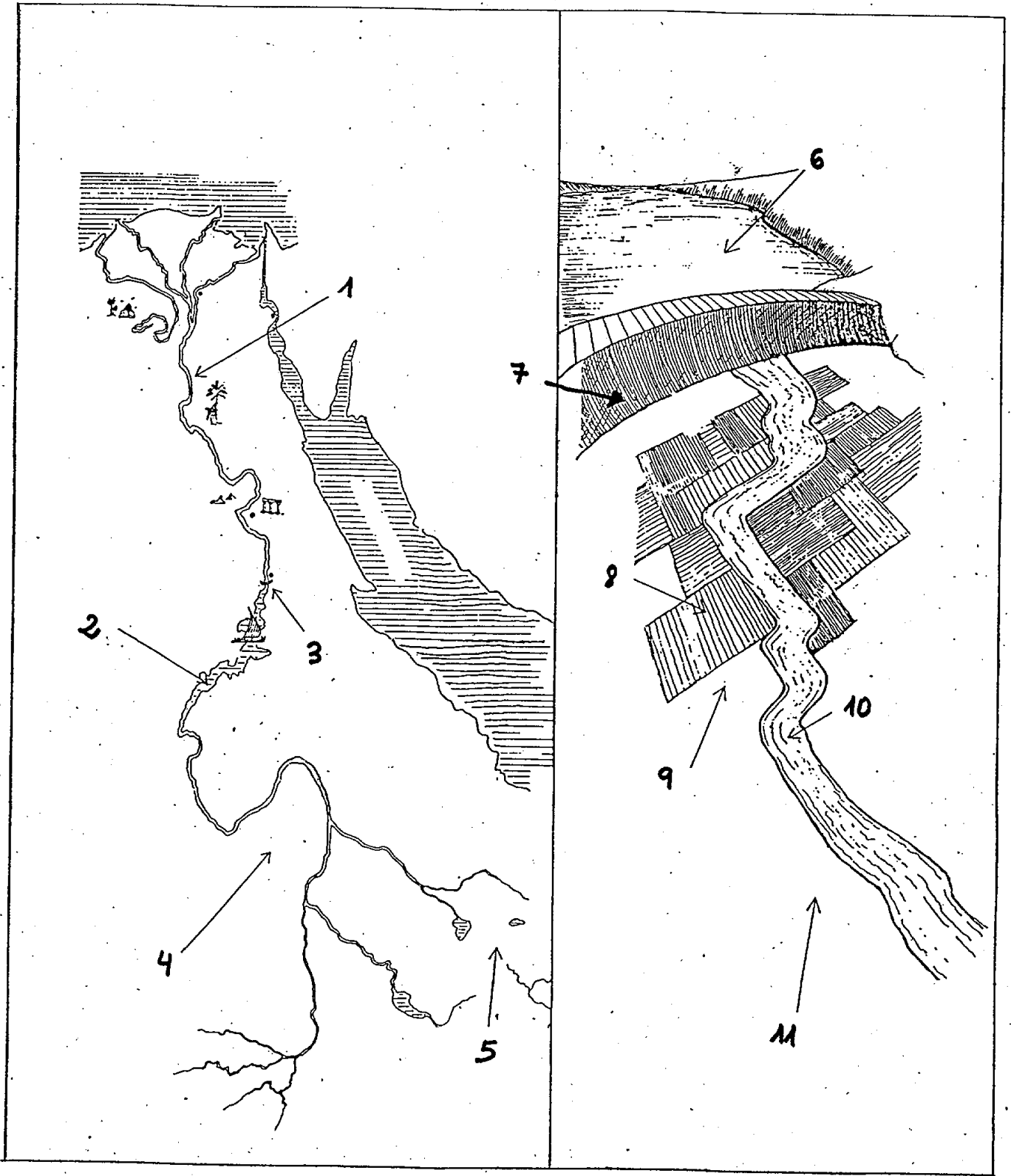
- Malnutrition: Alimentation mal équilibrée.
  - Sécheresse: Temps sec, absence ou insuffisance des précipitations.
  - Irrigation: Arrosement artificiel des terres.
  - Evaporation: Transformation d'un liquide en vapeur par sa surface libre, à toute température.
  - Limon: Terre ou fines particules, entraînées par les eaux et déposées sur le lit et les rives des fleuves.
-

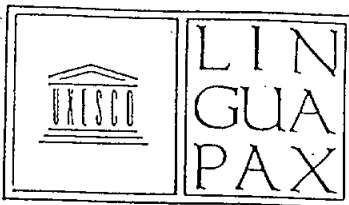
TEXTE A AJOUTER A LA CARTE.

1. 95% de la population égyptienne habite près du Nil. Le reste du pays est trop sec pour la culture. Seule l'eau du fleuve permet aux gens de vivre.
  2. Le lac Nasser, long de 400 km du nord au sud, est le grand lac qui s'est formé lorsque les inondations ont recouvert la vallée du Nil en amont du barrage. Des villages et des fermes ont disparu, et beaucoup de monde s'est réinstallé autour du lac.
  3. Le barrage d'Assouan a été construit en 1970 et permet à l'Égypte de contrôler le débit du Nil. La production d'électricité du barrage couvre la plus grande partie des besoins énergétiques de l'Égypte.
  4. Le "Sudd" est une vaste zone humide dans le sud du Soudan où coule le Nil. 10% de l'eau du fleuve est perdue par évaporation, car son débit est très lent dans cette région.
  5. Les plateaux éthiopiens produisent 85% de l'eau du Nil. Maintenant, le gouvernement éthiopien menace de construire son propre barrage et d'utiliser l'eau lui-même.
  6. Pendant les grandes chaleurs, l'eau s'évapore de la surface du lac Nasser et réduit ainsi le volume d'eau du Nil à travers l'Égypte.
  7. Le limon se dépose au fond du lac parce que l'eau est stagnante. Petit à petit, le lac se comble et contient de moins en moins d'eau.
  8. Les champs ne sont plus fertilisés par le limon qui est retenu dans le lac. Donc, il faut maintenant utiliser les fertilisants artificiels pour les cultures.
  9. Maintenant que le débit est régularisé par le barrage, les champs ne sont plus irrigués par les inondations qui se produisaient chaque année. Le sel n'est pas lavé et s'accumule dans le sol, menaçant les cultures.
  10. Les poissons disparaissent du fleuve car il ne contient plus les éléments nutritifs nécessaires.
  11. La bilharziose, une maladie transmise par des escargots, est devenue plus fréquente depuis que les inondations ne les emportent plus.
-

ACTIVITÉ 2.3.

VIVRE AVEC LA SÉCHERESSE EN AFRIQUE.

ACTIVITAT 2.4. RECURSOS ESCASSOS.

ACTIVITAT 2.4.1.

TITOL: "Joc de l'energia"

AREES DE CONEIXEMENT: Ciències Naturals, Ciències Socials, Llengua.

MATERIAL: Un pati, paper vermell, paper blau, cel.lo, guix (si es volen fer els quadrats N i S al terra del pati, una altra possibilitat seria tenir-los dibuixats en folis).

DURACIO: 1 sessió doble, és a dir, dues hores de classe o una tarda.

PRESENTACIO:

Els països industrialitzats, amb una enorme demanda energètica, utilitzen no solament els seus propis recursos, sinó també els dels països no industrialitzats. Amb aquest joc podrem comprovar que això és cert. Aquesta activitat es permetrà treballar continguts com: l'energia (energies renovables i energies alterantives); les relacions entre els països industrialitzats i el Tercer Món; el sistema econòmic mundial (relacions Nord-Sud).

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

-Es dibuixen 2 rectangles a terra del pati: l'A d'1 x 5 m., i el B, de 3 x 5 m. Dins del rectangle A s'hi col·locaren 10 alumnes, que representen les reserves d'energia d'un país industrialitzat. El rectangle B n'acollirà 30, que representaran les reserves d'energia d'un país del Tercer Món.

-Es dibuixen en el sòl del pati (o bé, es té dibuixat en dos fulls a part): 1 quadrat amb 100 caselles (50 fàbriques i 50 transports i varis) i correspondrà al consum energètic del país desenvolupat (N) i 1 rectangle amb 10 caselles (5 fàbriques i 5 transports i varis) que correspondrà al consum energètic del país del Tercer Món (S). (Veure dibuix annex).

- Es formen 2 rodes, dibuixant-les a terra amb cercles concèntrics. En cada una d'elles giren 10 alumnes procedents dels rectangles A i B. Al girar produeixen energia per a les fàbriques, els transports i altres elements dels seus països.

- En la roda N giren els alumnes que representen un país industrialitzat. Correran a una velocitat 10 vegades superior a la de la roda S (alumnes que representen el Tercer Món). D'aquesta manera s'estableix una relació 1/10 en el consum d'energia entre el Nord i el Sud.

- La roda N ha de produir energia per abastar 50 fàbriques i 50 mitjans de transport. Cada volta que donen serveix per proveir una fàbrica o un mitjà de transport. El coordinador/professor posa un senyal sobre la fàbrica o el transport cobert amb cada volta.

- A mesura que els alumnes del N es vagin cansant, com que no tenen reserves, han de ser substituïts pels que estan de reserva del S. El professor anirà al lloc de les reserves (rectangle B) i anirà agafant successivament tants alumnes com siguin necessaris.

- El/la professor/a tallarà el joc quan es vegi clarament que la roda N gira gràcies a les reserves d'energia que agafa de B.

REGLES DEL JOC:

- Els 10 alumnes del rectangle A (reserves dels països industrialitzats) duran un distintiu vermell, fet amb paper i enganxat a l'esquena.

- Els 30 alumnes del rectangle B (reserves dels països del Tercer Món) en duran un de blau, col·locat de la mateixa manera.

- El/la professor/a donarà el senyal d'inici del joc i fixarà la velocitat de cada roda en una relació 1/10 (els de la roda N correran 10 vegades més depressa que els de la roda S).

- El professor anirà marcant amb una creu les caselles corresponents a les voltes que fan els alumnes. I ell/ella és l'únic que pot parar el joc quan ho cregui oportú.

Com a cloenda i, si es vol, com a avaluació proposem la confecció de murals explicatius de perquè l'energia és cara i com pot fer-se per estalviar-ne. I com a treball de creativitat, una redacció sota el títol de: "Què passaria si la nostra població es quedés sense energia durant una setmana?".

AVALUACIO: ---

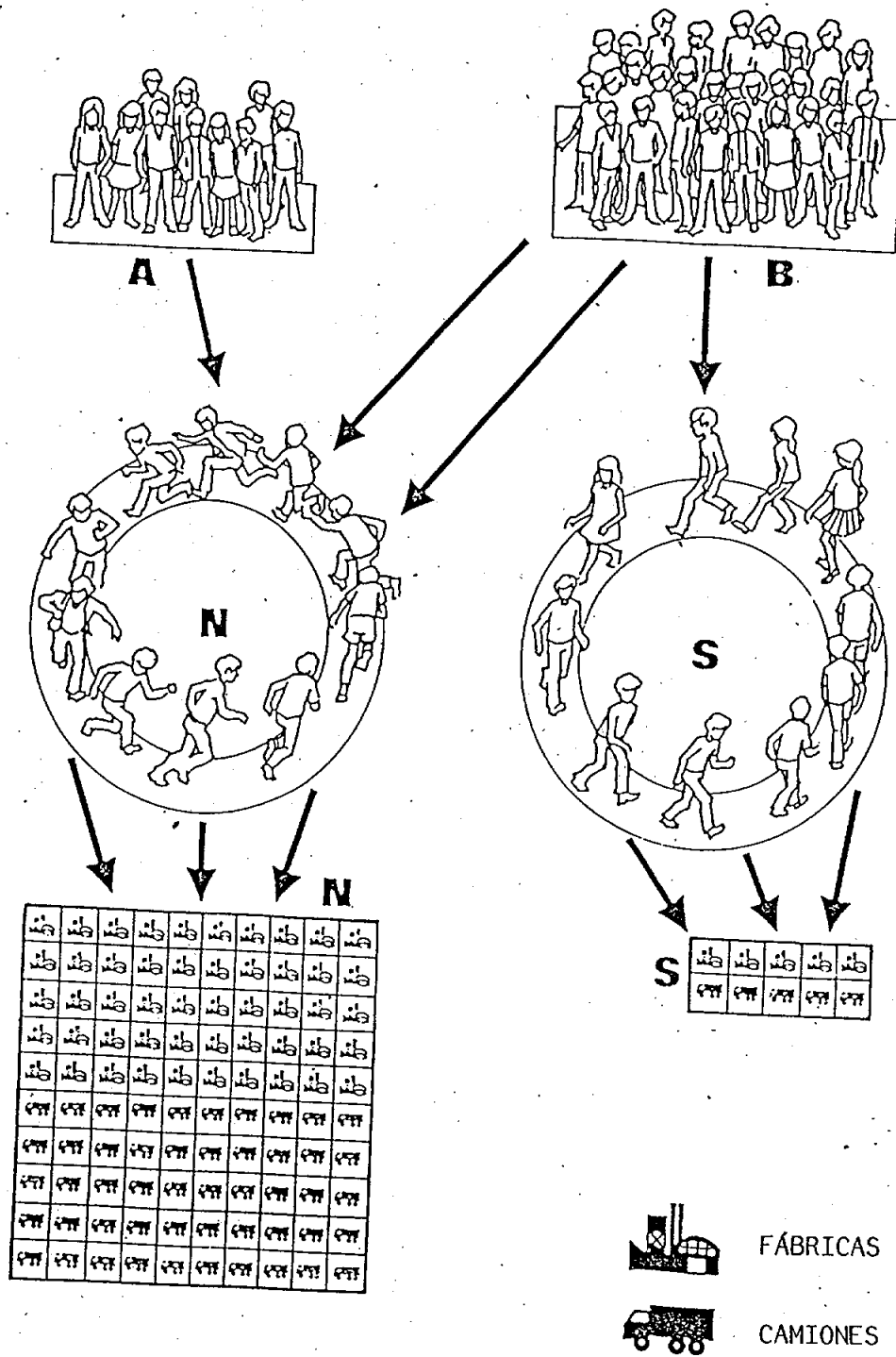

ACTIVIDAD 2.4.1.

EL JUEGO DE LA ENERGÍA.

ESQUEMA GRÁFICO DEL JUEGO SOBRE LA ENERGÍA

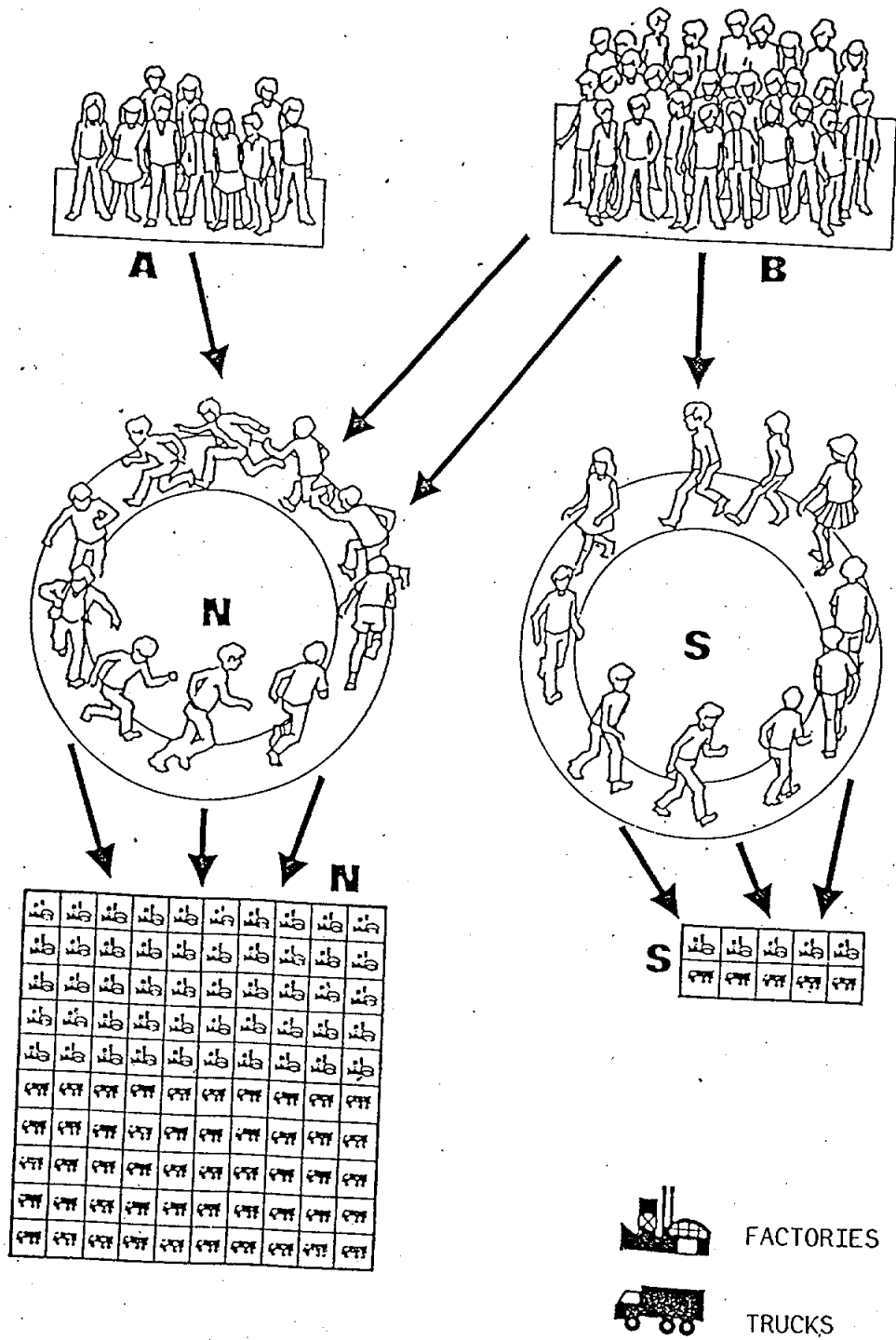

ACTIVITY 2.4.1.

THE GAME OF THE ENERGY

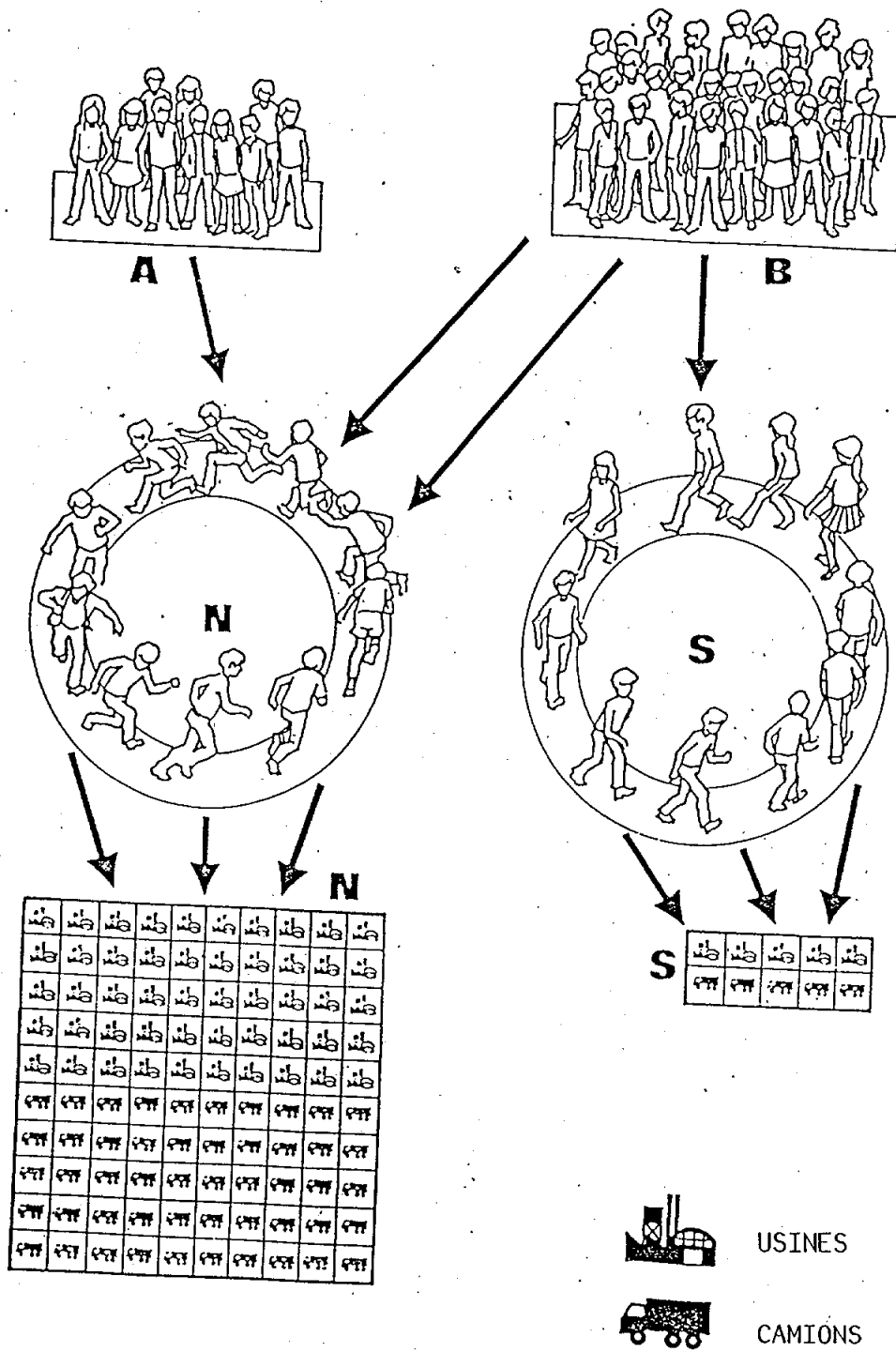
A DIAGRAM ABOUT THE GAME.

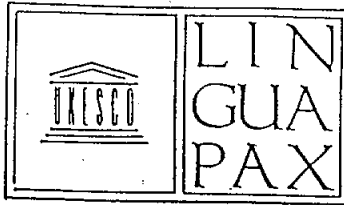

ACTIVITÉ 2.4.1.

LE JEU DE L'ÉNERGIE.

SCHEMA GRAPHIQUE DU JEU.

ACTIVITAT 2.4.2.

TITOL: "El joc dels minerals"

AREES DE CONEIXEMENT: Ciències Naturals, Ciències Socials, Llengua.

MATERIAL: Cartó. Cartolines de 2 colors (verd i vermell), llàpissos de colors, guix per dibuixar a terra del pati el recorregut a fer (veure full adjunt).

DURACIO: 1 sessió llarga.

PRESENTACIO: Aquest joc ens fa veure el consum creixent de minerals no combustibles. I ens permet tractar els continguts següents: les matèries primeres d'origen mineral; producció i comercialització de les matèries primeres; les indústries actuals més importants; les regions industrials del món...

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

En una fase preparatòria del joc, l'alumnat ha de confeccionar diferents dorsals segons les indicacions següents:

- 18 dorsals vermells que representen els de consum més ràpid i 12 dorsals verds per representar els de consum més lent.

- aquests dorsals tindran 2 cares: una serà només verda o vermella, i l'altra tindrà un dibuix representatiu d'algun dels productes elaborats en què es convertirà. Com a orientació, un possible repartiment seria:

20 de material bèl·lic (tanques, avions, canons, míssils...); 6 de transports civils (vaixells, avions, trens, cotxes,...); 3 de construcció d'edificis (vivendes, edificis públics, escoles); 1 de material per a la medicina i la investigació (quiròfans, sanatoris,...).

En el pati del Centre, els alumnes dibuixen un rectangle de 5 x 4 m., col·locant les pancartes tal com indica el DIBUIX ADJUNT.

El joc està previst per a 30 alumnes -la resta pot fer d'observadors/es del desenvolupament del joc-, cada un d'ells representa un mineral. En el joc hi ha minerals dels quals tenim reserves abundants, reserves intermèdies i reserves escasses. El procés de consum d'aquests minerals és, en alguns casos, més ràpid i en altres, més lent.

A continuació presentem un quadre indicatiu d'una possible distribució d'aquests minerals (i, per tant, dels alumnes) a efectes del joc.

QUADRE DE RESERVES - Veure full adjunt MINERALS QUE ENTREN EN JOC -.

Per iniciar el joc, en un primer moment se situen al costat de la pancarta de sortida els alumnes que representen matèries primeres (minerals) extretes en els països subdesenvolupats, segons el criteri de consum ràpid o lent. Així doncs, s'han de fer dues sortides:

1) Alumnes que fan de RESERVES ABUNDANTS, INTERMEDIÉS I ESCASSES que es consumeixen RAPIDAMENT donat que són imprescindibles per a les indústries actuals (veure quadre: 18 en total). Aquests portaran el distintiu VERMELL.

El temps que tenen per fer el recorregut fins a la meta final i els cercles de residus o de reciclatge és de MIG MINUT.

2) Alumnes que fan de RESERVES ABUNDANTS, INTERMEDIÉS I LENTES que es consumeixen més LENTAMENT (veure quadre: 12 en total). Aquests portaran un distintiu VERD.

El temps que tene per fer el recorregut fins al final és d'UN MINUT.

El recorregut consta de les següents etapes: els alumnes que representen els minerals surten de la zona dels països subdesenvolupats, concretament de la ratlla de sortida (S). Han de córrer en direcció als països desenvolupats (C). Al produir-se aquest pas, girar el seu dorsal, que fins llavors era verd o vermell, i a l'altra banda del dorsal hi haurà un dibuix representatiu del producte en el qual es converteixen (un canó, un tanc, un vaixell, una casa,...).

Una vegada hagin sobrepassat l'espai C (fàbriques de productes elaborats), els alumnes han de seguir corrent fins a la meta final i els tres primers de cada grup, en arribar, poden refugiar-se ràpidament en l'espai E (planta de reciclatge) i es consideren salvats. La resta passarà a l'espai F (residus i rebuig) i perden el joc.

Finalment, hi haurà 6 guanyadors (3 per grup).

En acabar el joc, el/la professor/a farà veure els alumnes com el camí que segueixen els minerals extrets en països subdesenvolupats pràcticament no retorna als mateixos, sinó que acaba en els països desenvolupats, que es beneficien d'aquests minerals per a les seves indústries i consum.

Quan els països subdesenvolupats compren en el mercat internacional els productes elaborats en les zones industrials del planeta (i que han estat confeccionats, la majoria de les vegades, a partir de les seves pròpies matèries primeres), el preu que han de pagar per aquests productes és molt alt i desequilibra la seva balança de pagaments.

REGLES DEL JOC:

- Els jugadors han d'atravessar en el temps previst les diverses franges consecutives fins arribar a la meta final.
- La pertinença a un o altre grup es decidirà de manera aleatòria.
- No s'hi val apretar ni agafar un altre jugador.
- Se salven els 3 primers de cada color que aconseguen entrar en la planta de reciclatge en el temps previst.

Com a cloenda es podrien fer altres activitats com:

. Realitzar un llistat de productes elaborats d'ús freqüent i averiguar a partir de quins materials estan fets.

(Veure Unitat 1. Activitat ... "De què està feta la classe?".)

. Comentar i treure conclusions del mapa temàtic de "Mapa de la producció mundial de minerals".

AVALUACIO: ----

ACTIVITAT 2.4.2.

EL JOC DELS MINERALS.

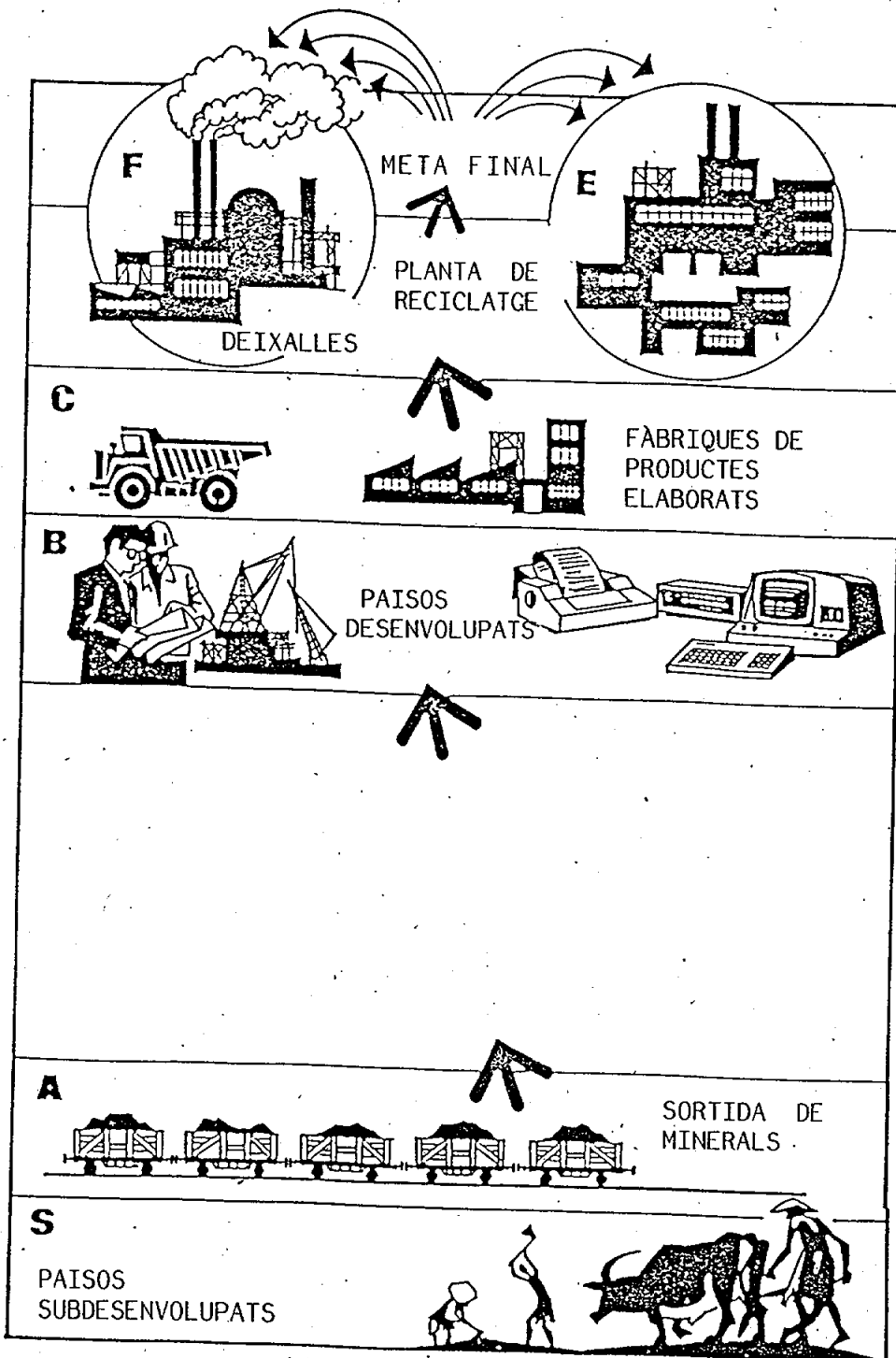
MINERALS QUE ENTREN EN JOC:

<u>TIPUS DE RESERVA</u>		<u>TIPUS DE CONSUM</u>
Reserves abundants (15 alumnes)	}	RÀPID { Ferro (3 alumnes) Alumini (3 alumnes) Manganès (3 alumnes)
		LENT { Fòsfor (3 alumnes) Potassi (3 alumnes)
<hr/>		
Reserves intermèdies (10 alumnes)	}	RÀPID { Coure (2 alumnes) Plom (2 alumnes) Zinc (2 alumnes)
		LENT { Sofre (2 alumnes) Crom (2 alumnes)
<hr/>		
Reserves escasses (5 alumnes)	}	RÀPID { Estany (1 alumne) Níquel (1 alumne) Mercuri (1 alumne)
		LENT { Fluorita (1 alumne) Plata (1 alumne)

ACTIVITAT 2.4.2.

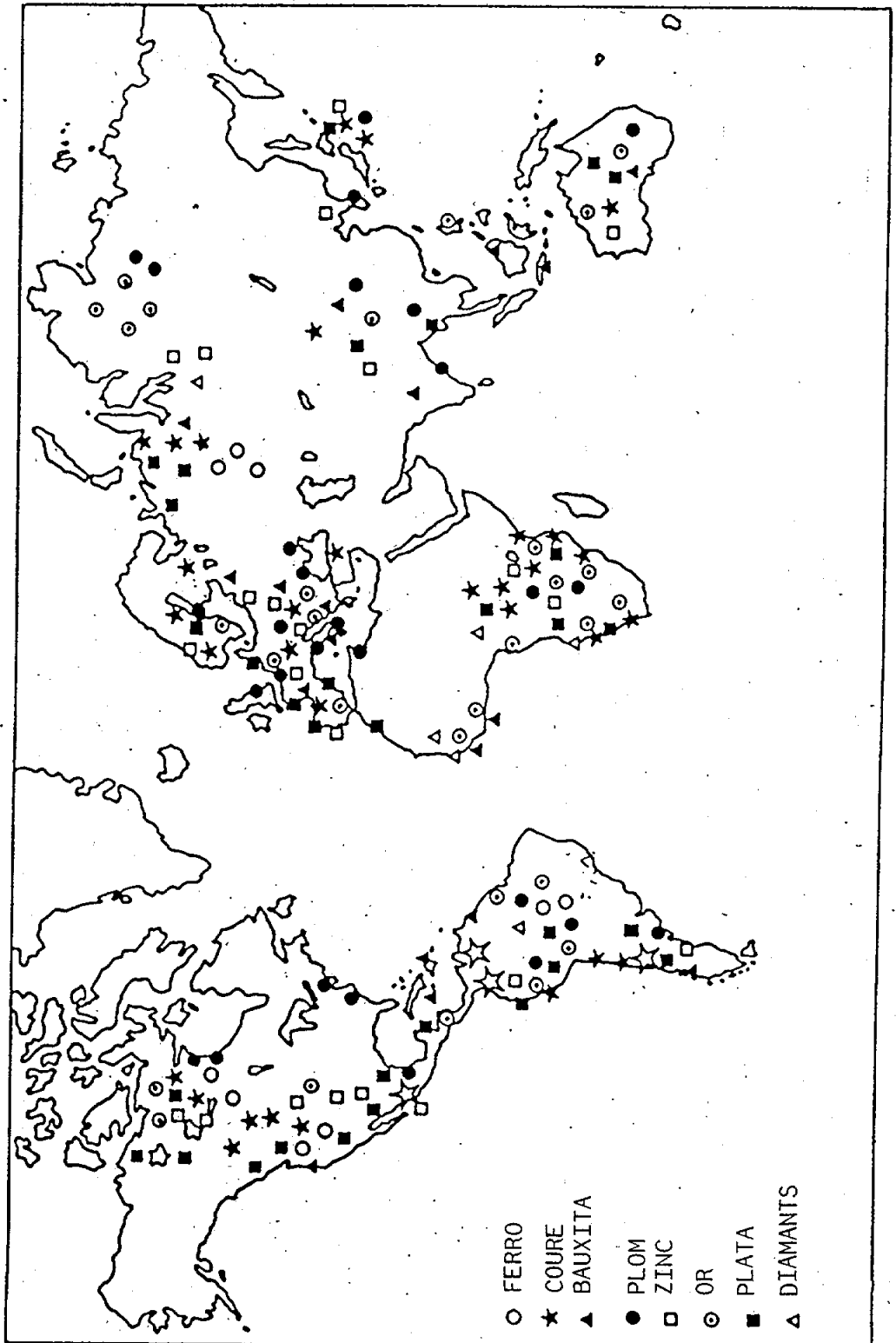
EL JOC DELS MINERALS.

DIBUIX DEL JOC SOBRE PRODUCCIÓ I CONSUM DE MINERALS NO COMBUSTIBLES.

ACTIVITAT 2.4.2.

MAPA DE LA PRODUCCIÓ MUNDIAL DE MINERALS.

ACTIVIDAD 2.4.2.

EL JUEGO DE LOS MINERALES.

MINERALES QUE ENTRAN EN JUEGO:

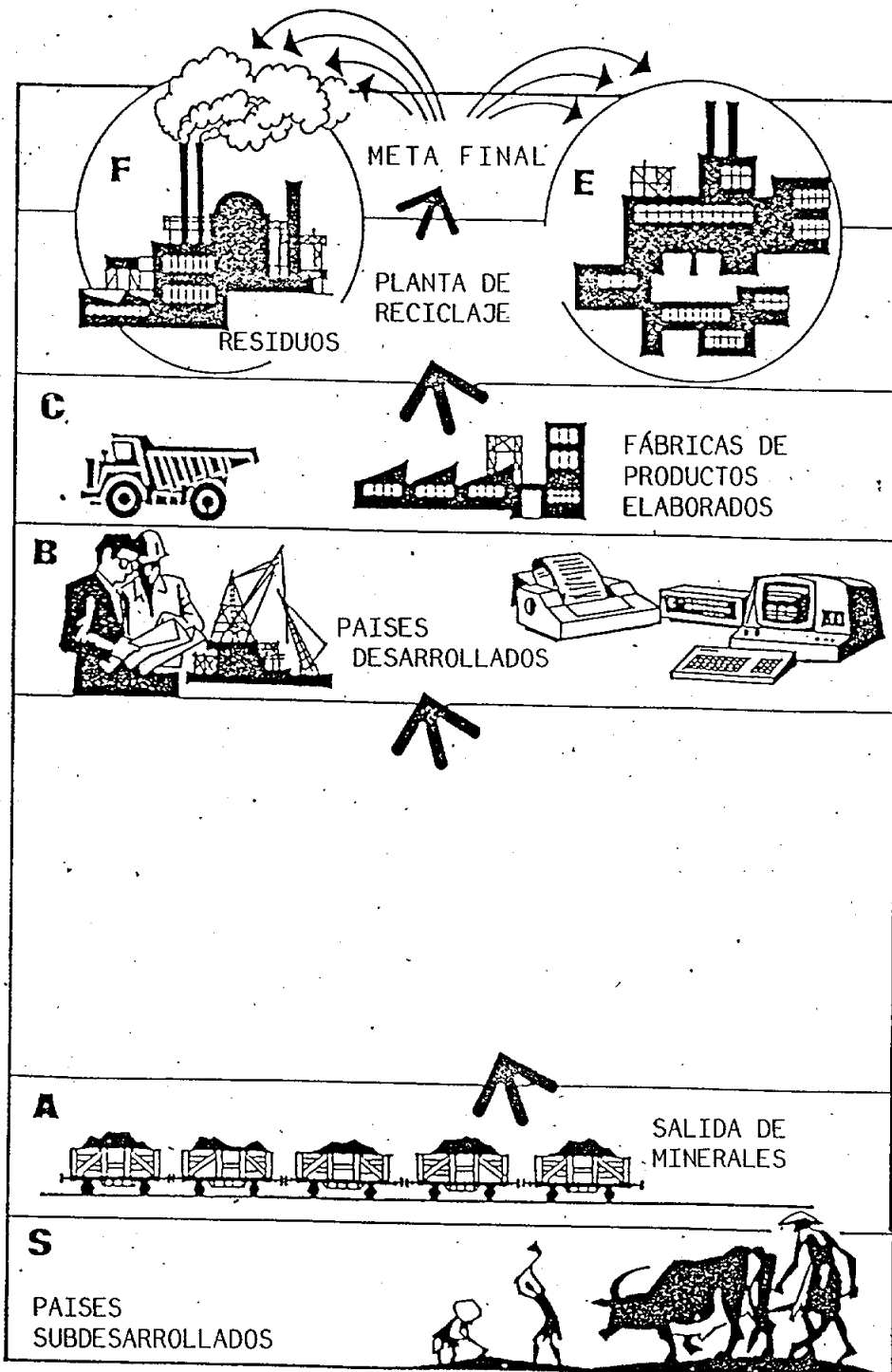
<u>RESERVAS</u>	<u>CONSUMO</u>	<u>MINERALES</u>
Reservas abundantes (15 alumnos)	RÁPIDO	Hierro (3 alumnos) Aluminio (3 alumnos) Manganeso (3 alum.)
	LENTO	Fósforo (3 alumnos) Potásio (3 alumnos)
Reservas intermedias (10 alumnos)	RÁPIDO	Cobre (2 alumnos) Plomo (2 alumnos) Cinc (2 alumnos)
	LENTO	Azufre (2 alum.) Cromo (2 alumnos)
Reservas escasas (5 alumnos)	RÁPIDO	Estaño (1 alumno) Níquel (1 alumno) Mercurio (1 alumno)
	LENTO	Fluorita (1 alumno) Plata (1 alumno)

ACTIVIDAD 2.4.2.

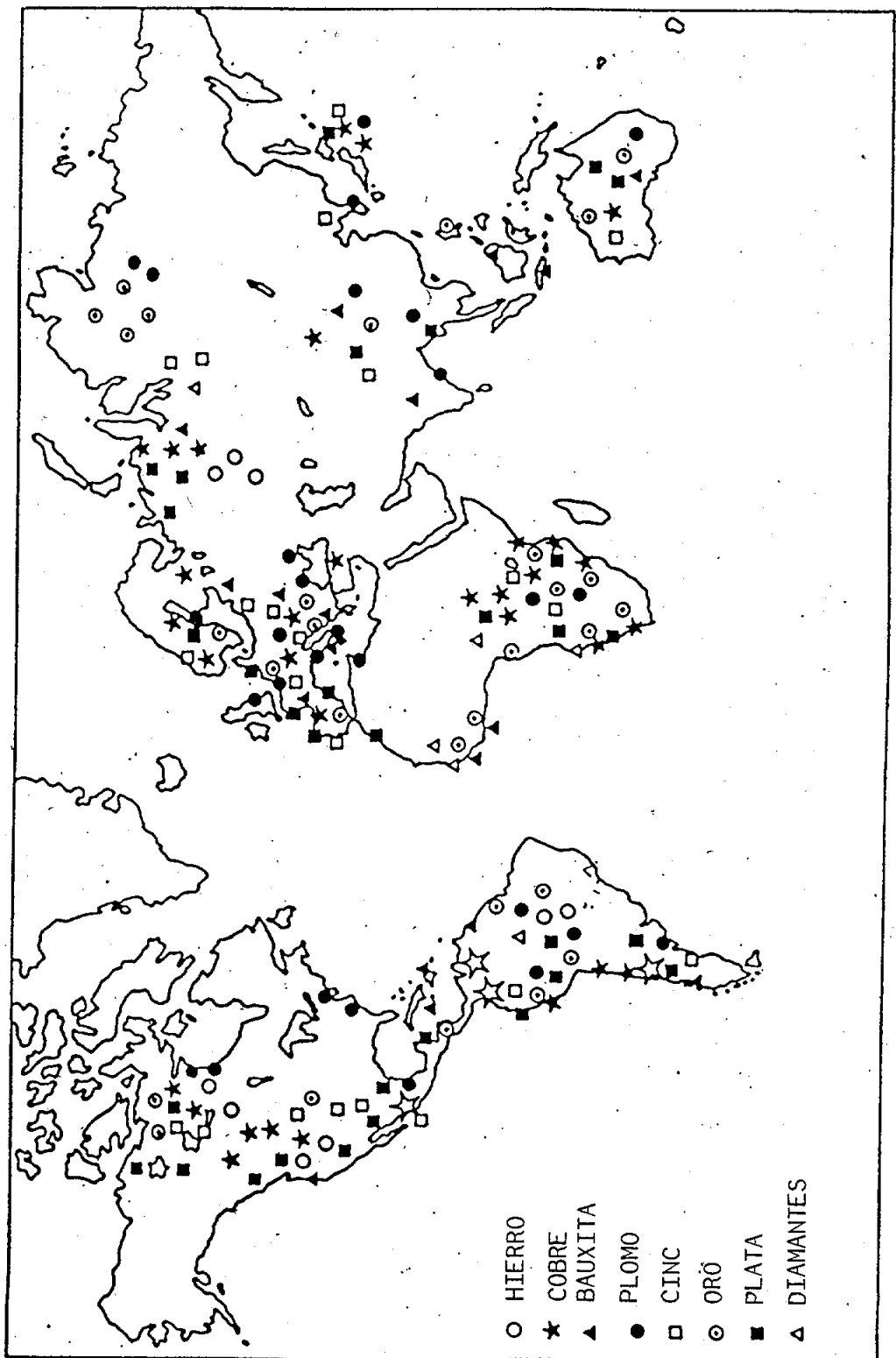
EL JUEGO DE LOS MINERALES.

DIBUJO DEL JUEGO SOBRE PRODUCCIÓN Y CONSUMO DE MINERALES NO COMBUSTIBLES.

ACTIVIDAD 2.4.2.

MAPA DE LA PRODUCCIÓN MUNDIAL DE MINERALES.

ACTIVITY 2.4.2.

THE GAME OF THE MINERALS.

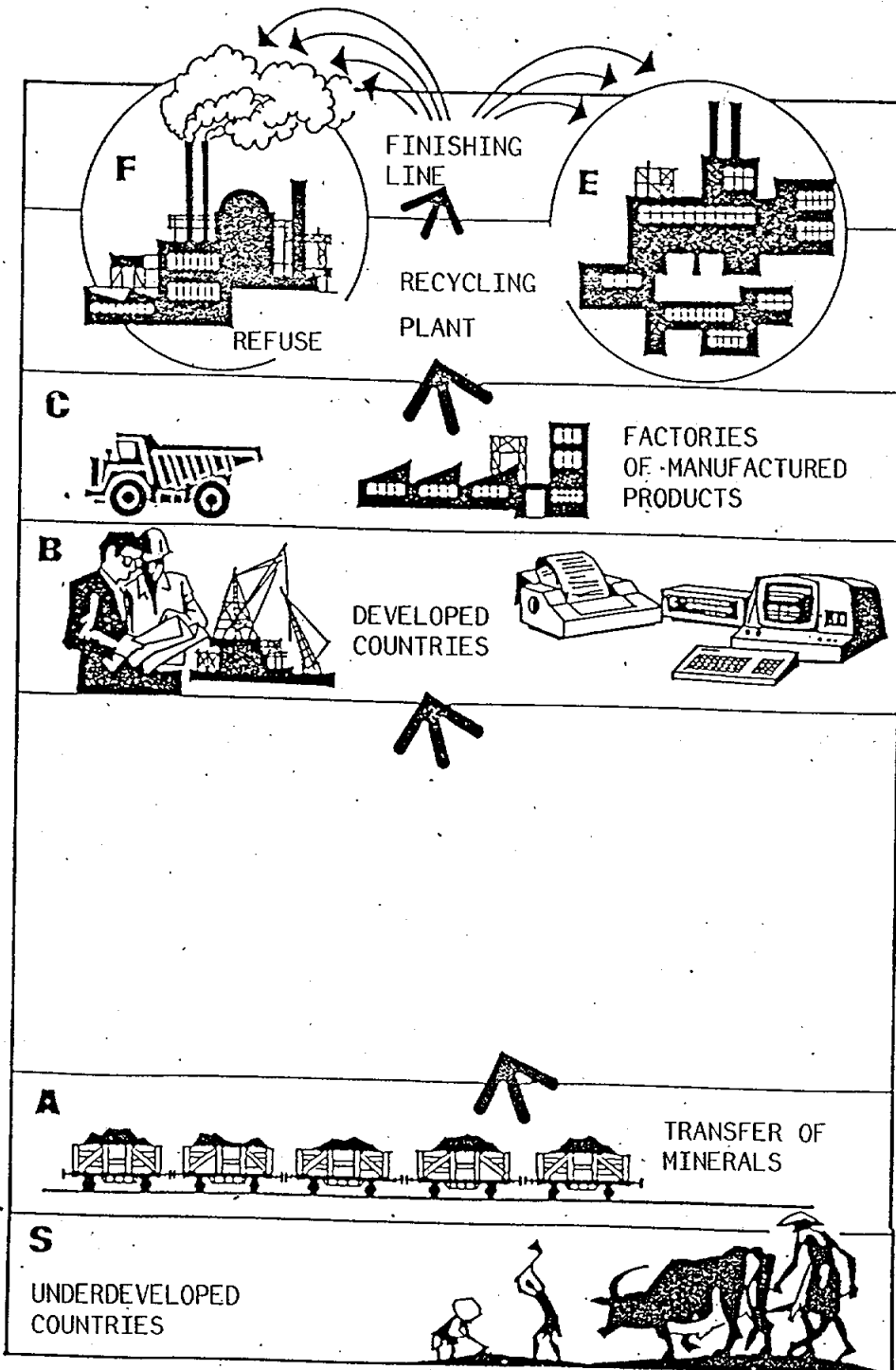
In the game, we are going to use these minerals:

<u>RESERVES</u>	<u>CONSUMPTION</u>	<u>MINERALS</u>
Abundant reserves (15 pupils)	FAST	{ Iron (3 pupils) Aluminium (3 pupils) Manganese (3 pupils)
	SLOW	{ Phosphorus (3 pupils) Potassium (3 pupils)
Average reserves (10 pupils)	FAST	{ Copper (2 pupils) Lead (2 pupils) Zinc (2 pupils)
	SLOW	{ Sulphur (2 pupils) Chromium (2 pupils)
Slender reserves (5 pupils)	FAST	{ Tin (1 pupil) Nickel (1 pupil) Mercury (1 pupil)
	SLOW	{ Fluorite (1 pupil) Silver (1 pupil)

ACTIVITY 2.4.2.

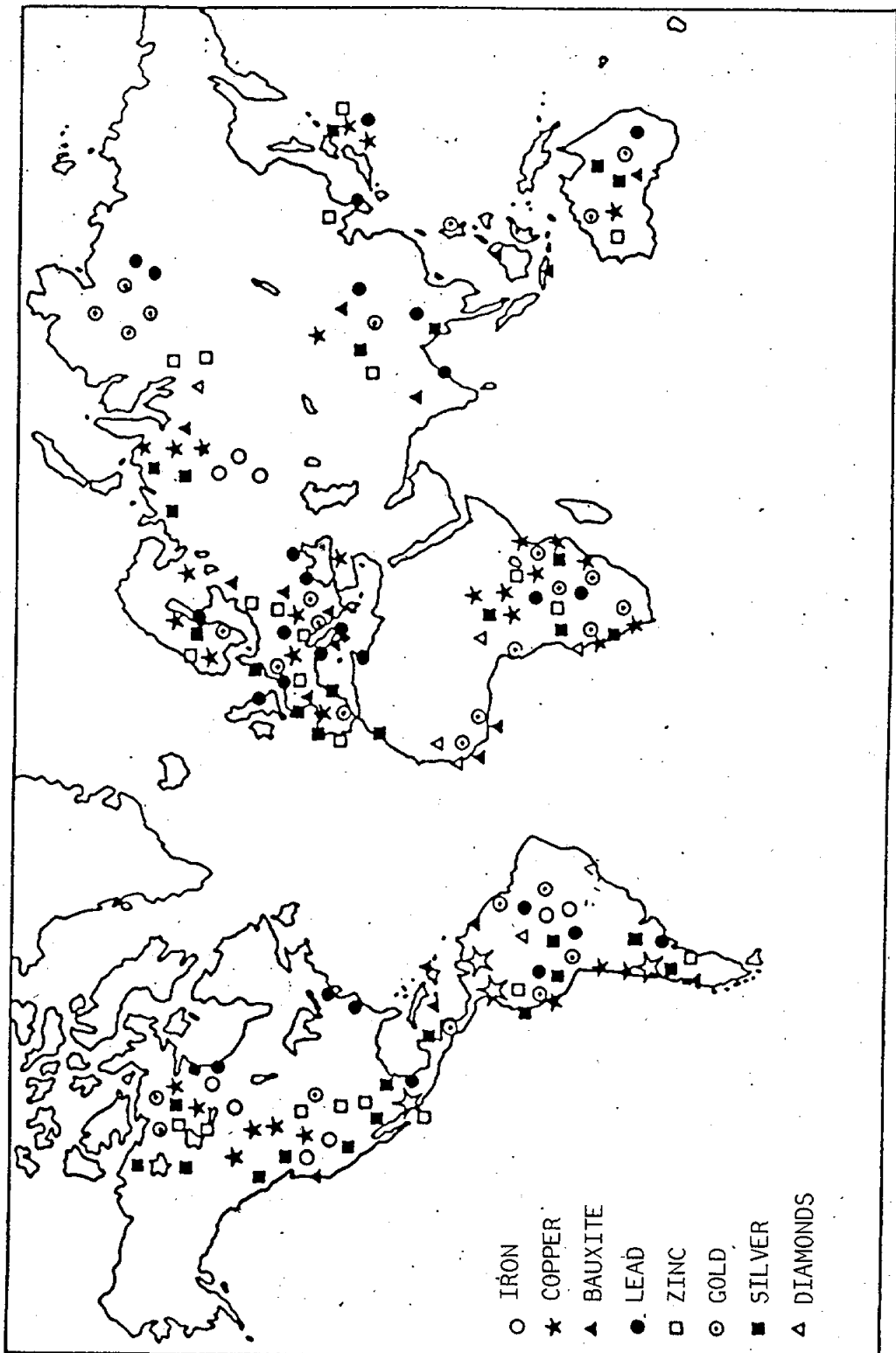
THE GAME OF THE MINERALS.

DIAGRAM ABOUT PRODUCTION AND CONSUMPTION OF INCOMBUSTIBLE MINERALS.

ACTIVITY 2.4.2.

THE MAP OF THE WORLD-WIDE MINERAL PRODUCTION.

ACTIVITÉ 2.4.2.

LE JEU DES MINÉRAUX.

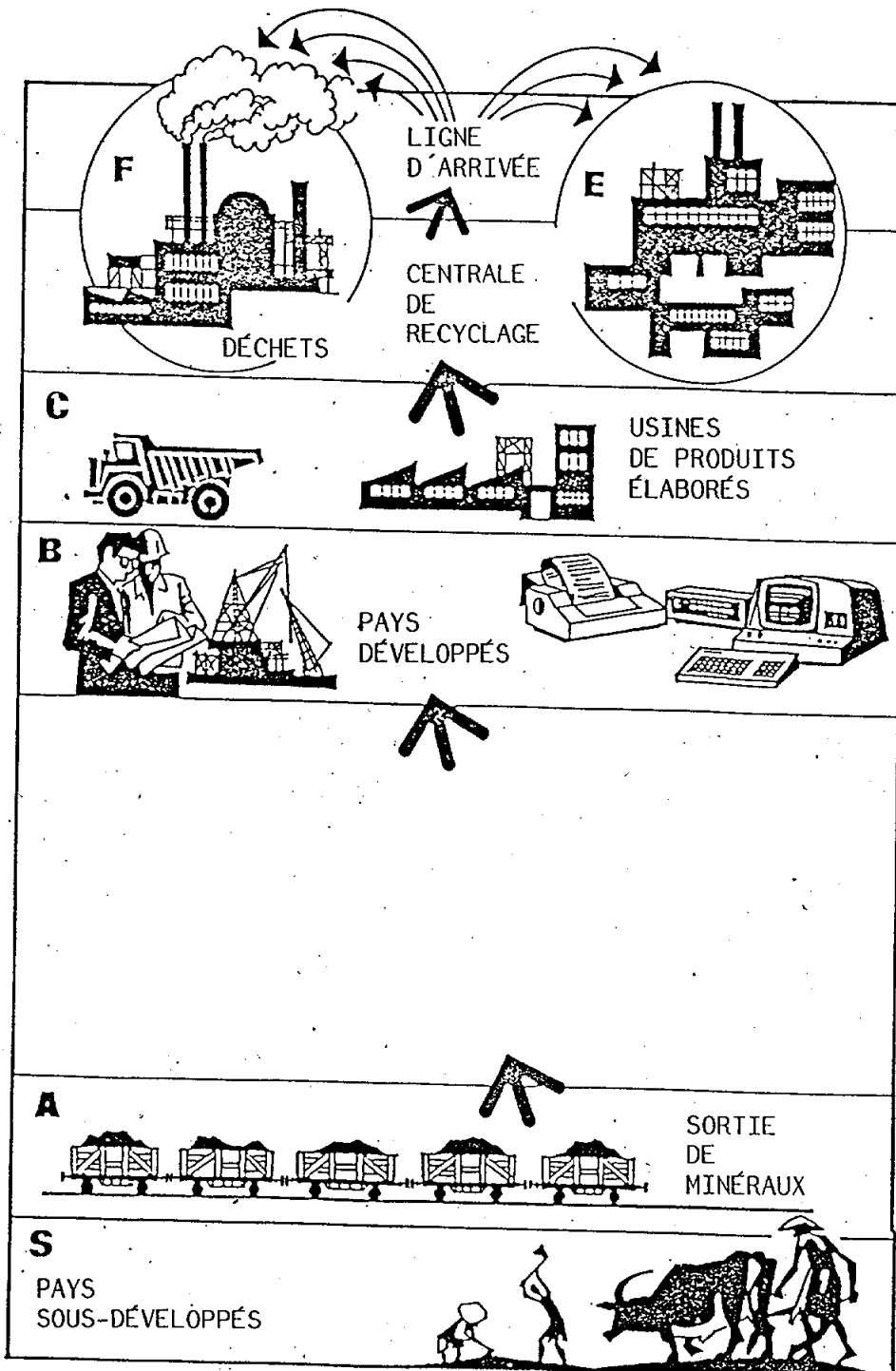
Dans ce jeu, nous travaillerons avec ces minéraux:

<u>RÉSERVES</u>	<u>CONSOMMATION</u>	<u>MINÉRAUX</u>
Réserves abondantes (15 élèves)	RAPIDE	Fer (3 élèves) Aluminium (3 él.) Manganèse (3 él.)
	LENTE	
Réserves moyennes (10 élèves)	RAPIDE	Cuivre (2 élèves) Plomb (2 élèves) Zinc (2 élèves)
	LENTE	
Réserves peu abondantes (5 élèves)	RAPIDE	Étain (1 élève) Nickel (1 élève) Mercure (1 élève)
	LENTE	

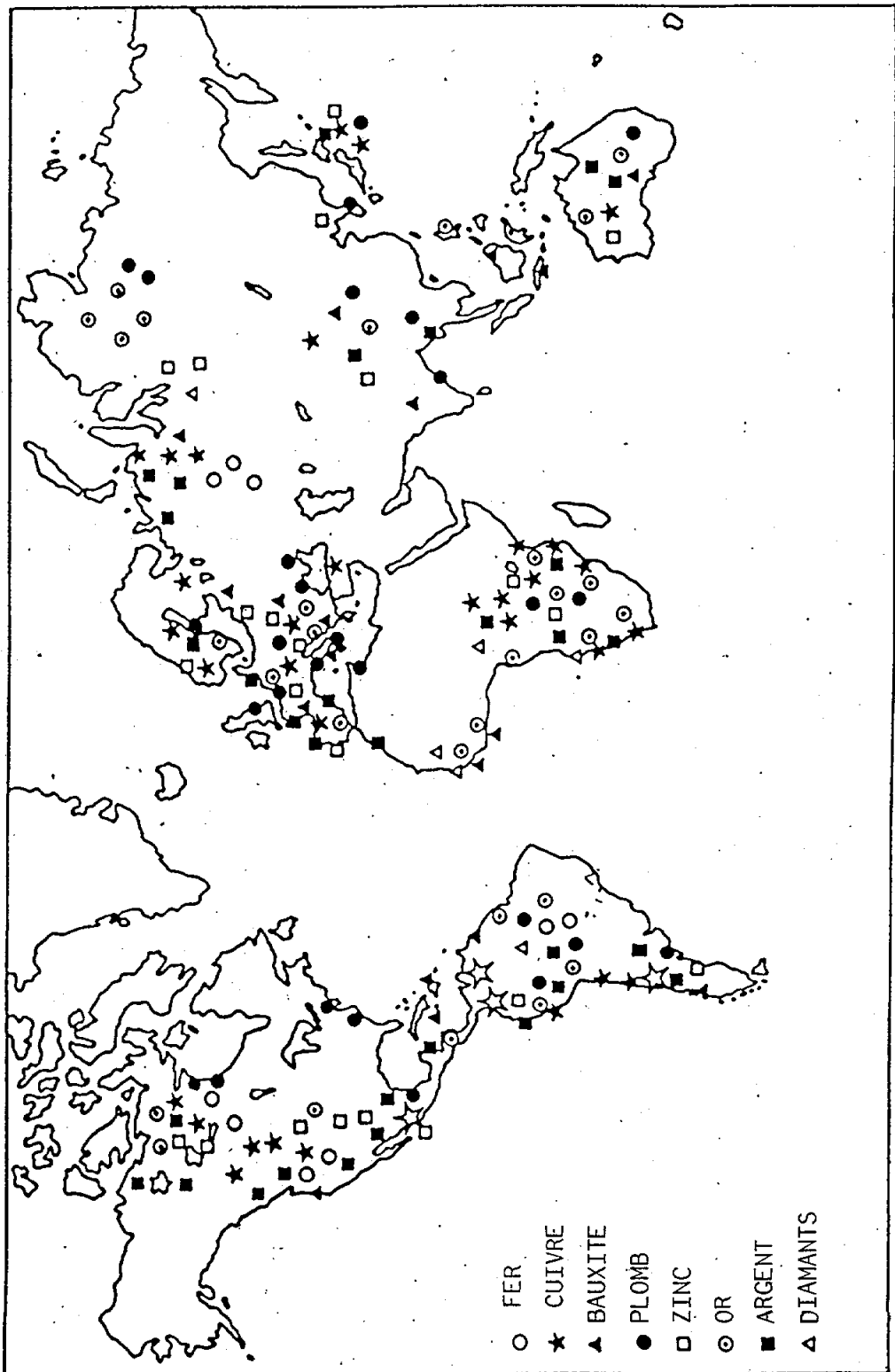
ACTIVITÉ 2.4.2.

LE JEU DES MINÉRAUX.

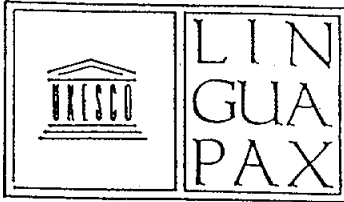
DESSIN DU JEU SUR LA PRODUCTION ET LA CONSOMMATION DE MINÉRAUX INCOMBUSTIBLES.

CARTE DE LA PRODUCTION MONDIALE DE MINÉRAUX.

3. PROTECCIO DEL MEDI AMBIENT I VIDA QUOTIDIANA.

ACTIVITAT 3

TITOL: "Vius en una casa "verda"?"

AREES DE CONEIXEMENT: Llengua, Ciències Naturals, Ciències Socials,
Ed. Artística (Plàstica i Música), Ed. Física.

MATERIAL: Cada grup -n'hi haurà 6- tindrà davant seu una casa buida i els rètols de les 6 habitacions de la casa. Les frases que es diran seria bo tenir-les per escrit per després poder-les visualitzar i repetir enb veu alta.

Llibre de "la Caixa". Llibre de 101 coses que podem fer.

DURACIO: 1 o 2 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Fem 6 equips de 4 o 5 alumnes cadascun d'ells. Tants com llocs de la casa que treballarem: 1 Cuina 2 Dormitori 3 Bany 4 Menjador 5 Garatge 6 Jardí. Cada equip té una casa buida davant seu.

El/la professor/a diu un enunciat en veu alta, p.e. "Donar corda als despertadors no costa gaire: només es necessita l'energia de la teva mà!". En sentir això, els altres han d'endevinar de quin lloc de la casa està parlant. Quan un equip creu saber-ho, mostra el nom de l'habitació al professor i aquest li donarà el troç de l'habitació endevinada, però sense que la resta d'equips ho vegi. Aquest procés es seguirà amb tots els equips que ho hagin endevinat. D'aquesta manera - dient frases el professor i completant la caseta- va seguint el joc.

- Quan tots els equips tenen l'habitació X, repetiran en veu alta totes les frases que s'han dit fent referència al lloc. D'aquesta manera faran pràctica de la Llengua que s'hagi escollit.

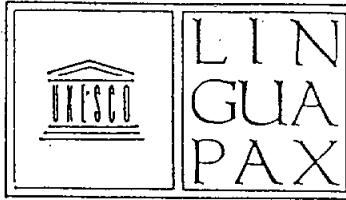
- L'operació continua igual amb les altres habitacions de la casa. Podria ser interessant passar el rol de professor als membres de l'equip que hagi completat primer un lloc de la casa.

- Podem fer una exxtensió del joc conservant els mateixos grups. Cadascun d'ells farà un treball de recerca enorn un lloc diferent i sota el mateix títol:

1. Vivim en una ciutat "verda"?
2. Vivim en un país "verd"?
3. Estudiem en una escola (col·legi o institut) "verd"?
4. Els nostres pares treballen en un lloc "verd"?
5. Vivim en un planeta "verd"?
6. Les institucions del nostre país són "verdes"?

- Com a cloenda i avaluació, seria interessant poder fer-ne una presentació a classe el més gràfica possible (grans murals, audio-visual, dramatització...) que hi hagués implicat les àrees d'Educació Artística (Música, Plàstica) i Ed. Física.

ACTIVITAT 3

VIUS EN UNA CASA VERDA?

La teva llar es manté en harmonia amb el medi ambient?

Descobreix si hi ha possibilitats de millora tot fent un "ecotour" per aquesta pàgina!

1. DORMITORI:

- Si tens permís per fer-ho, l'empaperament de les parets amb cartells trets de revistes constitueix una bona font de reciclatge. Fins i tot seria millor utilitzar cartells amb motius de flora o fauna o bé de grups mediambientals, que solen fer-se amb paper reciclat.

- Els despertadors amb corda funcionen sense despesa energètica, solament fa falta l'energia que hi posa la mà!

- Vols desfer-te de joguines o peces de roba velles? No les llencis, passa-les a algú altre.

2. CUINA:

- No llencis mai restes de productes químics per l'aigüera, ja que produeixen contaminació. Utilitza productes de neteja biodegradables, que es descomponen de forma natural.

- Intenta carregar sempre al màxim les màquines de rentar la roba i els plats. O bé fes servir un programa econòmic, si la màquina en té.

- Recorda als pares que l'olla de pressió solament utilitza un cremador. També suposa un estalvi a l'hora de rentar els plats. Això no pot tenir res de negatiu!

- Utilitza més d'un cop els envasos. Els de gelat i de iogurt constitueixen una bona alternativa al paper de plàstic o d'alumini a l'hora d'embolicar menjar. Els pots de vidre buits de mermelada resulten útils per guardar objectes com ara xapes, pins o llapis.

- Sempre que sigui possible, utilitza productes concentrats. En tenir un envàs més reduït, hi ha menys deixalles per llençar.

- Els paquets individuals de cereals impliquen una quantitat d'envàs exagerada. Per tant, compra els més grans que trobis.

- No et limitis a llençar les neveres i congeladors vells: diposita'ls en centres de reciclatge de CFC. Posa't en contacte amb les autoritats municipals per a més informació.

3. JARDI:

- Fes una pila d'adob utilitzant les deixalles del menjar i la mala herba. Amb això milloraràs el sòl i podràs reciclar una gran quantitat de deixalles orgàniques de la llar.

- Mira d'utilitzar al mínim la torba. Digues als pares que en comptes d'això comprin adob que no en

contingui.

- Converteix el jardí en un hàbitat natural. Fes-hi una bassa per tenir-hi granotes i planta-hi arbres i arbusts per atraure-hi els ocells.

4. CAMBRA DE BANY:

- Sempre que puguis, dutxa't en comptes de banyar-te. Utilitzaràs únicament una cinquena part de l'aigua calenta i faràs servir menys energia per escalfar-la.

- No deixis l'aixeta oberta mentre et rentes les dents.

- Fes servir paper higiènic cent per cent reciclat. Avui dia n'hi ha de suau i agradable.

- En estirar la cadena del wàter, es consumeix una tercera part de l'aigua que necessita una llar, per tant, no l'estiris quan no calgui (per exemple, per llençar-hi un mocador de paper).

- Col·loca un rajol dins d'una bossa de plàstic a la cisterna. Amb això s'apuja el nivell d'aquesta i s'estalvia aigua cada cop que s'estira la cadena.

5. SALA D'ESTAR:

- Apaga els llums que no facis servir. Les bombetes de baix consum tenen un cost més alt, però només utilitzen una cinquena part de l'electricitat que consumeix una bombeta normal i duren més de vuit vegades més.

- Mira menys estona la tele! Estalviaràs els gasos hivernacle produïts per alimentar els aparells de televisió del món. Per què no actives més energia cerebral i en comptes d'això llegeixes més llibres?

- Digues als pares que col·loquin un termòstat i un temporitzador al sistema de calefacció. I mantingues la temperatura al nivell mínim que et resulti confortable.

- Corre les cortines els vespres freds per evitar corrents d'aire.

- El doble vidre és el millor sistema per evitar corrents, sobretot a la sala que té una calefacció més regular. Explica-ho' als pares i notaran la diferència!

- Et manquen prestatges? Potser faries el fet fent servir la part superior dels radiadors, sobretot sota les finestres. Amb això la calor es projectarà altre cop a la sala en comptes de pujar paret amunt fins el sostre.

6. GARATGE:

- Pregunta als pares si el cotxe que tenen està adaptat per utilitzar gasolina sense plom! És més econòmica i més neta.

- Porta l'oli residual, les bateries i els pneumàtics vells a un garatge o instal·lació municipal per al seu reciclatge o abocament en condicions. Tots aquests elements poden produir greus problemes de contaminació.

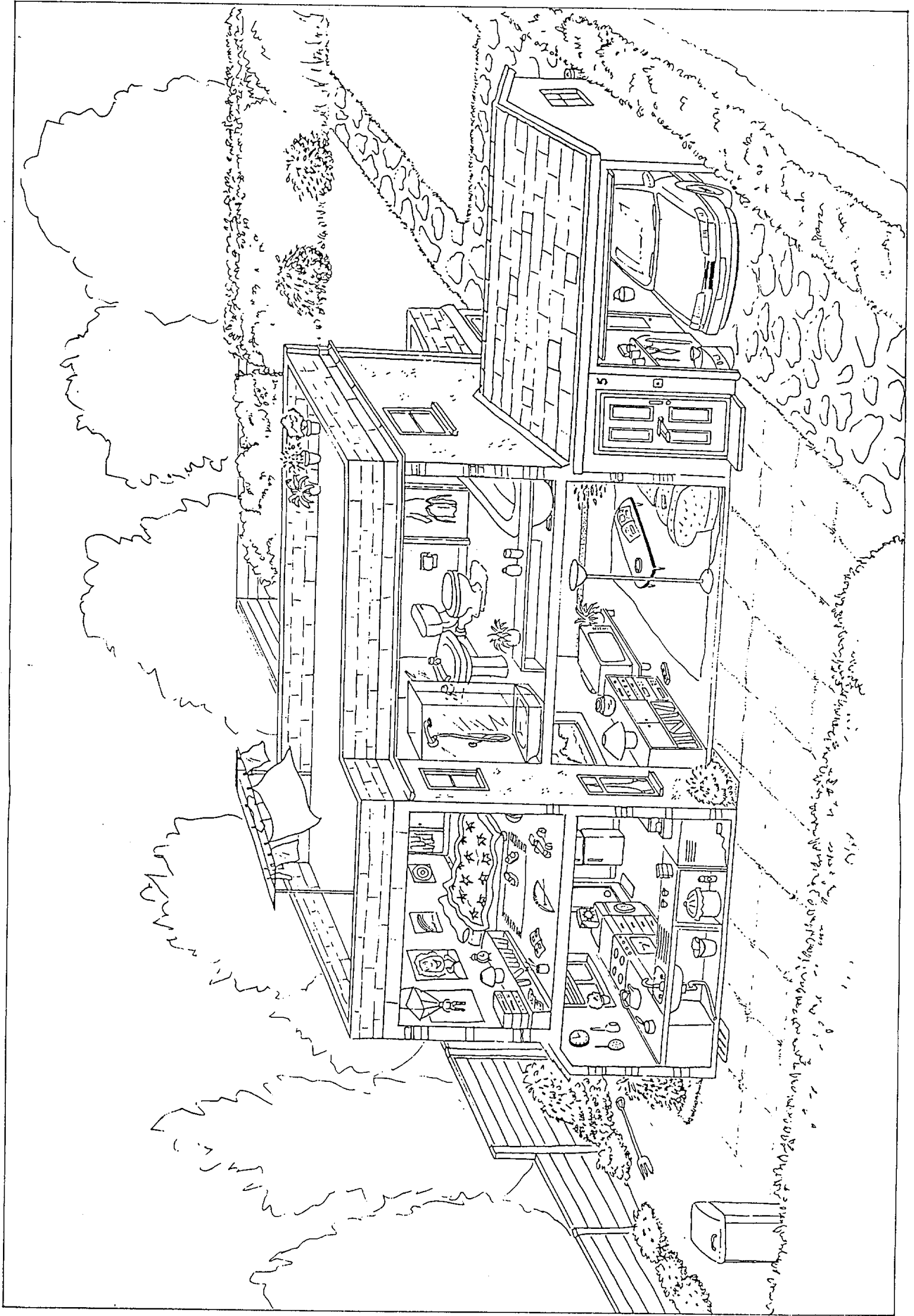
- No llencis mai l'oli utilitzat en una aigüera o al sòl.

- Les bicicletes i la marxa a peu s'adiuen més amb l'entorn que els cotxes. Això sí, recorda que no has d'anar a donar un volt en una carretera amb molt de trànsit i que has de portar casc o vestimenta fosforescent.

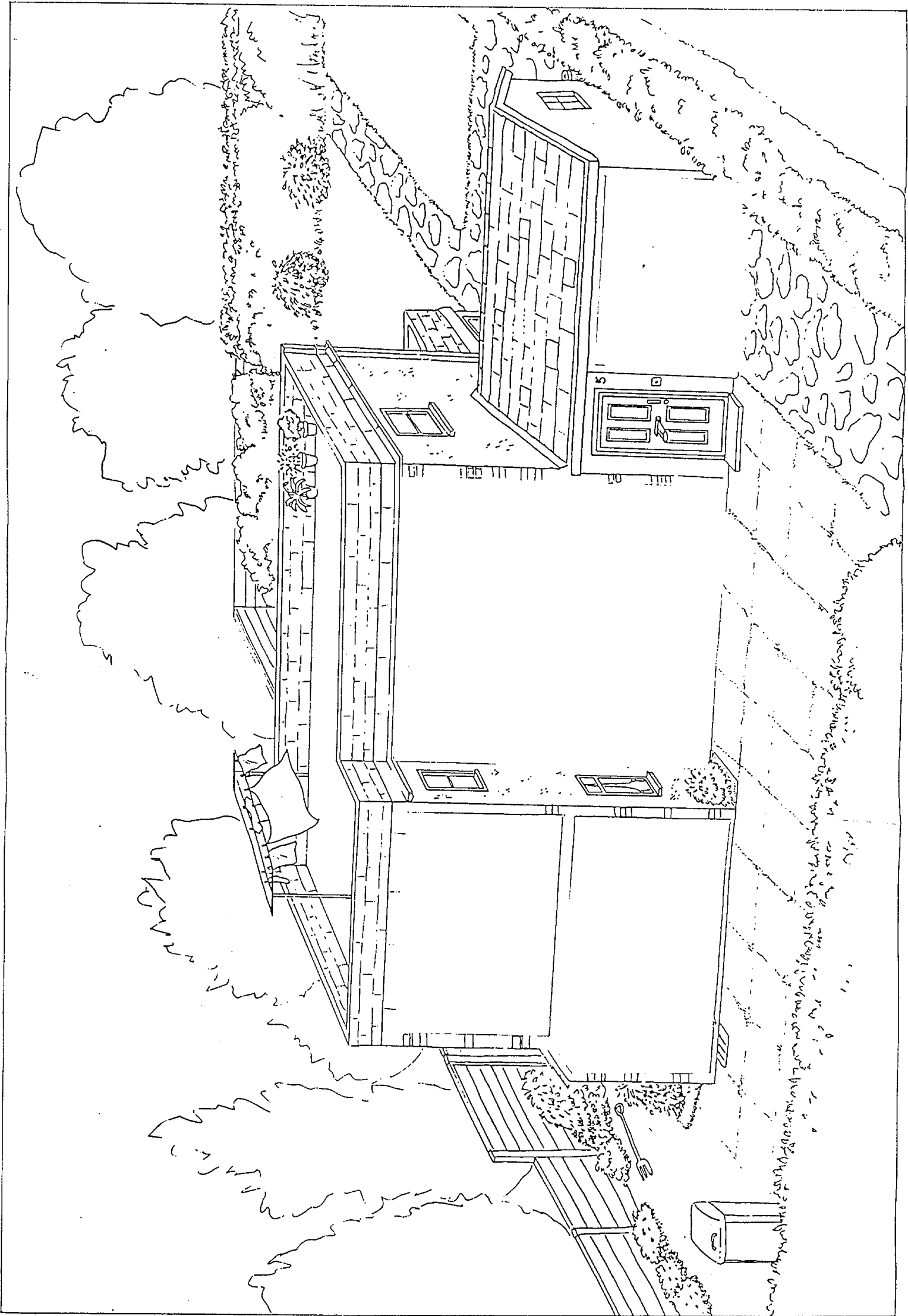
A Gran Bretanya, una casa normal perd gairebé la meitat de la calor a través de les parets i la teulada. Cal assegurar que tant les unes com l'altra estiguin degudament aïllades!

Una tercera part del diòxid de carboni de Gran Bretanya, que és el principal gas hivernacle, es produeix amb l'energia que es consumeix a la llar.

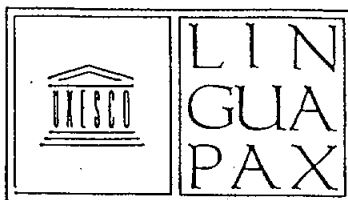

M.R.

M.R.

ACTIVIDAD 3.

¿VIVES EN UNA CASA VERDE?

¿Tu hogar está en armonía con el medio ambiente?

Descubre si hay posibilidades de mejorarlo haciendo un "ecotour" por esta página.

1. DORMITORIO.

- Si tienes permiso para hacerlo, empapelar las paredes con carteles sacados de revistas constituye una buena fuente de reciclaje. Incluso sería más adecuado utilizar carteles con motivos de flora o fauna o bien de grupos medio-ambientales, puesto que éstos suelen hacerse con papel reciclado.
- Los despertadores de cuerda funcionan sin causar ningún desgaste, sólo se necesita la energía manual.
- ¿Estás cansado/a de tus juguetes o de tu ropa usada? No los tires, pásalos a otra persona.

2. COCINA.

- No eches nunca los restos de productos químicos en el desagüe, puesto que producen contaminación. Usa productos de limpieza biodegradables, que se descomponen de forma natural.
- Intenta cargar siempre al máximo la lavadora y el lavavajillas. Y si es posible, emplea un programa económico.
- Recuerda a tus padres que la olla a presión sólo necesita un quemador y resulta más fácil de lavar que una olla cualquiera. Algo más a tener en cuenta.
- Utiliza más de una vez los envases. Los de helado y yogur constituyen una buena alternativa al papel de plástico o de aluminio, en el momento de envolver comida. Los tarros de mermelada vacíos resultan útiles para guardar objetos como chapas, pins o lápices.
- Siempre que sea posible, usa productos concentrados. Al tener un envase más reducido, hay menos desperdicios para tirar.
- Los paquetes individuales de cereales implican una cantidad de envase exagerada. Por lo tanto, intenta comprar los más grandes del mercado.
- No te limites a tirar las neveras y congeladores viejos: deposítalos en centros de reciclaje de CFC. Para mejor información, ponte en contacto con las autoridades municipales.

3. JARDIN.

- Haz un montón de adobo con los desperdicios de la comida y la mala hierba. Con este adobo mejorarás el suelo y reciclarás una gran cantidad de desechos orgánicos de tu hogar.
- Intenta utilizar lo menos posible la turba. Di a tus padres que en su lugar compren adobo que no contenga turba.

- Convierte el jardín en un hábitat natural. Haz que tenga un charco para las ranas y planta más árboles y arbustos para así atraer a los pájaros.

4. CUARTO DE BAÑO.

- Siempre que puedas, dúchate en lugar de bañarte. De esta manera, utilizarás sólo una quinta parte del agua caliente y harás servir menos energía para calentarla.

- No dejes el grifo abierto mientras te lavas los dientes.

- Usa papel higiénico cien por cien reciclado. Actualmente, existe en el mercado suave y agradable.

- Al tirar de la cadena del water se consume una tercera parte del agua que necesita una casa, por lo tanto no tires de ella si no es necesario (p.e. para tirar un pañuelo de papel).

- Coloca un ladrillo envuelto en una bolsa de plástico en la cisterna del water. De este modo sube el nivel de la cisterna y se ahorra agua cada vez que se tira de la cadena.

5. SALA DE ESTAR.

- Apaga las luces que no necesites. Las bombillas de bajo consumo son más caras, pero sólo gastan una quinta parte de la electricidad que consume una bombilla normal y duran ocho veces más.

- ¡Mira menos la tele! Ahorrarás los gases invernadero producidos para alimentar los televisores del mundo. ¿Por qué no activas más tu energía cerebral leyendo más libros, por ejemplo?

- Di a tus padres que coloquen un termostato y un temporizador al sistema de calefacción. Y mantén la temperatura al nivel mínimo para que resulte confortable.

- Corre las cortinas durante las noches frías para evitar así corrientes de aire.

- El cristal doble es el sistema mejor para evitar corrientes, sobre todo en la sala que tiene una calefacción más regular. Explícalo a tus padres y notarán la diferencia.

- ¿Te hacen falta estanterías? Quizá te sería suficiente utilizar la parte superior de los radiadores, sobre todo debajo de las ventanas. Así el calor se proyectará otra vez hacia la sala en lugar de subir por la pared hasta el techo.

6. GARAJE.

- Pregunta a tus padres si el coche que tenéis está adaptado para utilizar gasolina sin plomo. Es más económica y más limpia.

- Lleva el aceite residual, las baterías y los neumáticos viejos a un garaje o instalación municipal para su reciclaje o destrucción en las condiciones adecuadas. Todos estos elementos pueden producir graves problemas de contaminación.

- No eches el aceite utilizado en un desagüe o en el suelo.

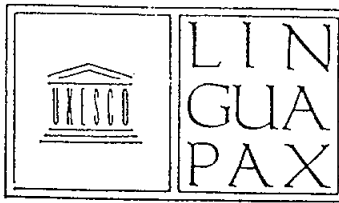
- Las bicicletas y el andar están más en consonancia con el medio ambiente que los coches. Ahora bien, recuerda que no debes ir a dar una vuelta por carreteras con mucho tráfico y que debes llevar casco o vestimenta fosforescente.

En Gran Bretaña, una casa normal pierde casi la mitad del calor a través de las paredes y del tejado. Debemos asegurar pues que unas y otro estén debidamente aislados.

Una tercera parte del dióxido de carbono de Gan Bretaña, que es el principal consumo del gas invernadero, se produce con la energía que se consume en el hogar.

UNITAT 4

ACTIVITY 3

DO YOU LIVE IN A GREEN HOUSE?

Is your home environmentally friendly?

Find out if there's room for improvement with an eco-tour around this page!

1. BEDROOM.

- If you're allowed, plastering your walls with posters from magazines is a great form of recycling. And posters from wildlife or environmental groups, which may be made of recycled paper, are even better.
- Wind-up alarm clocks cost nothing to run -the only energy needed is your hand power!
- Finished with any old toys or clothes? Don't chuck them out-pass them on to someone else.

2. KITCHEN.

- Never pour left-over chemicals down the drain as they'll cause pollution. Use biodegradable cleaners which break down naturally instead.
- Make sure washing machines and dishwashers always carry a full load. Or use an economy programme if they have one.
- Remind your parents that a pressure cooker only uses one ring or burner. It saves the washing-up too. That can't be bad!
- Re-use containers. Ice cream and yoghurt cartons are a good alternative to wrapping food in foil or plastic. And empty jam jars are useful for storing things like badges, pins or pencils.
- Use concentrated products where possible. Because these use less packaging, there's less waste to dispose of.
- Mini boxes of cereal use up loads of extra packaging. So buy the biggest box you can.
- Don't just dump old fridges and freezers -get rid of them at a CFC recycling centre instead. Ask your local authority for more info.

3. GARDEN.

- Start a compost heap using old food scraps and garden weeds. It can improve the soil and means you can recycle a lot of organic household waste.
- Avoid using peat wherever possible. Ask your parents to buy peat-free compost instead.
- Turn your garden into a wildlife habitat. Build a pond for friendly frogs and plant more trees and bushes

to attract the birds.

4. BATHROOM.

- Take a shower instead a bath if you can. It uses one fifth the amount of hot water and takes less energy to heat.
- Don't leave taps running while you clean your teeth.
- Use 100 per cent recycled loo paper. It's nice and soft now.
- Flushing the loo accounts for one third of the water a household uses, so don't flush unnecessarily (for example, to dispose of one tissue).
- Place a brick in a plastic bag in your cistern. It raises the level so you save water every time you flush.

5. LIVING ROOM.

- Turn off unused lights. Low energy lightbulbs cost more to buy, but only use a fifth the amount of electricity a normal bulb uses and last up to eight times longer.
- Watch less telly! It will save on the greenhouse gases produced to power the world's TV sets. Why not muscle up some brain power and read some more books instead!
- Ask your parents to fit a thermostat and timer to your heating system. And keep the temperature as low as is comfortable.
- Close the curtains on cold evenings to keep out draughts.
- Double glazing is the best draught-buster, especially in the room that's most regularly heated. Tell your parents they'll feel the difference!
- Short on shelves? The best place to fit new ones is above radiators -especially under windows. This will help to reflect heat back into the room which would otherwise rise straight up the wall to the ceiling.

6. GARAGE.

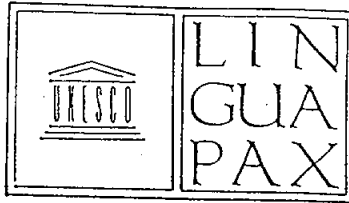
- Ask your parents if their car is adapted to use unleaded petrol! It's cheaper and cleaner.
- Send waste oil, old batteries and used tyres to a garage or local authority site for recycling or safe disposal. All these can still cause serious pollution.
- Never pour used oil down the drain or into the ground.
- Bicycles and foot power are much kinder to the environment than cars. But remember to stay away from busy roads when you go out for a ride and always wear a helmet and reflective clothing.

.....

A TYPICAL HOUSE IN BRITAIN LOSES NEARLY HALF ITS HEAT THROUGH THE WALLS AND ROOF. SO MAKE SURE YOURS ARE PROPERLY INSULATED!

ONE THIRD OF BRITAIN'S CARBON DIOXIDE, WHICH IS THE MAIN GREENHOUSE GAS, IS PRODUCED BY THE ENERGY WE USE IN THE HOME.

ACTIVITE 3

TA MAISON EST-ELLE UNE MAISON VERTE?

Ta maison est-elle toujours en harmonie avec l'environnement?

Pour voir si certaines choses ne pourraient pas y être améliorées, fais-en l'"écotour" que nous te proposons ci-dessous.

1. TA CHAMBRE.

. Si on te donne la permission, colle sur les murs de ta chambre les posters que tu trouveras dans les revues: c'est une bonne façon de les recycler. Il serait même préférable d'utiliser des posters sur la flore ou la faune, ou de groupes environnementaux, qui sont fabriqués d'ordinaire à partir de papiers recyclés.

. Rappelle-toi que les réveils à corde n'impliquent aucune dépense. Il n'y a que ta main qui travaille!

. Si tu veux te débarrasser de jouets ou de vieux vêtements, ne les jette pas. Donne-les.

2. LA CUISINE.

. Ne jette jamais de restes de produits chimiques dans l'évier: ils sont polluants! Utilise des produits ménagers biodégradables qui se décomposent naturellement.

. Veille à ce que le lave-linge et le lave-vaisselle soient toujours chargés au maximum. Dans le cas contraire, mets-les sur un programme économique s'ils en ont un.

. Rappelle à tes parents que la cocotte minute n'utilise qu'un feu et qu'elle est plus rapide à laver qu'une casserole ordinaire. Une économie d'eau à ne pas négliger!

. Réutilise les emballages. Au lieu d'envelopper les aliments dans du papier d'aluminium ou cellophane, mets-les dans des boîtes à glace ou des yaourts vides. Tu peux très bien ranger tes badges, tes pin's ou des crayons dans des pots de confiture en verre.

. Utilise si possible des détergents concentrés. Les emballages étant plus petits, ils occuperont moins de place dans les poubelles.

. Les céréales par paquet individuel supposent beaucoup trop d'emballages à jeter. Il vaut donc mieux les acheter par paquets familiaux.

. Ne te contente pas de te débarrasser n'importe où d'un vieux réfrigérateur ou congélateur. Va le porter dans un centre de recyclage de CFC. Renseigne-toi à la mairie.

3. LE JARDIN.

. Fais un tas de compost avec les déchets alimentaires et les mauvaises herbes. Cela te permettra de recycler une grande quantité d'ordures ménagères organiques que tu pourras utiliser par la suite comme engrais.

. Transforme ton jardin en un habitat naturel. Aménage une mare pour les grenouilles et plante davantage

d'arbres et d'arbustes pour attirer les oiseaux.

4. LA SALLE DE BAINS.

. A chaque fois que c'est possible, prends une douche plutôt qu'un bain. Tu consommeras ainsi cinq fois moins d'eau et tu auras donc besoin de moins d'énergie pour la chauffer.

. Ne laisse pas couler l'eau pendant que tu te laves les dents ou les mains.

. Utilise du papier hygiénique cent pour cent recyclé. Il en existe actuellement un très agréable.

. Souviens-toi qu'à chaque fois qu'on tire la chasse d'eau on consomme un tiers de l'eau dont a besoin une famille. Donc ne la tire pas quand c'est inutile (par exemple quand tu jettes un kleenex dans la cuvette des WC).

. Pour économiser de l'eau à chaque fois que tu tires la chasse, fais monter le niveau de l'eau dans le réservoir en mettant dans le fond de celui-ci un carreau de céramique enveloppé dans un sac en plastique.

5. LE SALON.

. Eteins les lampes que vous n'utilisez pas. Les ampoules à faible consommation sont plus chères, mais elles consomment cinq fois moins d'électricité que les ampoules ordinaires et durent huit fois plus longtemps.

. Regarde moins souvent la télévision. Tu économiseras les gaz à effet de serre produits pour alimenter les récepteurs de télévision du monde entier. Pourquoi ne pas brûler davantage d'énergie cérébrale et remplacer la télé pour la lecture?

. Demande à tes parents de faire poser un thermostat d'ambiance ou un thermostat horloge sur le système de chauffage. Maintiens le chauffage le plus bas possible mais à une température qui soit agréable pour tous.

. Les soirs où il fait froid, tire les rideaux pour éviter les courants d'air.

. Le double vitrage est le meilleur système contre les courants d'air, surtout dans la pièce la plus régulièrement chauffée. Parles-en à tes parents. Explique-leur que la différence est considérable!

. Tu manques d'étagères? Tu pourrais peut-être utiliser le dessus des radiateurs, surtout sous les fenêtres. Cela permettrait à la chaleur de repartir vers le centre de la pièce au lieu de monter le long mur vers le plafond.

6. LE GARAGE.

. Demande à tes parents si votre voiture peut utiliser de l'essence sans plomb. C'est plus économique et plus propre.

. Va déposer l'huile de vidange, les vieilles batteries et les pneus usés dans un garage ou un point de dépôt municipal qui s'occuperont de les traiter ou de s'en débarrasser correctement. Tous ces déchets peuvent causer de graves problèmes de pollution.

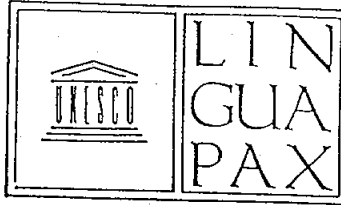
. Ne jette jamais l'huile de moteur usagée dans l'évier ou dans la nature.

. La bicyclette et la marche à pied respectent davantage l'environnement que la voiture. N'oublie pas de mettre ton casque ou un vêtement phosphorescent et ne circule jamais sur une route à grande circulation.

En Grande Bretagne, une maison ordinaire perd presque la moitié de sa chaleur à travers les murs et le toit. Il faut donc s'assurer que ces deux parties sont correctement isolées.

Un tiers du dioxyde de carbone, qui est le principal gaz à effet de serre, produit en Grande Bretagne provient de l'énergie qu'on consomme à la maison.

---

4. ELS DRETS DE LA TERRA.

ACTIVITAT 4

TITOL: "Podem aprendre de les paraules d'una dona índia Lakota"

AREES DE CONBEIXEMENT: Llengua, Ciències Socials, Ed. Artística (Música i Plàstica).

MATERIAL: Text. Declaració de Tblisi sobre Ed. Ambiental. Informe de la Comissió Mundial del Medi Ambient. "Nuestro futuro común", Alianza Ed., 1988. Declaració Universal dels Drets Humans, 1948.

DURACIO: 1 o 2 sessions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- Llegir el text per parelles: A. Dona índia Lakota , i B. Home blanc.
- Individualment, cadascú pensarà 5 coses que es podrien fer per aconseguir que el planeta Terra sigui un lloc millor i més habitable, i les escriurà.
- Per parelles, intentaran consensuar una llista única de 8 coses que ja podrien anomenar-se "Drets de la Terra" i per tant ser redactats seguint el model que proposa la Declaració Universal dels Drets Humans.

Si el grup és imparell, podem donar als que ho desitgin, el paper d'observadors per fer el seguiment de les negociacions.

-El pas següent seria el de formar grups de 4 persones (2 parelles) i fer que surti un sol llistat amb 10 Drets de la Terra. Aquests equips hauran de presentar el seu treball -la Declaració dels Drets de la Terra- de la manera més plàstica possible, a través de murals, dramatitzacions, audio-visuals, etc.

AVALUACIO:

També en aquesta activitat és interessant fent una avaluació oral mitjançant preguntes del tipus: Com t'has sentit davant les paraules de la dona índia Lakota? Què en penses? Quin ha estat el teu sentiment a l'hora de posar-te a redactar un document com "Els drets de la Terra"?, etc.

ACTIVITAT 4

PODEM APRENDRE DE LES PARAULES D'UNA DONA INDIA LAKOTA.

Dona.

-Un d'aquest dies l'home blanc vindrà i ens dirà:

Home.

-”Ajudeu-nos! Hem consumit tota l'energia de la mare Terra! Hem gastat tota l'energia del Pare Sol! Us implorem que ens ensenyeu com s'ha d'utilitzar de forma assenyada la nostra energia! Com ho hem de fer per sobreviure? Tenim por: ajudeu-nos! Vosaltres, els indis, coneixeu la forma de fer-ho! Ensenyeu-nos-la!”

Dona.

-I quan em diguin això, jo els contestaré així: “Certament! Deixeu que comprenem bé la vostra petició. Poseu-la per escrit i presenteu-la. Després nosaltres la presentarem al nostre Consell de cpas per tal que l'examinin i la discuteixin”. Després els diré: “Torneu d'aquí a dos anys”. I ells diran:

Home.

-”Però, es tracta d'una emergència. Tenim una crisi energètica!”

Dona.

- Doncs bé, en què consisteix aquesta crisi energètica que sofreix l'home blanc? Es tracta de la “seva” crisi energètica. L'home blanc l'ha creada perquè no respecta la Mare Terra: cal que consumeixi l'energia de la seva Mare Terra per als seus raspalls de dents elèctrics, eixuga-cabells elèctrics, làmpares elèctriques, màquines de segar elèctriques, estufes elèctriques, aparells d'aire condicionat elèctrics, música elèctrica? Per què? Perquè ja no sap fer servir les seves mans per fabricar les coses que necessita. Per fer les coses que li calen per sobreviure. Sí, li cal l'energia de la Mare Terra perquè ja no disposa de la seva pròpia energia.

(Extret i adaptat de S.Steiner, “Uomo bianco comparirari”, Milà, Jaca Book, 1977, pàgs.130).

ACTIVIDAD 4

PODEMOS APRENDER DE LAS PALABRAS DE UNA MUJER INDIA LAKOTA.

Mujer.

-Un día de estos ,el hombre blanco vendrá y nos dirá:

Hombre.

- “¡Ayudadnos! ¡Hemos consumido toda la energía de la Madre Tierra! ¡Hemos gastado toda la energía del Padre Soll! ¡Os suplicamos que nos enseñéis cómo hay que utilizar con cordura nuestra energía! ¿Qué debemos hacer para sobrevivir? ¡Tenemos miedo: ayudadnos! Vosotros, los indios, sabéis cómo hacerlo. ¡Enseñádnoslo!

Mujer.

-Y cuando me digan esto, yo les contestaré así: “¡Ciertamente! Dejad que comprendamos bien vuestra petición. Ponedla por escrito y presentadla. Después nosotros la presentaremos a nuestro Consejo de jefes para que la examinen y la discutan.” Luego les diré: “Volved dentro de dos años”. Y ellos dirán:

Hombre.

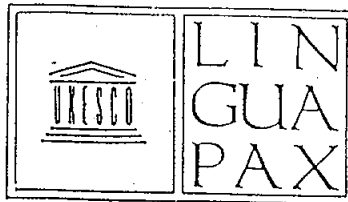
- “Pero se trata de una emergencia. ¡Tenemos una crisis energética!”

Mujer.-Pues bien, ¿en qué consiste esta crisis energética que sufre el hombre blanco? Se trata de “su” crisis energética. El hombre blanco la ha creado porque noi respeta la Madre Tierra. ¿Es necesario que consuma la energía de su Madre Tierra para sus cepillos de dientes eléctricos, sus secadores de pelo eléctricos, sus estufas eléctricas, sus aparatos de aire acondicionado eléctricos, su música eléctrica? ¿Por qué? Porque ya no sabe usar sus manos para fabricar las cosas que necesita. Para hacer las cosas que necesita para sobrevivir. Sí, necesita la energía de la Madre Tierra porque ya no dispone de su propia energía”.

(Extraído y adaptado de S. Steiner, “Uomo bianco comparirai”, Milán, Jaca Book, 1977, págs.130)

ACTIVITY 4

WE CAN LEARN FROM THE WORDS OF A LAKOTA INDIAN WOMAN.

LAKOTA INDIAN WOMAN.- One of these days the White Man will come and he will say to us,

WHITE MAN.- Help us! We have consumed all the energy of Mother Earth! We have used up all the energy of Father Sun!

Please, we beg you, show us the right way to use our energy! How are we to survive? We are afraid; help us! You Indians know how to do it! Show us!

LAKOTA INDIAN WOMAN.- And when they say this to me, I shall answer, "Certainly! Make your request clear to us. Put it in writing and submit it! We shall submit it to our Council of Chiefs so that they can examine it and discuss it".

Then I shall say to them, "Come back in two years' time". And they will say,

WHITE MAN.- But this is an emergency. We have an energy crisis!

LAKOTA INDIAN WOMAN.- So, what is this "energy crisis" the White Man suffers? It is his "energy crisis". The White Man has caused it because he does not respect Mother Earth: he has to consume the energy of his Mother Earth for his electric toothbrushes, electric hair-dryers, electric lights, electric lawnmowers, electric heaters, electric air-conditioning, electric music! Why? Because he no longer knows how to use his hands to make the things he needs. To make the things he needs to survive. Yes, he needs the energy of Mother Earth because he no longer has his own energy.

(Adapted from S.Steiner, "Uomo bianco comparirai", Milan, Jaca Book, 1977, p.130).

ACTIVITE 4

NOUS POUVONS TIRER DES ENSEIGNEMENTS DES PAROLES D'UNE INDIENNE LAKOTA.

INDIENNE LAKOTA.- "Un de ces jours l'homme blanc viendra et nous dira:

HOMME BLANC.-"Aidez-nous! Nous avons consommé toute l'énergie de Mère Terre. Nous avons dépensé toute l'énergie de Père Soleil. S'il vous plaît, dites-nous comment on doit utiliser notre énergie de façon raisonnable! Que devons-nous faire pour survivre? On a peur: aidez-nous! Vous, les Indiens, vous savez comment on doit s'y prendre. Enseignez-nous à en faire autant".

INDIENNE LAKOTA.- Et quand on me dira cela, je répondrai ainsi: "Bien sur! Laissez-nous le temps de bien comprendre votre demande. Présentez-la nous par écrit. Nous la transmettrons ensuite à notre conseil des chefs pour qu'il l'examine et la discute". Puis je leur dirai: "Revenez d'ici deux ans". Et eux diront:

HOMME BLANC.- "Mais, il s'agit d'une urgence, d'un cas de crise énergétique!".

INDIENNE LAKOTA.- "Eh bien, en quoi consiste cette crise énergétique dont souffre l'homme blanc? Il s'agit de "sa" crise énergétique. C'est lui qui l'a créée en ne respectant pas Mère Terre dont il consomme l'énergie pour alimenter ses brosses à dents électriques, ses sècheurs à cheveux électriques, ses lampes électriques, ses tondeuses électriques, ses radiateurs électriques, ses appareils à air conditionné électriques, sa musique électrique! Pourquoi? Parce qu'il ne sait plus utiliser ses mains pour fabriquer les choses dont il a besoin. Pour faire les choses dont il a besoin pour vivre. Oui, il a besoin de l'énergie de Mère Terre parce qu'il ne dispose plus de sa propre énergie".

(Extrait et adapté de S.Steiner, "Uomo bianco comparirai", Milan, Jaca Book, 1977, page 130).

BIBLIOGRAFIA

1. Revistes:

- El Correu de la UNESCO. Dossier "Area verda".
- Nuestro Planeta (es publica en Anglès, Castellà, Francès).
Revista del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (PNUMA). P.O. Box 30552. Nairobi (Kenya).
- Okapi (revista juvenil francesa que publica Bayard Presse). "Notre Terre" (dossier d'ecologia). 15/3/1989.
- Suplement dominical d'El País, "Planeta Herido" (Extra número verde), núm. 67, 31/5/1992.
- Integral. "La casa sana" (dossier).núm. 161. Maig 1993.
- Tots (es publica en Català, Castellà, Anglès i Francès). Centre UNESCO dde Catalunya. Publicació mensual a partir de setembre 1993.
- Muy Especial. "Pueblos indígenas". Núm. 15. Otoño 1993.

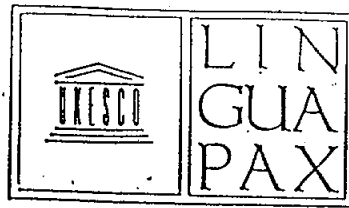
2. Llibres i altres documents:

- M. Novo y otros, "Juegos de educación ambiental". Madrid, CENEAN, 1988.
- Luis Jiménez Herrero, "Medio ambiente y desarrollo alternativo". Madrid, IEPALA, 1989.
- "Our Planet - Our Health" (anglès) i "Notre Planète - Notre Santé" (francès). Publicació de l'Organització Mundial de la Salut (OMS). Ginebra, Suïssa, 1989.
- "Un solo mundo" (existeix material en Anglès, Castellà, Francès, Portuguès). Centre Nord-Sud. Lisboa, Portugal, 1992.
- "50 cosas sencillas que tu pots fer per a salvar la Terra", The Earth Works Group. Ed. La Caixa (versió catalana). Ed. Blume (versió castellana).
- AA, VV, "Pobreza, desarrollo y medio ambiente", Barcelona, Deriva Editorial/ Intermón, 1992.
- Barry Commoner, "En paz con el planeta", Barcelona, Icaria, 1992.
- Joan Martínez Alier, "De la economía ecológica al ecologismo popular", Barcelona, Icaria, 1992.
- C. Pointing, "Historia verde del mundo", Barcelona, Piadós, 1992.
- "Textos y documentos de Río 92" (2 volums), Madrid, Ministerio de Obras Públicas y Transportes, 1992.
- J.P. Deléage, "Historia de la ecología. Una ciencia del hombre y de la naturaleza", Barcelona, Icaria, 1993.

- J. Puig (coordinador), "Els tractats del Fòrum internacional d'organitzacions no governamentals. Compromisos per al futur" (Río de Janeiro), Barcelona, Centre UNESCO de Catalunya, 1993.

- "Environmental Media". Catàleg 1993-94 de material audio-visual de medi ambient. Es pot demanar a: Environmental Media Corporation. P.O. Box 1016. Chapel Hill, NC 27514. 1-800-ENV-EDUC.

Director:
Dr. Miquel Siguan.

Coordinació tècnica i
assessorament
per al material:
Rafael Grasa.

Coordinació pedagògica:
Mª Dolors Reig.

Secretaria:
Miquel Martí.
Centre UNESCO de
Catalunya
C/ Mallorca, 285
08037 BARCELONA.
Tel.(93) 207 17 16
Fax.(93) 457 58 51

736

Unitat
5

PROYECTO LINGUAPAX

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
FUNDACIO JAUME BOFILL
CENTRE UNESCO DE CATALUNYA

secretaria

Centre UNESCO de Catalunya
Mallorca, 285
08037 BARCELONA
Tel. 93.2071716
Fax. 93.4575851

UNIDAD 5

EL RESTAURANTE DEL MUNDO

INTRODUCCIÓN.

OBJETIVOS GENERALES.

ACTIVIDADES

1. Mucha comida pero sólo para unos cuantos:

Actividad 1.1.: "Alimentos para todos"

Actividad 1.2.: "Nuestras comidas de cada día"

Actividad 1.3.: "¡Me duelen las muelas!"

Actividad 1.4.: "La ruleta de las cocinas"

Actividad 1.5.: "El restaurante del mundo"

2. Deshaciendo errores y mitos:

Actividad 2.1.: "Rey-Cielo se hace el muerto"

Actividad 2.2.: "El hambre en el mundo a través de cinco mitos"

Actividad 2.3.: "No es broma"

3. ¿Por qué hay hambre en el mundo?:

Actividad 3.1.: "Alimentación y nutrición: una paradoja de abundancia"

Actividad 3.2.: "Las multinacionales"

4. Soluciones:

Actividad 4.1.: "Alimentar a todo el mundo: ¿una utopía?"

Actividad 4.2.: "La ayuda alimenticia al servicio de la educación"

Actividad 4.3.: "La revolución verde cotidiana"

5. Actividad conclusiva: "El laberinto"

BIBLIOGRAFÍA

INTRODUCCION

EL RESTAURANTE DEL MUNDO Hambre, alimentación y desarrollo.

Llegamos a la quinta y última unidad del proyecto original LINGUAPAX, "El restaurante del mundo", dedicada al problema del hambre y la alimentación en nuestro planeta. Probablemente no sea necesario insistir en las razones que explican nuestra elección. Será suficiente recordar que el año 1975 el Consejo Mundial de la Alimentación (creado el año 1974 por la Asamblea General de las Naciones Unidas) planteó como objetivo para 1995 el acabar con el hambre en el mundo: en 1990, a cinco años de la fecha señalada, el mismo Consejo calculó que había más de 500 millones de personas hambrientas en el mundo. Además, esta cifra se acerca bastante a los 1.000 millones si contamos las personas expuestas a períodos de hambre cada año.

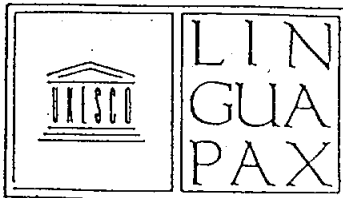
En cuanto a la situación nutricional, estos quince años permiten observar algunos indicios de mejora en Asia, un importante deterioro en Africa (que registró el mayor incremento mundial de personas crónicamente hambrientas durante la década de los 80) y un cierto estancamiento o ligero empeoramiento en América Latina. Más allá de las polémicas generadas por algunas iniciativas recientes ("revolución verde", grandes inversiones en infraestructura agrícola, mejoras del mercado,...) han servido para garantizar, en teoría, una producción mundial de alimentos capaz de atender las necesidades nutricionales de todos los habitantes del planeta. Esto quiere decir que hay comida suficiente pero mal repartida. Además, los sistemas ineficaces de distribución de algunos países empeoran la situación, incrementando el precio de los alimentos más allá de la capacidad adquisitiva de la mayoría de personas.

Así pues, hay ganas de comer, hambre. La principal causa del hambre es la falta de poder adquisitivo de las personas o familias que quieren comprar alimentos, o bien de países enteros que desean importar los alimentos que no producen.

Debemos recordar, no obstante, que la falta de poder adquisitivo, una de las razones básicas del hambre, es un fenómeno característico de la pobreza, de la falta de desarrollo o del desarrollo erróneo. De ahí que el problema del hambre y la alimentación no puedan tratarse de forma aislada, desvinculado del problema general de las relaciones Norte-Sur. El tema que proponemos trabajar en esta unidad es inseparable de los cuatro anteriores, así como de otros temas que a lo largo del Proyecto solamente hemos insinuado y que pueden ser susceptibles de nuevas etapas de Linguapax.

Este carácter interdependiente explica también la estructura bajo la cual hemos agrupado las actividades que os presentamos: a) un primer bloque que lleva el título de "Mucha comida pero sólo para unos cuantos"; b) un segundo dedicado a "deshacer errores y mitos" sobre alimentación; c) un bloque destinado a averiguar si "hay alimentos en el mundo" i cuáles; d) un cuarto apartado para intentar conocer las causas del hambre; y e) un bloque final dedicado a las soluciones. Finalmente, una actividad conclusiva, que nos permite recordar que también en casa, en el "cuarto mundo", hay pobreza y, por lo tanto, hambre.

OBJETIVOS GENERALES

1. HECHOS, CONCEPTOS Y SISTEMAS CONCEPTUALES.

- Conocer los rasgos característicos de algunas sociedades cazadoras-recolectoras del presente, del pasado lejano o inmediato, y relacionarlas con el medio ambiente del cual subsisten.
- Distinguir entre agricultura de subsistencia, mercado, intensiva y explicar las características de la agricultura en los países desarrollados y subdesarrollados.
- Analizar la problemática de cada uno de los modelos actuales en lo que se refiere a la agricultura y también a la ganadería y a la pesca.
- Enumerar y explicar las causas básicas del hambre y de la desnutrición en el mundo actual; indicar o argumentar posibles soluciones.
- Conocer las características principales de la evolución de la agricultura, ganadería y pesca en diferentes civilizaciones y distintos períodos históricos, desde el mundo antiguo hasta principios de siglo.
- Conocer y describir la aplicación de la técnica agraria a las técnicas de transporte, conservación y transformación de alimentos.
- Conocer el grado de dependencia de los países del Tercer Mundo respecto del centro capitalista y evaluar las respuestas antiimperialistas en los diferentes continentes.
- Conocer, a grandes rasgos, las peculiaridades de diferentes lugares del mundo y a lo largo del tiempo de manifestaciones culturales diversas: modos de vestir, de comer, de celebrar fiestas, de música, danza, tiempo libre, etc.
- Conocer las estructuras principales de la lengua a usar.
- Conocer las principales funciones de la lengua que usaremos para la interacción social cotidiana y para la organización de la clase.
- Reconocer la existencia de diferentes formas de comunicación.

2. PROCEDIMIENTOS.

- Identificar signos convencionales y leyenda de diferentes mapas y planos.
- Clasificar situaciones, relatos o hechos en función de la orientación en el tiempo (pasado, presente, futuro), posición relativa del tiempo (sucesión, simultaneidad, antes, después, durante), duración (variabilidad o permanencia de la acción), ritmo (rapidez-intensidad de la acción).
- Comparar cómo se vive y percibe un mismo tiempo en ambientes o situaciones diferentes y establecer las duraciones de un mismo tiempo en función de las actividades que se realizan y de la situación subjetiva.
- Establecer modelos o conclusiones generales a partir del análisis de diferentes hechos o situaciones históricas particulares.

- Clasificar, describir y analizar mediante dibujos, fotografías, esquemas, redacciones, informes, fichas, etc., información o documentos analizados y percibidos a través de la observación directa.
- Descubrir y describir las diversas relaciones entre aspectos diferentes, informaciones o documentos observados directamente.
- Realizar entrevistas y confeccionar cuestionarios para solicitar información formulando preguntas precisas y determinando con exactitud qué es lo que se quiere averiguar.
- Utilizar textos geográficos, históricos, sociológicos, etc., para el estudio del vocabulario y el análisis de hechos.
- Utilizar textos literarios (narraciones, relatos, novelas, cuentos, canciones) para el estudio de hechos, opiniones, etc.
- Utilizar la prensa diaria y los diferentes medios de comunicación para obtener información sobre diferentes temas, preferentemente los de actualidad.
- Utilizar juegos o ejercicios de simulación para evocar las relaciones entre las principales variables de una situación geo-histórica o social.
- Confeccionar juegos o ejercicios de simulación para expresar los resultados de una investigación o para evocar una problemática concreta.
- Realizar debates y juicios sobre determinados temas polémicos de la actualidad local, nacional, internacional, o sobre aspectos de interés del pasado.
- Realizar dramatizaciones sobre determinados aspectos, hechos o situaciones del presente o del pasado.
- Confeccionar murales para expresar los resultados de una investigación o bien como archivo de datos.
- Simular y reconstruir diferentes procesos técnicos que hayan tenido importancia en el desarrollo histórico de la Humanidad (por ejemplo: elaboración del pan, platos de diferentes épocas, hilatura y tejido, manufactura cerámica, obtención del fuego, etc.)
- Comprender las ideas principales de exposiciones de relatos, dentro de la propia temática de la unidad de trabajo.
- Comprender las ideas principales y secundarias de textos sobre la temática de la alimentación, extraídos de medios de comunicación, textos literarios, trabajos, etc.
- Demostrar la habilidad de utilizar una lengua determinada como vehículo normal de comunicación en la clase, tomando la palabra y participando en los intercambios propios de la clase.
- Manejar el vocabulario propio de la unidad de trabajo.
- Expresar opiniones sobre hechos y acontecimientos de la vida cotidiana, de manera sencilla pero aceptable.
- Construir un conjunto de estrategias comunicativas y sociales propias (para evitar palabras de significado desconocido o dudoso, para iniciar o mantener una conversación...)
- Presentar por diferentes medios orales y escritos (murales, exposiciones,...) un trabajo realizado colectivamente alrededor del tema de la alimentación y del hambre.
- Manejar diccionarios, enciclopedias, índices, catálogos, etc., de manera adecuada y explotarlos como fuentes de información.
- Organizar las ideas y la información de modo que los puntos principales queden destacados y reflejar esta

organización de una manera aceptable.

- Reaccionar ante las informaciones demostrando acuerdo o desacuerdo, oponiéndose, expresando duda, preocupación, alegría,...de modo adecuado.

3. ACTITUDES, VALORES Y NORMAS.

- Practicar el diálogo, la tolerancia, el pluralismo y los valores democráticos en las relaciones personales y de grupo.

- Ser consciente de las propias responsabilidades y aceptarlas, participando en el trabajo y en la vida del grupo y compartiendo las responsabilidades comunes.

- Mantener con argumentos las opiniones propias.

- Trabajar en equipo y colaboración en todos aquellos aspectos del aprendizaje en que sea necesario.

- Cooperar en el logro de intereses que beneficien la comunidad.

- Cooperar, colaborar y solidarizarse con los que sufren injusticias o son víctimas de situaciones desgraciadas.

- Luchar por la defensa de los derechos humanos fundamentales de la persona.

- Comprender las maneras de actuar de otras cosmovisiones y culturas diferentes de la nuestra.

- Llegar a ser un miembro plenamente activo de la clase participando voluntariamente en las actividades del aula, compartiendo la responsabilidad por las decisiones tomadas, referidas a la planificación y a las formas de proceder, y aceptando las reglas y los acuerdos establecidos por el grupo.

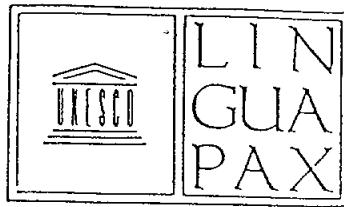
- Tener interés en descubrir cosas nuevas, hacer proyectos y realizar tareas en otras lenguas.

- Establecer relaciones con los demás a través de una nueva lengua, tanto a nivel oral como escrito.

- Distanciarse de los modelos y evidencias mediante el espíritu crítico, el sentido del humor y la reflexión.

- Aceptar la diferencia y tener una actitud tolerante hacia los demás pueblos.

---

1. MUCHA COMIDA PERO SOLO PARA UNOS CUANTOS.

Actividad 1.1. "Alimentos para todos"

Actividad 1.2. "Nuestras comidas de cada día"

Actividad 1.3. "¡Me duelen las muelas!"

Actividad 1.4. "La ruleta de las cocinas"

Actividad 1.5. "El restaurante del mundo"

ACTIVIDAD 1.1.

ALIMENTOS PARA TODOS

ÁREAS DE CONOCIMIENTO:

Ciencias Sociales, Ciencias Naturales, Lengua.

MATERIAL:

- la tabla del "Consumo diario de calorías",
- un mapa mundi (se puede pedir un gran mapa, proyección Fuller, al Service École Tiers Monde. Epinettes, 10. 1007 Lausanne (Suisse),
- un atlas,
- lápices de colores.

DURACIÓN: 1 o 2 sesiones.

DESARROLLO DE LA ACTIVIDAD.

La cantidad de alimentos que la gente absorbe puede medirse por el número de calorías consumidas diariamente. Según la Organización Mundial de la Salud (OMS), el mínimo recomendado para una persona adulta ha de ser de 2.600 calorías por día.

Para constatar cuál es el estado de la cuestión a nivel mundial os proponemos una serie de actividades:

- Estudiar la tabla "Consumo diario de calorías" de la mayoría de países, el año 1965 (antes que la "revolución verde" empezase a dar resultados) y el año 1986. En la tercera columna del cuadro poned el signo ( ) o (-) para indicar si el consumo de calorías ha aumentado o disminuido durante este período.
- Utilizar un atlas para situar cada país convenientemente sobre el mapa mudo.
- Pintar los países del mapa mundi. Usar un color para los países que tienen la cantidad media de calorías por día (2.600 calorías o más) y emplear otro color para aquellos en los que el consumo medio sea inferior a 2.600 calorías. Deberéis trabajar con los datos de 1986.
- Poner un + o un -, al lado de cada país, para mostrar si el consumo calórico ha aumentado o disminuido entre 1965 y 1986.
- Después de esto se nos muestra una realidad que veremos mejor si agrupamos los países en 4 categorías:
  1. Los países donde había alimentos suficientes en 1986 y donde el consumo de calorías ha aumentado.
  2. Los países donde había alimentos suficientes en 1986 pero en los que el consumo de calorías ha disminuido.
  3. Los países en los que no había alimentos suficientes en 1986 pero en los que ha aumentado el consumo de calorías.
  4. Los países en los que no había alimentos suficientes en 1986 y, además, ha disminuido el consumo calórico.

- Al llegar a este punto, deberemos hacernos una serie de preguntas que darán paso a un debate posterior: ¿Dónde se encuentran la mayoría de países de cada grupo? ¿Cuáles son los grupos más importantes? ¿Cuáles son los cambios visibles sobre el mapa y que han sido provocados por la "revolución verde" desde 1965? ¿Hay soluciones más realistas para el problema del hambre? ¿El problema del hambre lo sentís cercano a nosotros o alejado?, etc.

Consommation quotidienne de calories

	1965	1986 + ou -		1965	1986 + ou -
Europe de l'Ouest					
Autriche	3231	3428	Niger	1994	2432
Belgique		3850	Nigéria	2185	2146
Danemark	3395	3633	Rwanda	1665	1830
Finlande	3111	3122	Sénégal	2479	2350
France	3217	3336	Sierra Léone	1837	1854
Allemagne	3102	3528	Somalie	2167	2138
Irlande	3546	3632	Afrique du Sud	2623	2924
Italie	3091	3523	Soudan	1938	2208
Pays-Bas	3108	3326	Tanzanie	1832	2192
Norvège	3032	3223	Togo	2378	2207
Portugal	2517	3151	Ouganda	2360	2344
Espagne	2822	3359	Zaïre	2187	2163
Suède	2888	3064	Zimbabwe	2105	2132
Suisse	3412	3437			
Grande-Bretagne	3353	3256	Moyen Orient et Afrique du Nord		
Europe de l'Est					
Bulgarie		3634	Algérie	1681	2715
Tchécoslovaquie		3473	Egypte	2400	3342
Grèce	3049	3688	Iran	2204	3313
Hongrie	3171	3569	Irak	2150	2932
Pologne	3229	3336	Israël	2784	3061
Roumanie	2978	3373	Jordanie	2314	2991
URSS		3394	Koweït	2945	3021
Yougoslavie	3289	3563	Libye	1925	3601
Asie et Pacifique			Maroc	2167	2915
Chine	1926	2630	Arabie Saoudite	1853	3004
Hong Kong	2504	2859	Syrie	2195	3260
Indonésie	1800	2579	Tunisie	2201	2994
Japon	2687	2864	Turquie	2659	3229
Laos	1956	2391	Emirats Arabes Unis	2705	3733
Corée du Sud	2256	2907	Yémen du Nord	2008	2318
Malaisie	2247	2730	Yémen du Sud	1982	2298
Philippines	1924	2372	Amérique du Nord		
Singapour	2297	2840	Canada	3212	3462
Thaïlande	2101	2331	Etats-Unis	3224	3645
Asie du Sud			Amérique du Sud et Caraïbes		
Bangladesh	1971	1927	Argentine	3210	3210
Inde	2111	2238	Bolivie	1869	2143
Népal	1901	2052	Brésil	2402	2656
Pakistan	1761	2315	Chili	2592	2579
Sri Lanka	2153	2400	Colombie	2174	2542
Afrique sub-saharienne			Costa Rica	2366	2803
Angola	1897	1880	Cuba		3107
Bénin	2009	2184	République dominicaine	1872	2477
Botswana	2019	2201	Equateur	1940	2058
Burkina Faso	2009	2139	El Salvador	1859	2160
Burundi	2391	2343	Guatemala	2027	2307
Cameroun	2079	2028	Haïti	2000	1902
République centrafricaine	2135	1949	Honduras	1963	2068
Tchad	2399	1717	Jamaïque	2231	2590
Congo	2259	2619	Mexique	2644	3132
Côte d'Ivoire	2359	2562	Nicaragua	2398	2495
Ethiopie	1824	1749	Panama	2255	2446
Ghana	1950	1759	Paraguay	2627	2853
Guinée	1923	1776	Pérou	2325	2246
Kenya	2289	2060	Trinidad et Tobago	2497	3082
Lesotho	2065	2303	Uruguay	2811	2648
Libéria	2154	2381	Venezuela	2321	2494
Madagascar	2462	2440	Océanie		
Malawi	2244	2310	Australie	3118	3326
Mali	1858	2073	Nouvelle-Zélande	3237	3463
Mauritanie	2064	2322	Papouasie-Nouvelle Guinée	1905	2205
Mozambique	1979	1595			

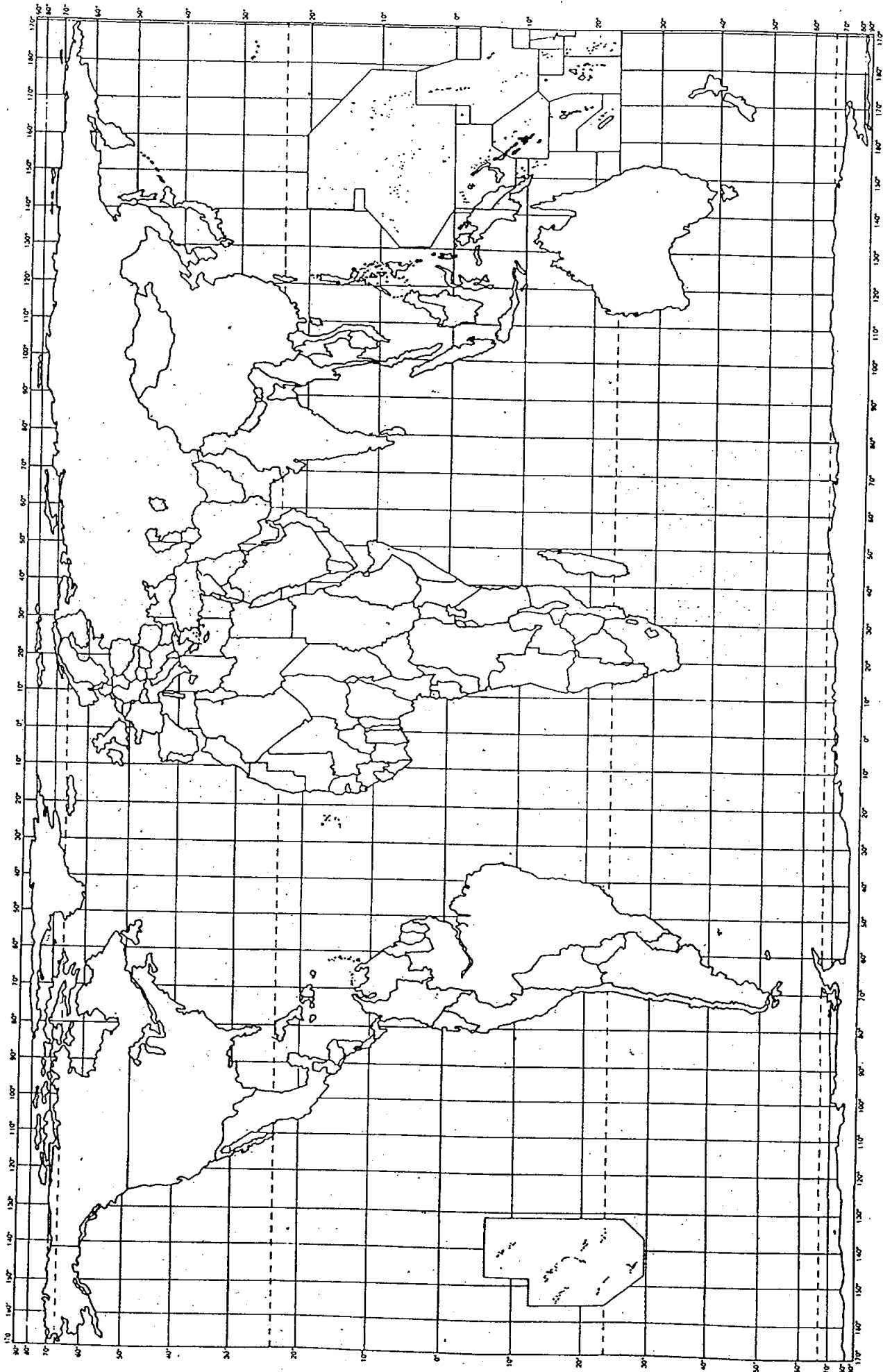
Source: Banque mondiale 1990

Daily Calorie Intake

West Europe	1965	1986	+or-	Africa - South of Sahara	1965	1986	+or-	North America	1965	1986	+or-
Austria	3231	3428		Angola	1897	1880		Canada	3212	3462	
Belgium		3850		Benin	2009	2184		USA	3224	3645	
Denmark	3395	3633		Botswana	2019	2201		Latin America/ Caribbean			
Finland	3111	3122		Burkina Faso	2009	2139		Argentina	3210	3210	
France	3217	3336		Burundi	2391	2343		Bolivia	1869	2143	
Germany	3102	3528		Cameroon	2079	2028		Brazil	2402	2656	
Ireland	3546	3632		Central African Republic	2135	1949		Chile	2592	2579	
Italy	3091	3523		Chad	2399	1717		Colombia	2174	2542	
Netherlands	3108	3326		Congo	2259	2619		Costa Rica	2366	2803	
Norway	3032	3223		Cote d'Ivoire	2359	2562		Cuba		3107	
Portugal	2517	3151		Ethiopia	1824	1749		Dominican Rep	1872	2477	
Spain	2822	3359		Ghana	1950	1759		Ecuador	1940	2058	
Sweden	2888	3064		Guinea	1923	1776		El Salvador	1859	2160	
Switzerland	3412	3437		Kenya	2289	2060		Guatemala	2027	2307	
UK	3353	3256		Lesotho	2065	2303		Haiti	2000	1902	
East Europe				Liberia	2154	2381		Honduras	1963	2068	
Bulgaria		3634		Madagascar	2462	2440		Jamaica	2231	2590	
Czechoslovakia		3473		Malawi	2244	2310		Mexico	2644	3132	
Greece	3049	3688		Mali	1858	2073		Nicaragua	2398	2495	
Hungary	3171	3569		Mauritania	2064	2322		Panama	2255	2446	
Poland	3229	3336		Mozambique	1979	1595		Paraguay	2627	2853	
Romania	2978	3373		Niger	1994	2432		Peru	2325	2246	
Russia		3394		Nigeria	2185	2146		Trinidad & Tobago	2497	3082	
Yugoslavia	3289	3563		Rwanda	1665	1830		Uruguay	2811	2648	
Asia Pacific				Senegal	2479	2350		Venezuela	2321	2494	
China	1926	2630		Sierra Leone	1837	1854		Oceania			
Hong Kong	2504	2859		Somalia	2167	2138		Australia	3118	3326	
Indonesia	1800	2579		South Africa	2623	2924		New Zealand	3237	3463	
Japan	2687	2864		Sudan	1938	2208		Papua New Guinea	1905	2205	
Laos	1956	2391		Tanzania	1832	2192					
South Korea	2256	2907		Togo	2378	2207					
Malaysia	2247	2730		Uganda	2360	2344					
Philippines	1924	2372		Zaire	2187	2163					
Singapore	2297	2840		Zimbabwe	2105	2132					
Thailand	2101	2331		Middle East/ North Africa							
South Asia				Algeria	1681	2715					
Bangladesh	1971	1927		Egypt	2400	3342					
India	2111	2238		Iran	2204	3313					
Nepal	1901	2052		Iraq	2150	2932					
Pakistan	1761	2315		Israel	2784	3061					
Sri Lanka	2153	2400		Jordan	2314	2991					
				Kuwait	2945	3021					
				Libya	1925	3601					
				Morocco	2167	2915					
				Saudi Arabia	1853	3004					
				Syria	2195	3260					
				Tunisia	2201	2994					
				Turkey	2659	3229					
				United Arab Emirates	2705	3733					
				North Yemen	2008	2318					
				South Yemen	1982	2298					

1.1.

ACTIVIDAD 1.2.

NUESTRAS COMIDAS DE CADA DÍA.

ÁREAS DE CONOCIMIENTO:

Ciencias Naturales, Lengua, Ed. Plástica.

MATERIAL:

- la hoja de "La pirámide de la salud"
- información sobre alimentación.

DURACIÓN: 2 o 3 sesiones.

DESARROLLO DE LA ACTIVIDAD.

Invitamos a todos y cada uno de los alumnos a escribir lo que toman en las comidas (desayuno, almuerzo, merienda y cena) de un día cualquiera de la semana -vamos a dejar de lado el fin de semana-. Si entre comida y comida toman algo, también deberán anotarlo. Es necesario hacer constar, asimismo, los horarios de las comidas. Esto nos ayudará a llevar a cabo una reflexión sobre la cantidad de comidas que hacen durante el día y el contenido de las mismas.

A continuación repartiremos la pirámide y les pediremos que analicen si su alimentación es equilibrada o no, teniendo en cuenta lo que dice la pirámide. En una hoja aparte, escribirán los alimentos que deberían aumentar o poner en sus platos, los que deberían reducir y los que sería necesario eliminar completamente.

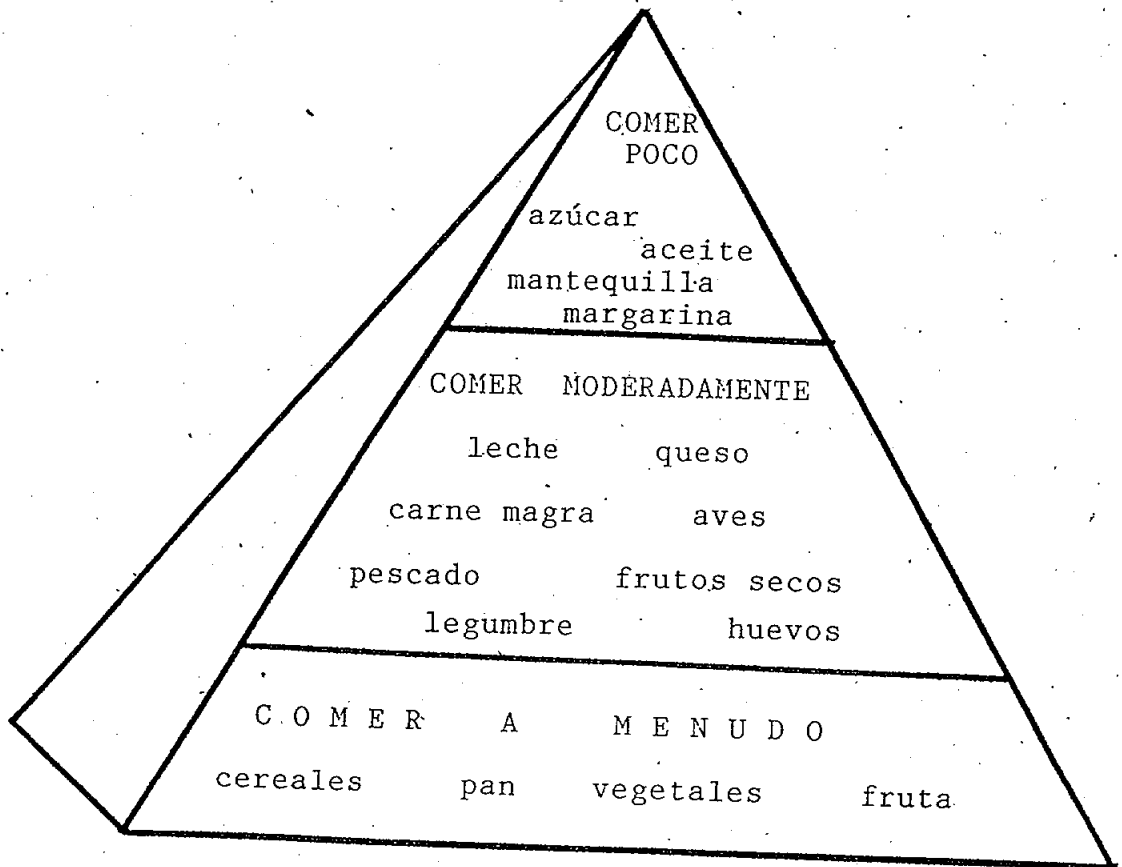
El paso siguiente será escribir los menús ideales de toda una semana. A partir de aquí iniciamos el trabajo en equipo. Formamos grupos de 5 a 7 alumnos, según si queremos hacer una semana entera de lunes a domingo, o sólo los días laborables. No se trata de formular un recetario de cocina, sino simplemente decir si desayunaremos pan con chocolate y un vaso de leche o tomaremos cereales; si almorzaremos macarrones y un filete o verdura y pescado; si a media tarde podemos tomar un helado o no; si la cena consistirá en una hamburguesa con patatas fritas o solamente un yogur, etc. El trabajo en equipo ha de servir para discutir entre todos la cuestión del equilibrio dietético de los menús.

Luego se tratará de presentar los 5 o 6 trabajos en equipo, o sea las 5 o 6 propuestas de menús semanales y debatir sus contenidos. La puesta en común nos servirá de EVALUACIÓN, dado que en este momento el/la profesor/a aprovechará para introducir preguntas como: ¿Cómo te has sentido al analizar tus propios menús? ¿Crees que es importante tener en cuenta el equilibrio dietético de los menús? ¿Por qué? ¿Cuál ha sido el acuerdo más difícil a tomar durante el trabajo en equipo? ¿Y cuál el más fácil?, etc.

Cuando los menús presentados por los grupos hayan sido aceptados como válidos podemos proponer dos actividades más: hacer su presentación gráfica en la clase de Ed. Plástica y ofrecerlos al servicio de comedor de la escuela.

ACTIVIDAD 1.2.

LA PIRÁMIDE DE LA SALUD

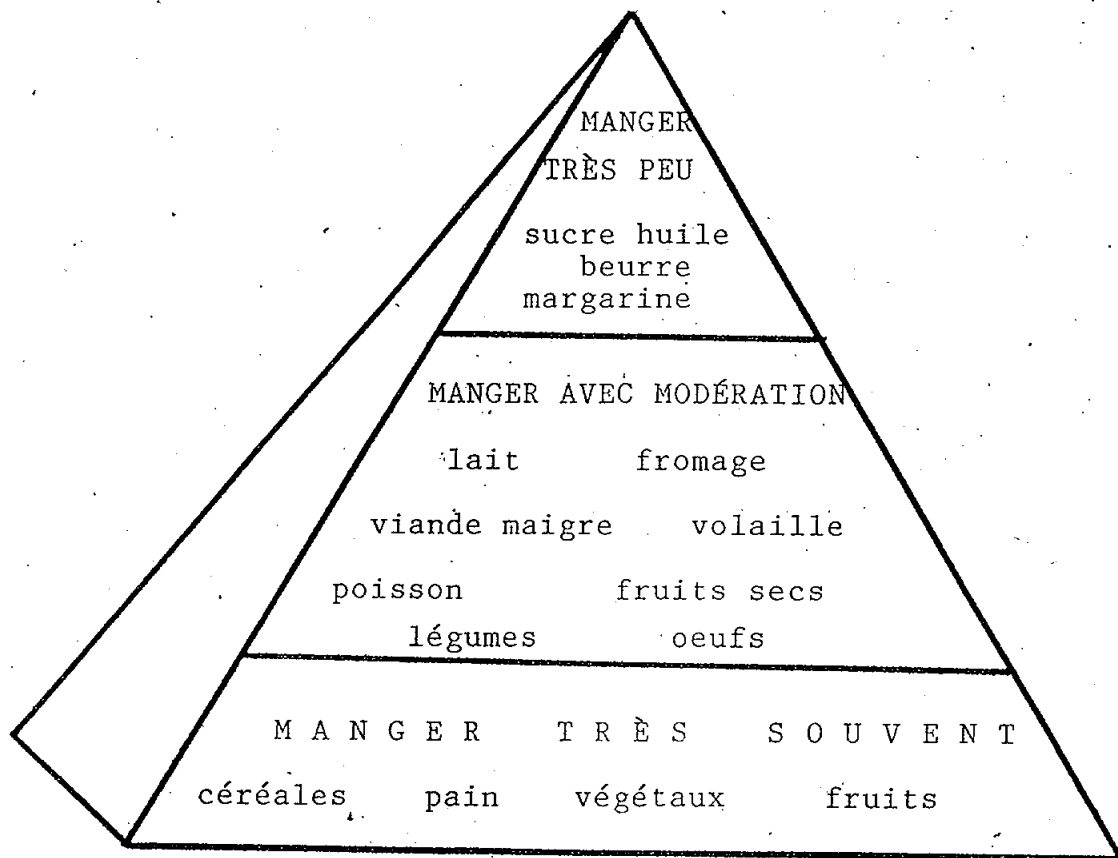
LOS CINCO GRUPOS DE ALIMENTOS:

- pan y cereales
- fruta y vegetales
- leche, queso y yogur
- carne, huevos, legumbres y frutos secos
- mantequilla, margarina y aceite.

FUENTE: "International understanding through foreign language teaching", Ingrid Classen-Bauer

ACTIVITÉ 1.2.

LA PYRAMIDE DE LA SANTÉ

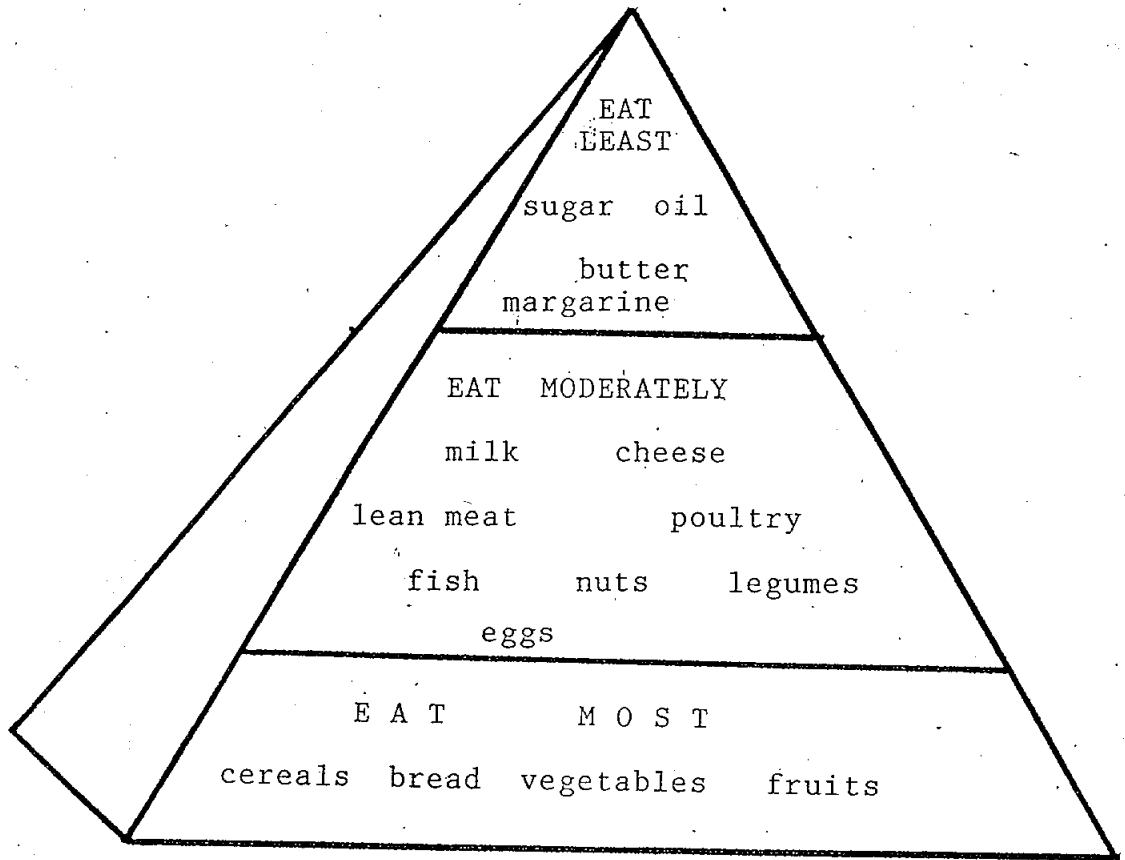
LES CINQ GROUPES D'ALIMENTS:

- du pain et des céréales
- des fruits et des végétaux
- du lait, du fromage et du yaourt
- de la viande, des oeufs, des légumes et des fruits secs
- du beurre, de la margarine et de l'huile.

SOURCE: "International understanding through foreign language teaching", Ingrid Classen-Bauer

ACTIVITY 1.2.

THE HEALTHY DIET PYRAMID

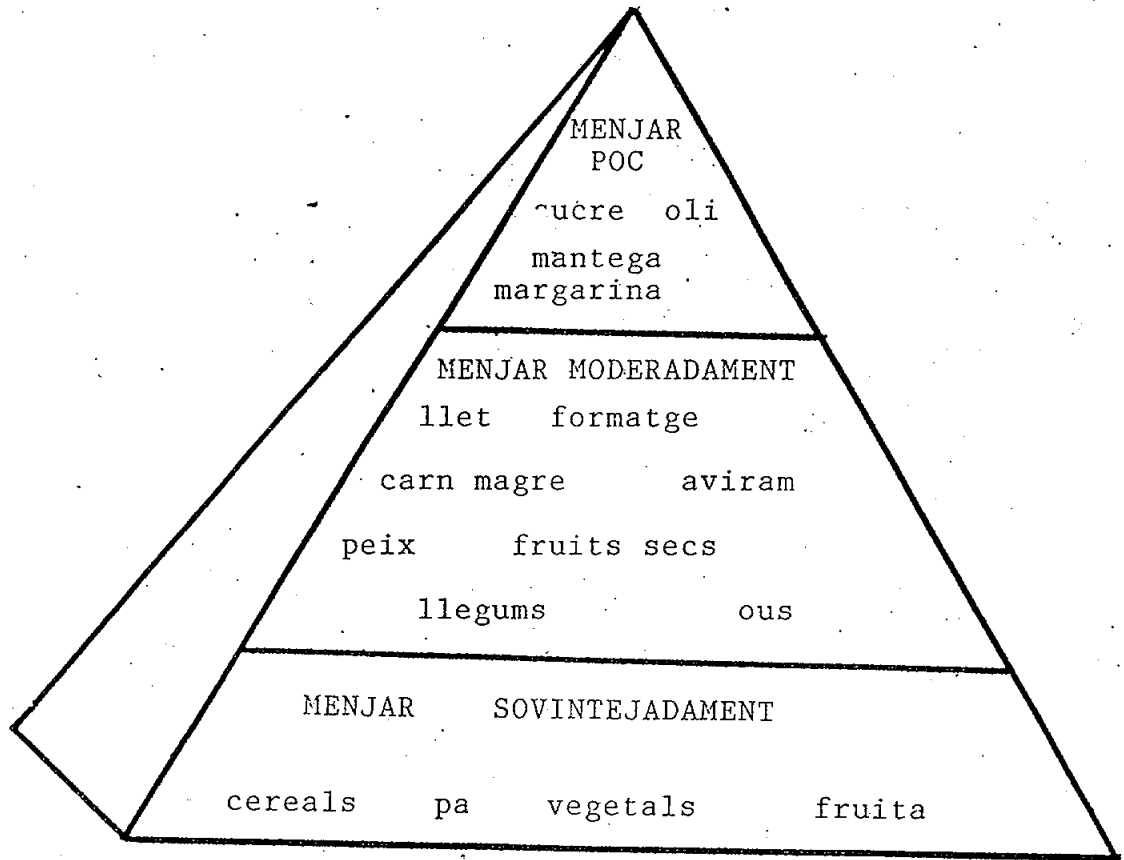

THE FIVE FOOD GROUPS: . bread and cereals
fruit and vegetables
milk, cheese and yoghurt
meat, eggs, legumes and
nuts
butter, margarine and oil

SOURCE: "International understanding through
foreign language teaching", Ingrid
CLASSEN-BAUER.

ACTIVITAT 1.2.

LA PIRÀMIDE DE LA SALUT

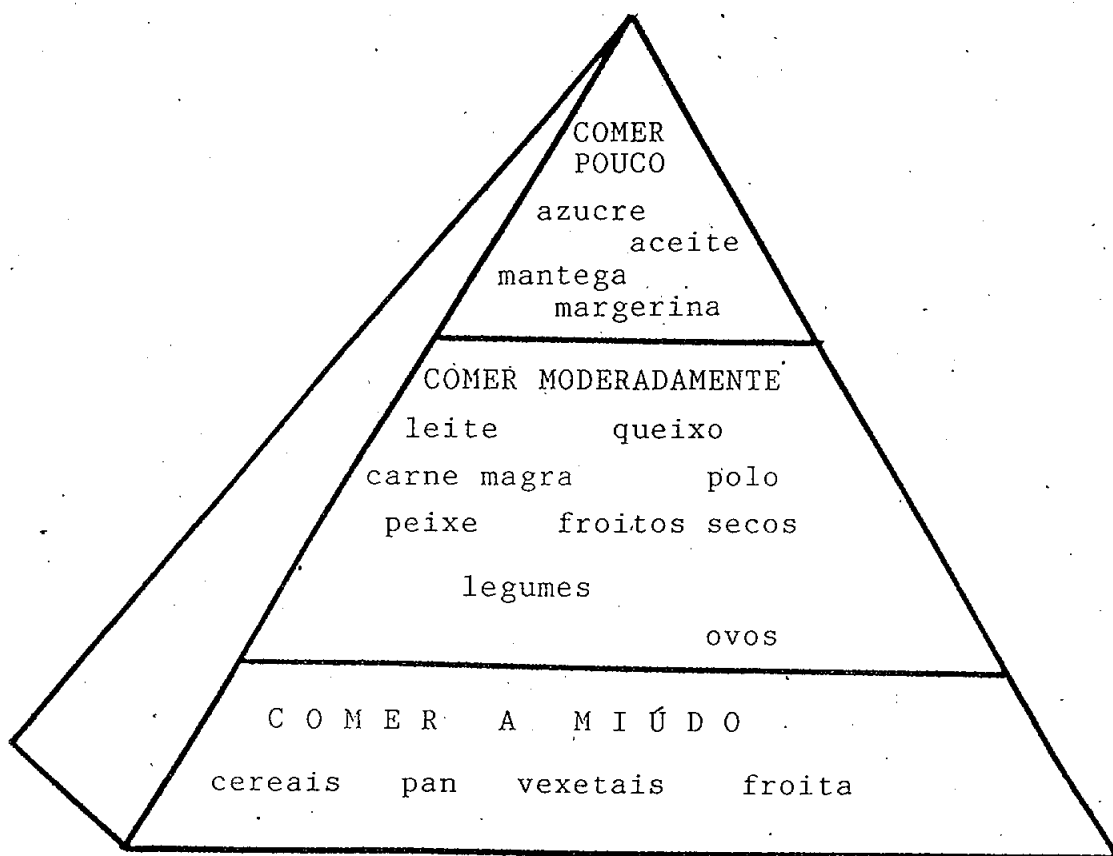

ELS CINC GRUPS D'ALIMENTS: pa i cereals
fruita i vegetals
llet, formatge i iogurt
carn, ous, llegums i
fruits secs
mantega, margarina i oli.

FONT: "International understanding through foreign language teaching", Ingrid Classen-Bauer.

ACTIVIDADE 1.2.

A PIRÂMIDE DA SAÚDE.

OS CINCO GRUPOS DE ALIMENTOS: pan e cereais
froita e vexetais
leite, queixo, iogur
carne, ovos, legumes e
fritos secos.
manteiga, margarina e aceite.

FONTE: "International understanding through foreign language teaching", Ingrid Classen-Bauer,.